This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 7796.522.30

THE SLAVIC COLLECTION

Harvard College Library

GIFT OF

Archibald Cary Coolidge, Ph.D.

(Class of 1887.)

Received 1 July, 1895.

191 Slav 78256

LIBUŠIN SOUD

DOMNĚLÁ NEJSTARŠÍ PAMÁTKA ŘEČI ČESKÉ

Libušin Soud
supposed to be the oldest monument of the
Bohemian Language, — a forgery
and a fragment of the Gospel
of St. John,
proved to be such by
Alois Vojtěch Šembera
(with two Lithographs)
Vienna
1879
(in Bohemian)

VE VÍDNI.
NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM.
1879.

Slav 7796.522.30

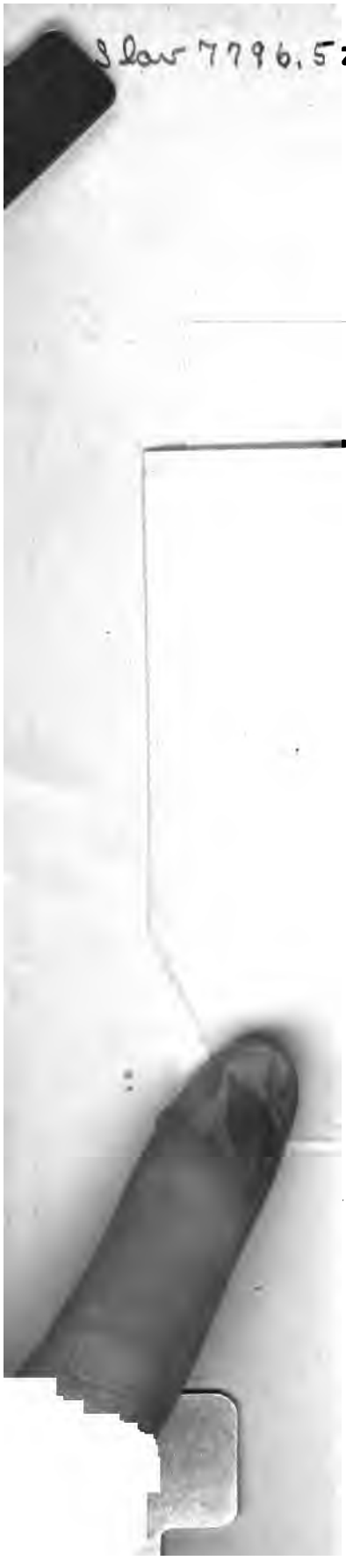

171 Slav 1825.4

LIBUŠIN SOUD

DOMNĚLÁ NEJSTARŠÍ PAMÁTKA ŘEČI ČESKÉ

JEST PODVRŽEN

TÉŽ

ZLOMEK EVANGELIUM SV. JANA.

ČEHOŽ DŮKAZY PODÁVÁ

ALOIS VOJTĚCH ŠEMBERA,

PROFESOR ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ NA UNIVERSITĚ VÍDENSKÉ.

SE DVĚMA SVĚTLOTISKY.

VE VÍDNI.

NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM.

1879.

Libušin Soud jest podvržen.

Právo překladu zůstavuje si spisovatel.

te Ionah. Redka Zlo, ucha-
odi milo Tuuí. ot Ze bose. tebe ilpovueda-
reh. I Tue temú crehcu. I Tuetes marie bude
ucu. Iuuilem crilatcem bosiem. I huetemu pe-
i Zelam bosiem. Iehemmaschcom bosiem.
micom bosiem. Iúlem. de vsám praudnu Ime
trebe bosimbe. choku bri ilpovueden. u heh moih
ru iú. da mi se nahem Tuete beusi. iti se na ot-
ise uhrati. nahod ili den. I metimi iesi vuot
metimi ie. ot puh eic moih grechou. Bose
i. pri mi mo iv. ilpovied moih grechou. ese.
ioril Zla. pot den pongese bih nahi Tvuet.
ibih crisken. ese pomngu. ili ne pomn
ne vúblu. Ili vúede. ili ne vúede. Ili une
úlsi. Ili tache. ili havuhti. ili v uZnahi.
e. ili ese mihe comuchatelo. comse mibi. ne doh
ti. Ili vpoglagolani. ili spé ni ne Zpé. Ili ese
Zpahal. nedela. ni Tue ta vuedera. ni mega.
inoga. mnogoga. ese pre tubogu. ipre tu me
u. Ti edin bose. vuéZ caco mi iega porre

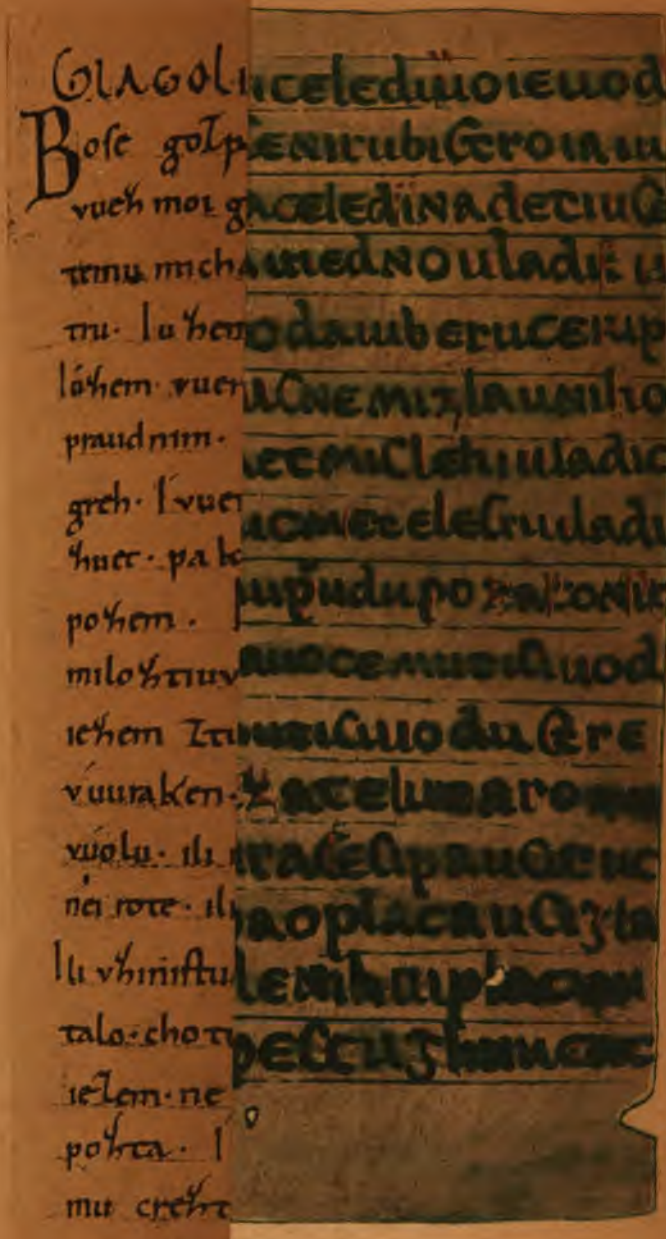

te ꝓnah. Redka
odi miloſtiuí. ot ke. boſe
reh. I zue temá crehcu. I
ucu. luuiſem criſtacem boſe
i zelom boſiem. kehemanm
nicam boſiem. Iúſem. de vaa
krbe boſimbe. chokú brti i Ip
ru iú. da muſe nahem. zuete b
iſe uhracti. nahod den. I
me ti mi ie. ot puh eic moih
i. pri mi mo iv. i Ipo vued mon
io ril zla. pot den pongeſe
ibih criſken. ſe pomngu. ili
ne vúblu. Ili vúede. ili ne vúe
úlſi. Ili tache. ili ha vuhti
e. ili eſe mihe comuchatelo. en
ti. Ili vpoglagolani. ili hpe
Ipahal. nedela ni Iúeta vue
inoga mnogoga. eſe pro tu bog
u. Ti edin boſe. vúel. caco

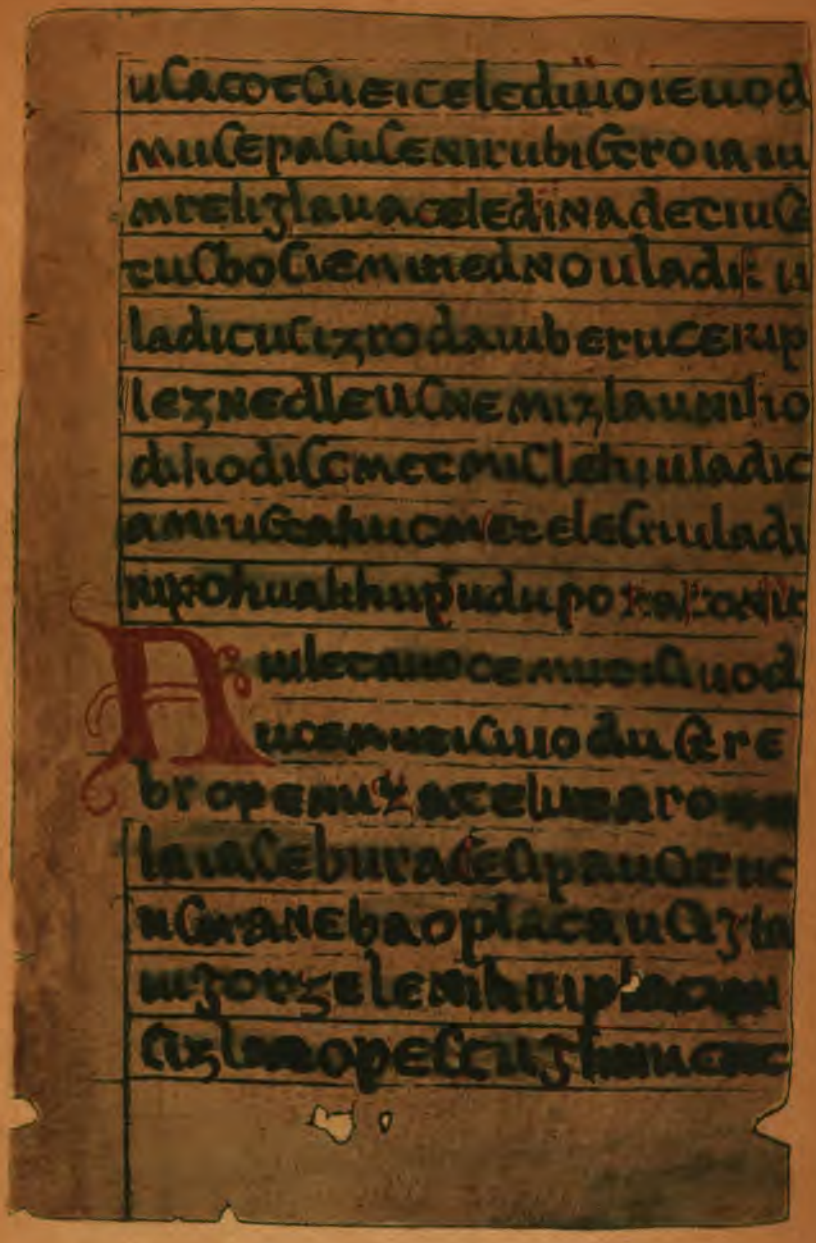

LIBUŠIN SOUD

DOMNĚLÁ NEJSTARŠÍ PAMÁTKA ŘEČI ČESKÉ

JEST PODVRŽEN

TÉŽ

ZLOMEK EVANGELIUM SV. JANA.

ČEHOŽ DŮKAZY PODÁVÁ

ALOIS VOJTĚCH ŠEMBERA,

PROFESOR ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ NA UNIVERSITĚ VÍDENSKÉ.

SE DVĚMA SVĚTLOTISKY.

VE VÍDNI.

NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM.

1879.

Slav 7796.522.30
~~Slav 7825.6~~

Harvard College Library
Gift of
Archibald Cary Coolidge, Ph. D.
July 1, 1895.

Moudrému napověz, nemoudrému dopověz.

Přísloví české.

SLAVNÉ PAMĚTI

JOSEFA DOBROVSKÉHO

BYSTRÉHO OBJEVITELE

PODVRŽENOSTI

LIBUŠINA SOUDU

vděčně

tento spis věnuje

spisovatel.

Obsah.

Str.

Úvod o české veřejnosti, jak se zachovala ke spisovateli r. 1878 1

Historie rozepře, vedené o pravost Libušina Soudu, počínajíc od roku 1818 9

Důvody filologické, historické a právnické, též důvody zevnitřní, že Libušin Soud jest podvržen 17

Výroky slovútných paleografů o podvrženosti Libušina Soudu. Chemické vyšetřování. Nedbalý písař. Přirovnání písma Libušina Soudu k písmu Zlomků Frisinských 49

Důkazy, že Libušin Soud složili Josef Linda a Václav Hanka . 57

Zpráva, jak se dostal Libušin Soud na Zelenou Horu a odtamtud do Českého Museum 68

Očištění Norberta Vaňka od křivého nařknutí, že Libušin Soud odcizil 71

Úvaha o Dobrovském a o Palackém jakožto paleografech . . 74

Důvody podvrženosti Zlomku evangelium sv. Jana 79

Přídavek.

Odpověď pánům Josefovi Jirečkovi a Vincencovi Brandlovi na jejich obranu pravosti Libušina Soudu 89

Dodavky a opravy 140

ÚVOD

o české veřejnosti, jak se zachovala ke spisovateli r. 1878.

Jsa sobě povědom, že hájím, co jest pravého, čekal jsem s myslí pokojnou, až poslední šíp na mne bude vystřelen a neodpovídal jsem dříve. Nyní maje všechny šípy v rukou, spatřuji po bedlivém jich ohledání, že nejsou nic než dílo hrubých ruk a že jsou napuštěny jedem. Ale ani jeden mne nedostihl, ani jeden mne neranil, a tak i jed byl bez účinku. Jako slavný kníže Velkomoravský, dávaje synům svým naučení o svornosti, svazek šípů rozvázal a každý šíp zvlášť o sobě zlomil, tak i já lámu hravě šíp po šípu. Činím to v tomto spise, však ne s útěchou v srdci, ani s úctou ke svým protivníkům; neboť způsob, jak moji odpůrcové, jmenovaní i nejmenovaní, do mně se pustili a mě stíhali, jest neslýchaný, tak že nemám k nikomu z nich ani té nejmenší vážnosti, ani co se týče jich osoby, ani jich vědomostí, které do boje se mnou za zbraň přinesli. Připomínám to výslovně, ačkoli to z každého řádku mého spisu na jevo vychází. Též s bolestí dotýkám, jak se ke mně v této věci zachovala česká veřejnost. Po všechen život svůj jsem nikomu vědomě a zúmyslně na cti neb jinak neublížil, nikomu jsem nedal příčiny, aby mě v srdci zranil, a česká veřejnost mně to nyní učinila. Ještě před rokem prokazovala mi čest, která se prokazuje jen tomu, jehož zásluhy jsou skutečně hodny uznání. Kdo nemá zásluh, nebývá veleben. V čele šla žurnalistika národní, ukazujíc jiným cestu a líčíc vřele i srdečně moje skromné přičinění, a činily to až na „Politiku“ a „Světozora“ žurnály

všechny, ačkoli zastupovaly strany smýšlením sebe rozdílnější. Za hlasem žurnálů šly onoho dne, jejž pokládám za nejblaženější ve svém životě, veřejné korporace a u velikém počtu osoby soukromé, blahopřání mi | řinášejíce. A však neminul rok, a tatáž žurnalistika zachovala se ke mně jako k nějakému — psanci. Prohlašuji zde slavně přede všemi poctivými čtenáři, že jsem měl za nemožné, abych byl den co den tak hanoben a zneuctěn, jako se skutečně stalo. Nemám všech českých novin a časopisů po ruce, z těch však, jež obyčejně čítám aneb jež mi laskaví přátelé poslali, nabyl jsem přesvědčení, že v celé publicistice české nebylo ani jediného orgánu, vědeckých nevyjímaje, který by byl k mé obraně hlasu svého pozdvihl. Ano dostalo se mi toho zahanbení, že noviny, které do oné chvíle oplývaly laskavostí ke mně, nepřijaly ode mne ani té nejmenší zprávy vší polemiky prázdné.

A čím to bylo, že slova má utlačena jsou jako slova nějakého zjevného nepřítele národu Českého nebo zrádce vlasti? Tím jediné, že jsem v záležitosti čistě vědecké vyslovil své mínění, jak mi kázalo svědomí. Nabyv po zdravém, důkladném a všestranném uvážení jistoty, že Libušin Soud, pokládaný vůbec za nejstarší památku řeči české, jest padělán, vyřknul jsem to bez okolků, však žádné osoby se nedotýkaje a jediné Dobrovskému blahořeče. Nemohl bych jíti pokojně do hrobu, kdybych podvod odkrytý byl v sobě zatajil a mlčením dopustil, aby historie staročeského zřízení zemského, správního i soudního, byla i příště dle onoho spisu falšována, jako se to stalo posud. Ovšem mohl jsem se nadíti, že některý učenec to objeví, jaká neslýchaná šalba s národem Českým byla tropena, ale nemohl jsem předvídati, kdy se to stane a pravda se nedá promlčeti. Anebo nemá snad národ Český tolik síly duchovní do sebe, aby snesl pravdu, když se mu poví? Pohříchu zdá mi se dle toho, čeho jsem zkusil, že tomu tak jest. Byloť mi nevyhnutedlně učiniti, co jsem uznal za pravé, ježto jsem po všechen život zjevně osvědčoval lásku k pravdě, kteráž mi byla pobadatelkou ke všemu mému činění a konání. Předvídal jsem ovšem dobře, jaký účinek bude míti můj výrok o Libušině Soudu na historii a literaturu českou. Věděl jsem, když podvod r. 1818 provedený bude odhalen a prokázán, že se bude musiti

v Palackého Dějinách národu Českého článek o zřízení zemském a dávnověké vzdělanosti české předělati, že se bude musiti Libušin Soud, báseň milovníkům literatury národní velice oblíbená, z historie písemnictví a práva českého, v níž se pokládal posud za nejstarší památku, též z čítanek školních vyloučiti, že konečně se budou musiti veškerá slova a frase z Libušina Soudu do Jungmannova slovníka a do staročeských mluvnic pojatá z těchto spisů vyvrhnouti a tyto mluvnice znovu upraviti. Předvídal jsem tedy, že výrok můj o Libušině Soudu uhodí někde na odpor, a byl jsem naň připraven, ale nenadál jsem se, že to, co jsem svědomitě vyzpytoval, zúmyslně se zatají, že moje důvody se překroutí a že moje přičinění, aby literatura česká byla konečně všech nešvar zproštěna, na místě uznání dojde hany a potupy.

Podivná to věc, nedlouho přede mnou odkryl kustos musejní, pan Patera, podobné zfalšování glos v slovníku Mater Verborum a uveřejnil je v Časopise Musejním způsobem vědeckým jako já, nikoho nehaněv, nikoho neodsoudiv. Proč pak se na něho nevyřítily časopisy „Čech, Světozor, Politika“ a jiné jako na mne a neprohlásily ho za nepřítele národu a za zrádce vlasti? Vždyť jeho objevení těch falešných glos nebylo také bez účinku na staročeskou vzdělanost, mythologii a literaturu. Proto se na p. Pateru nevyřítily řečené časopisy, že nemá takového osobního protivníka, jako jest od mnoha let mým osobním protivníkem p. Jos. Jireček. Tento muž, ondy (mírně řečeno) neoblíbený, jehož jména jsem od času internování Karla Havlíčka v Tyrolsku r. 1851 až do r. 1871 před Palackým, když mě každý rok v době sezení akademických ve Vídni navštěvoval, nechtěje ho rozčiliti, ani vysloviti nesměl, jest původcem všeho toho zanevření časopisectva českého na mne; jeho vypínavost, zlomyslnost a nezřízená sofistika, o kterýchž jeho vlastnostech v Přídavku k tomuto spisu hojné doklady položím, způsobíly mi všechnu tu ostudu a trpkost. A z jaké příčiny osočoval mě tak p. J. Jireček? Nechť řekne, nedal jsem já mu r. 1844 co mladíkovi pochvalné listy do Prahy a nezjednal jsem mu přístupu do domu Šafaříkova a Palackého? Nechť řekne, zdali jsem mu kdy co zlého učinil? zdali jsem mu v jakém koli

jeho konání překážel a jemu škodil? zdali jsem k tolikerým změnám v jeho smýšlení, ač se mi to protivilo, nemlčel? Však mlčel jsem jako opatrný pocestný, jenž nechá hada v trávě ležícího na pokoji, nedotkna se ho. Tak i já nechal jsem p. J. Jirečka na pokoji, ale on nicméně mě uštknul a chtěje mě umořiti, žehadlem po mně píchal.

První signál k útoku na mne dal jest p. J. Jireček jako věrný syn církve v „Čechu“ na r. 1878, kdež v č. 45. v ohyzdném a lživém článku moje jméno přivedl ve spojení se zprostou luzou tam připomínanou.[1]) A hned potom započalo ostouzení mého jména ve „Světozoru“ p. J. Jirečkem spravovaném a v „Politice“, rovněž p. Jirečkovi volně přístupné, a popírání mých důvodů v „Mor. Orlici.“ P. V. Brandl, též věrný syn církve a vlasti, jak sám se jmenuje, který až po onu dobu vždy ještě jakousi oddanost na oko ke mně jevil, vida, jaký účinek měly útoky p. Jirečkovy v Čechu a ve Světozoru na veřejnost, dodal si srdnatosti a přihrna se co panoš Jirečkův s lučištěm jemu na pomoc, několik šípů na mne vystřelil, které však malomocně padly mimo mne do bahna. S p. Brandlem šli zároveň za zvukem píšťaly p. Jirečkovy i mnozí jiní, a div divoucí, také ti, kteří prvé na p. J. Jirečka nic nedávali. Já jsem užásl se toho. Pan J. Jireček řekl ve své vášnivosti v „Čechu“, že jsem byl lehkovážný, upíraje pravost Libušina Soudu, že tato pravost jest dokázána, a že jí ještě dokáží vědecké kapacity (totiž pp. Jireček a Brandl), a hle! to vše se na pouhé slovo věřilo v tom bludném domnění, že ten, kdo byl ondy ministrem, musí býti také velikým vědátorem. Pan J. Jireček vychválil p. Brandla jako důmyslného učence a p. Brandl ovinul podobný věnec bobkový p. J. Jirečkovi okolo skrání a oba stkvěli se tu před zástupy oddaně poslouchajícími co dva triumfátorové a „obrancové pravdy.“ Jaká to tragikomičnost! A ve všem časopisectvu českém nehnul se ani jediný list, aby se proti těmto lžitriumfátorům ozval. Veškeré noviny a časopisy

[1]) Jak spisovatel hanlivého článku v č. 45. a druhého článku v č. 53. a 54. „Čecha“, tak i ty pobožné duše v redakci téhož časopisu, které ty články daly vytisknouti, mé obrany však nevytiskly, budou z toho před bohem odpovídati!

barev velmi rozdílných chovaly se ke mně bud' nepřátelsky nebo lhostejně. „Národní Listy“ mlčely k nadávkám v „Čechu“ a šly svorně s „Pokrokem“, „Politika“, v hanobení mistryně, sympatisovala s „Vaterlandem“, s „Korunou“ a s jinými venkovskými týdenníky, „Mor. Orlice“ s „Brouskem“, „Brněnský Hlas“, který též moje jméno za příkladem „Čechovým“ se šmoky ve svazek přivedl, s „Osvětou“ a s „Lumírem“ a tak dále.

A nebylo na tom dosti, co se proti mně psalo doma, ale posílaly se, návodem známých osob, zvěsti také do cizích novin, přeložily se pak na česko a rozhlašovaly se za hlasy cizích autorit mně na potupení. Ode mne však nepřijalo se ani té nejmenší zprávy, neřku-li obrany. Jako by se byly všechny kanceláře redakční drátem telegrafickým smluvily, tak zavřeny jsou všude dvéře přede mnou. „Moravská Orlice“ a „Národní Listy“ nevytiskly ani slova z mé kratičké zprávy jim zaslané, že jsem měl v měsíci únoru čtvero přednášek na universitě Vídenské o Libušině Soudu, ani návěští, že kanovník Lvovský, p. A. Petruševič, počal vydávati tehda ve Lvovském časopise „Slovo“ obšírnou rozpravu o podvrženosti Libušina Soudu; redakce „Osvěty“ vrátila obratem pošty zaslané jí z Brna pojednání o Libušině Soudu na mých myšlenkách založené, doloživši, „že ho ani žádná jiná redakce nevytiskne, ježto se vůbec v Praze oddávají naději, že Libušin Soud i při této nastávající zkoušce šťastně obstojí“, když se totiž nic opositního nepřijme a tím způsobem pravdě průchod do veřejnosti zamezí.

Když takto hlasu mého a přívrženců mých nebylo slyšeno, odsuzovali mě za příkladem ctihodného p. J. Jirečka lidé věci neznalí, k rozhodování otázek vědeckých zcela nepovolaní způsobem neslušným, vytýkali mi neumělost a nedouctví, ano jeden takový neznalec věci v Pokroku přímo jistil, že prý jsem nečetl ani spisu Šafaříkova: „Die ältesten Denkmäler“, proti němuž nejvíce brojím, jiný zase, že jsem nečetl, co r. 1859 vypátráno na Zelené Hoře a v Nepomuku, a opět jiný, že jsem naprosto ničeho nečetl. Jako o závod jali se nedoukové mě zlehčovati a všelikých vědomostí mi upírati. Ovšem tupiti a nadávati, jak to učinil p. J. Jireček, jest věc velmi snadná, nalezá následovníků, i účinkuje také lépe, ježto nádavku si každý snáze pamatuje nežli vědecké důvody.

A k tomu se přidružilo se strany p. J. Jirečka i podezřívání mé poctivosti vlastenecké nejprvé v „Čechu“ a potom v „Politice“; zřejmě se pravilo, že ze mne mluví c. k. vládní rada, jako by to byla nějaká vyšší inspirace na spůsob té, o které se mluvívalo r. 1858 v čas nájezdů, činěných na Královdvorský Rukopis. Byla to taktika na pohled nevinná, ale rozuměl jsem jí a jiní jí rozuměli také, bylo to hanebné ostouzení, jehož jen obojetníci jsou schopni a jímž já, věnovav všechen život svůj bez úhony práci vlastenské, měl jsem býti ušetřen. Toto nepoctivé hanobení obnovilo se a došlo vrcholu svého, když jsem, jsa od českých žurnálů odstrčen, podal obranu svou proti „Čechu“ a jiným časopisům do německých Pražských novin, které právě byly uveřejnily nestrannou i pravdivou rozpravu o falsifikátech v literatuře české, dávajíce mi, co se týče Libušina Soudu a Zlomku evangelium sv. Jana, úplně za pravdu. Tu již nábožný „Čech“ všechen zlostí překypoval a postaviv potouchlým způsobem opět v popředí c. k. vládního radu, maloval čtenářům svým, že nepodstatnost důvodů mých proti Libušinu Soudu od slovútných učenců v Praze a v Brně dokonale jest dokázána a moje jednání ode všech českých časopisů za nerozvážné odsouzeno; k tomu přilhal i to, že prý jsem v Pražských novinách se pronesl, že na vědeckou obranu jmenovaných slovútných učencův nebudu odpovídati a nazval toto vymyšlené pronešení frivolností učence nehodnou; já však řekl jsem v Pražských novinách přímo naopak, že všechny námitky svých odpůrců vyvrátím. Na jiném místě v „Čechu“ pustil se p. J. Jireček do spisovatele uvedené výše rozpravy o českých falsifikátech a obsypav jeho a některé popíratele pravosti jiných památek českých nejzprostšími nadávkami („rozeštvaná laje“, „ročepejření krocani“ a p.), ujišťoval, že prý bylo „jen několik jmen neb písniček od dvou tří nebožtíků v musejní knihovně zfalšováno.“ Takovým překrucováním pravdy chtěl p. J. Jireček také upříti zfalšování Libušina Soudu, a ukryti před světem znak padělanosti té skladbě vtištěný.

Pan J. Jireček, netaje si toho, že odpor, jejž v „Čechu“ a ve „Světozoru“ proti mým důvodům činil, jest ničemný, obnovil své útoky na mne v širší ještě míře v Časopise Musejním,

pouštěje svému osobnímu záští uzdu i v tomto vážném orgánu. I byl bych se nadál, že redaktor tohoto časopisu, p. Emler, znaje jakožto žák Sicklův úsudek Pertzův a Wattenbachův o Libušině Soudu, prvé než vyhoví choutce p. Jirečkově, ohledá ten pověstný pergamén v Českém Museum, a shledaje výrok řečených slavných paleografů stvrzený, dalšímu prázdnému rozumování p. Jirečkovu v časopise tom vědeckém místa nedá aneb alespoň tupení mé osoby zamezí. A však p. Emler, pokorný chvalořečník p. Jirečkův, učinil jináč, a přijav jeho expektoraci do Musejníka zavinil, že jsem v tomto časopise monumentálním, do něhož jsem od 50 let (od r. 1829—1878) pracemi svými přispíval, navždy osobně pohaněn. Tak nešetrně nebyl by se žádný z předešlých redaktorů ke mně zachoval, ani jiný redaktor k mnoholetému spoluspisovateli svého časopisu.

Pan J. Jireček však nepřestal na pouhém vytištění svého potupného článku v Časopise Musejním, nébrž dal ho také ve zvláštních výtiscích do prodeje a rozesílal ho na vše strany, až i panu J. H. Wratislawovi do Londýna, jak patrno jest z anglického časopisu „The Athenaeum“, kde si p. J. Jireček tímto pánem, Libušina Soudu zcela neznalým věnec svůj bobkový notně dal podkuřovati. Vzalť si v té daremné agitaci za příklad smýšlením zpřízněného přítele svého p. Brandla, který též své zboží z „Mor. Orlice“, a to pod firmou líčené dobročinnosti, po Moravě a po Čechách, zvláště mezi studující, po desíti krejcařích rozesílal i rozdával. Takové kramářství provozovali pro oslavení vědy president král. české učené společnosti a zemský archivář markrabství Moravského, aby u lehkověrných čtenářů lež a podvod ještě po nějaký čas při životě zachovali.

Všechnu ostudu vůbec, jak jsem podotkl již výše, způsobil mi p. J. Jireček. Kdyby jeho nebylo, byla by se polemika o Libušin Soud v časopisech vědeckých klidně a bez urážek provedla a rukopis od všech znalců odsouzený byl by se ve vší tichosti ze síně musejní odstranil do oné almary, kde se od roku 1858 chovají Píseň pod Vyšehradem a Píseň krále Václava.

Z toho ze všeho, co tu vyloženo, jde na jevo, v jakém nepřirozeném způsobu se u nás nachází kritika vědecká, když na místě vážné objektivní diskuse provozuje se osobní polemika,

v níž se po pilném, svědomitém badateli blátem hází, z poctivého historika literárního dělá se zrádce národu a ututlává se s obecným schválením úmyslně pravda uznaná. Tímto způsobem, když takový příklad se dává, nevzdělávají se v mladém pokolení charaktery, na jichž vyvinutí vysoce záleží; vědomí slušnosti literární i společenské tím mizí a podrývá se lehkomyslně vážnost k osobám o řeč a literaturu zasloužilým. Mne toto naplňuje hlubokým žalem, když pomním, kam to dospěje, nevzmůže-li se mladé pokolení a nevymaní-li se z poddanosti potměšilců a sobců v popředí se stavících. Když jsem já byl mladíkem, v době, kde nebylo v národě Českém ani sebe slabšího zábřesku nějakého hnutí politického a jediné hnutí jevilo se v literatuře, a to téměř jen v beletristice, přičinili jsme se já a přátelé moji, kteří až na několik málo všichni již sestoupili do hrobu, abychom osvěžili a posilnili vědomí národní; byli jsme jako boží bojovníci, horliví a plní úcty k mužům starším nás vedoucím. Postavení naše bylo snadné, ježto odporců bylo poskrovnu; však nyní jest postavení mnohem těžší, kdež činiti jest o zachování bytnosti naší, politické i národní, od tolika stran svírané. Od času mé sebevědomé mladosti zmohly se šiky našich protivníků velice, i potřebí jest nyní mnohem většího napnutí sil, starším i mladším. A jak pak stojíme naproti nim? Když se vzdělávají charaktery takovým způsobem, jak se to nyní osvědčilo v mé rozepři, pak nechť zastře každý rozvážlivý národovec hlavu rouchem smutečným, maje se těžce co obávati budoucnosti a konce nynějšího zápasu. Jediné skalopevní charakterové snesou svízele tuhého boje s četnými nepřáteli, dorážejícími na nás vší zbraní, i sváděním a přemlouváním. Však kde jsou nyní takoví charakterové? — Kéž by se brzo duch národu Českého obrátil na dráhu jinou, aby dovedl rozeznati slovo poctivých ode slova nepoctivých!

Tím dokonávám rozjímání své o veřejnosti české a přistupuji k věci. Laskavý čtenáři sleduj mne bedlivě a suď spravedlivě.

Ve Vídni, dne 1. října 1878.

A. V. Š.

Historie rozepře, vedené o pravost Libušina Soudu, počínajíc od r. 1818. [1])

V měsíci listopadu r. 1818 poslal nejmenovaný vlastenec po Pražské poště nejvyššímu purkrabímu, hraběti Františkovi z Kolovrat, čtyři listy pergaménové na pohled starým písmem popsané za dar zřízenému tehda Českému Museum. Nejvyšší purkrabí zaslal je bez odkladu hraběti Kašparovi ze Šternberka, presidentovi nového Museum, meškajícímu té doby v Radnici, kterýž je odevzdal faráři toho místa a proslulému spisovateli, Ant. J. Puchmayerovi, aby vysvětlil, co obsahují. Puchmayer učinil, jak mu uloženo a shledav, že zdržují v sobě českou báseň epickou, přepsal a poslal je Dobrovskému, kterýž jsa tehda na cestách, vrátil se do Prahy. Jak mile Dobrovský spatřil rukopis, pravil bez rozmýšlení, že jest podvržený a čta v něm pak, že Popel přišel s pluky Čechovými do Čech, kteryžto příchod měl za povídačku, zvolal hněvivě, že mu to nějaký ferina udělal na příkoř, aby ho pozlobil. Brzo potom pojmenoval již určitě padělatele. Když totiž v lednu r. 1819 J. Jungmann pomocí Hankovou vyložil ku podivu zprávně Soud Libušin (viz Krok I, 3, str. 51—61), jemuž Puchmayer a Dobrovský na některých místech nerozuměli, tu

---

[1]) K této zprávě historické připomínám, že jsem všechny osoby v ní jmenované až na Puchmayera znal osobně, zejména Dobrovského (1753—1829), J. Jungmanna (1773—1847), B. Kopitara (1780—1844) Vuka Štef. Karadžiće (1787—1865), Norb. Vaňka (1780—1835), J. Zimmermanna (1788—1836), prof. J. Steinmanna († 1834), Václava, Svobodu (1791—1849), V. Hanku (1791—1861), J. Lindu (1793—1834) a jiné.

Dobrovský, překvapen tímto výkladem, netajil toho, že buď ten nebo onen, anebo oba dva tu báseň složili a Linda že ji opsal;[1]) potomně však upustil od podezřívání Jungmanna a jmenoval jen Lindu falsátorem. Od té doby počal se již spor o pravosť Libušina Soudu, nejprvé v soukromých listech a potom v časopisech. Stalo se, že téhož ještě roku (1819) poslal Ant. Jungmann přepis Libušina Soudu polskému učenci J. Rakowieckému do Varšavy, kterýž jej dal ve své „Pravdě ruské“ co pravou památku staročeskou vytisknouti, a r. 1822 uveřejnili jej J. Jungmann a Hanka v časopise Kroku (I. 3. str. 48—61) jakožto nejstarší památku vzdělanosti české. Dobrovský, rozhněván touto dvojí publikací jemu odpornou, ozval se r. 1824 veřejně proti Libušinu Soudu v Hormayrově Archivu historickém (č. 46.) v krátkém článku, nadepsaném: „Literární podvod“, v němž Libušin Soud nazývá „patrným šibalstvím jistého dareby, který si ze svých lehkověrných krajanů chce nadělati bláznů“. Když pak prof. V. Svoboda jménem svých přátel literárních v č. 64. téhož časopisu, odpovídaje Dobrovskému, starožitnosti Libušina Soudu, ač důvody velmi povrchními, ale spolu jízlivými hájil, hledaje příčinu odporu Dobrovského v jeho předpojatosti skrze praotce Čecha, v jeho domnělém nedostatku zalíbení v poesii a v pomatenosti mysli[2]),

---

[1]) „Jednoho z těch pánů, nebo oba, mám za skladatele a p Lindu za písaře“, psal Dobrovský dne 9. února 1819 Vinc. Zahradníkovi. Palacký rozhorlen, že Dobrovský měl i Jungmanna v podezření, že by byl pomáhal skládati Libušin Soud, zvolal ve své obraně té básně (Die ältesten Denkmäler d. böhm. Sprache, st. 193.) „aby to bůh Dobrovskému odpustil“. Ale dle našeho zdání neměl bůh Dobrovskému čeho odpouštěti. Neboť když Jungmann vnuknutím spolufalsátora V. Hanky vyložil na př. verš: „roda stara ietui Popelova“ novočesky: „větve starého rodu Popelova“, jakž by ho podnes žádný slavista ze svého domyslu nevysvětlil, jest se čemu diviti, že Dobrovský, nejsa vševědoucí, byl té chvíle v pochybnosti, zda-li byl Hanka nebo Jungmann duchem falsátorovým osvícen?

[2]) Pomatenosť mysli přiváděl za důvod, že Dobrovský odsoudil Libušin Soud za falsifikát, nejen V. Svoboda ještě za živobytí Dobrovského, na kterouž nešetrnosť Dobrovský velmi trpce si posteskl, nébrž

vyložil Dobrovský ve Vídenských letopisech literárních Kopitarem redigovaných (Jahrbücher der Literatur, 1824, Bd. 27.) v kritice o Rakowieckého „Pravdě ruské“ obšírně své důvody filologické i historické, z kterých Libušin Soud prohlásil za padělaný, a to s účinkem takovým, že výbor Českého Museum ještě téhož roku ten rukopis ze sbírek musejních vyloučil, načež jej Hanka choval soukromě u sebe. K tomuto vyloučení přičinil také profesor chemie na technice Pražské J. Steinmann, kterýž vyšetřiv písmo Libušina Soudu uznal je za nové.

Od té doby nebylo již až do smrti Dobrovského o Libušině Soudu ani řeči; vzešelť ale ještě za jeho živobytí spor nový. Hanka nedbaje výstrahy, která mu odkrytím zfalšování Libušina Soudu dána, vytasil se z jara r. 1828 s jinou starožitnou památkou, českým překladem Zlomku evangelium sv. Jana, jejž prý na deskách jisté knihy latinské nalezl, a předložil jej Dobrovskému na ohledanou. Dobrovský, vida písmo úhledné, od písma Libušina Soudu patrně rozdílné, měl je na chvíli za pravé; prozkoumav však jazyk hněvivě vyřkl, že ten překlad jest horší falsifikát než Libušin Soud, i jmenoval Hanku přímo padělatelem. Hanka, postrašen takovým kategorickým výrokem a připojenou k němu hrozbou až do smrti Dobrovského Evangelium sv. Jana již nikomu neukázal, ani na požádání Palackému. Jak nejprvé však Dobrovský život dokonal, dodal si Hanka smělosti a již všechny památky Dobrovským zavržené na světlo vydal, klada každou do jiného století, aby měla literatura česká pomníky z kolikera věků. Zlomek evangelium sv. Jana dal vytisknouti v Časop. Musejním na r. 1829 za nejstarší pozůstatek řeči české z X. století, Libušin Soud přivěsil ku Královdvorskému Rukopisu téhož roku

---

po jeho smrti učinili to všichni apologetové Libušina Soudu až do Hanuše (1867), ačkoli zjištěno jest, že Dobrovský r. 1818 a příští léta od svého neduhu úplně byl ušetřen. Za tuto bolest neohroženému obhájci pravdy způsobenou dostane se mu bohda nyní spravedlivého dostiučinění a zvýšené oslavy.

vydanému jako vzácnou památku z XI. století, „přeněžnou píseň milence pod Vyšehradem“, již r. 1816 s Lindou udělal, připojil tamtéž co drahocenný zbytek básnictví českého z XII. století a Píseň krále Václava, zhotovenou r. 1819, co podobný pozůstatek ze století XIII.

Nikdo v Čechách toho času ani dost málo o pravosti jmenovaných tu památek nepochyboval, zvláště když Palacký v Kopitarových Letopisech literárních na r. 1829, sv. 48, v pojednání svém o Královdvorském Rukopise, čině tu odpor Dobrovskému v příčině Libušina Soudu, všechny ty rukopisy za staré uznal a dokládaje se paleografické zběhlosti své věk jich Hankou libovolně ustanovený vesměs stvrzoval. Avšak když nebylo odpůrců přesnosti Libušina Soudu a jiných jmenovaných památek v Čechách, objevili se jinde. Kopitar, dávný ctitel a přítel Dobrovského a spoluvydavatel srbských písní národních Vukem Št. Karadžićem sebraných, postavil se již v dotčených výše letopisech literárních proti Palackému, pravě, že Palacký ve svém pojednání linguistických důvodů Dobrovského nevyvrátil, a co se týče paleografie, totiž špinavého pergaménu a rozlezlého zeleného inkoustu, že svým propověděním naopak výrok Dobrovského potvrdil. O Zlomku evangelium sv. Jana pak vytknul Kopitar, že si Hanka za živobytí Dobrovského netroufal tiskem ho vydati, doloživ s důrazem, že „běda té věci, které se pomáhá podvodem, byť i při podvodu byl dobrý úmysl“. Po Kopitarovi ozval se jiný hlas protivný ze Slovenska. Jiří Palkovič v Prešpurku jal se nenadále ve svém časopise Tatrance za příkladem Kopitarovým popírati starožitnosť Libušina Soudu i Zlomku evangelium sv. Jana, zakládaje mínění své nejvíce na důvodech Dobrovského, načež jemu nejprvé Jungmann (v Časop. Mus. na r. 1832) a na další jeho odpor Palacký (v témž Časop. na rok 1834) odpověděl, tento, ruče při tom jako diplomatik svým jménem i svou učeností za pravosť obou rukopisův. Ale nic naplat, ani toto rukojemství Palackého nepřivedlo protivníků na jinou víru. Kopitar, napsav r. 1837 kritiku o prvním díle Palackého historie

České v časopise: Gersdorf's Repertorium der deutschen Literatur (sv. XIV, str. 183), velmi mu to ve zlé vykládal, že nedbaje hlasu Dobrovského užil Libušina Soudu za hlavní pramen dějin staročeského právnictví a české vzdělanosti, i podotkl ironicky, že se asi falsarius posuď žijící (rozuměje tu Lindu nebo Hanku), vida to, „do hrsti zasmál". Zároveň ukazoval toho pilnou potřebu, aby v příčině všech památek literatury české od r. 1817—1828 nalezených, nevyjímaje ani glos v sl. Mater Verborum, co nejdříve vyslyšeni byli svědkové ještě žijící, a zrazoval, aby pokud o tom výslechu nebude rozhodnuto, nikdo řečených památek neužíval. Podobným způsobem pronesl se Kopitar později ve svém spise: Hesychii glossographi discipulus (ve Vídni 1839, str. 38), vyzývaje Šafaříka a Palackého, aby veškeré podezřelé památky literární v kritické uvážení vzali. Konečně podotkl té věci nedlouho před svou smrtí poznovu ve svém úvodu: „Prolegomena historica" k Remešskému evangelium, vydanému r. 1843, kdež na zřeteli maje, že jsou v Libušině Soudu některé asonance z národních písní srbských, napsal tato slova: „Putes, grassari ab A. 1817 in Bohemis pestem *νοθείας*, posteaquam e Vukii Cantionario serbico, ed. Viennae 1814, didicerant falsarii metra Slavorum popularia".

Slova Kopitarova ne příliš zdvořilá, ano i jízlivá a vyzvání jeho výše připomenuté mělo za účinek, že Šafařík a Palacký, aby ty podezřívané památky od dalších útokův ochránili, vydali r. 1840 spis: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache, v němž Šafařík vyložil všechna slova v Libušině Soudu, v Evangelium sv. Jana a v slovn. Mater Verborum uvedená, Palacký pak část historickou, právnickou i diplomatickou, zvláště Libušina Soudu se týkající. Tímto spisem, v němž oba učenci námitky Dobrovského proti pravosti Libušina Soudu činěné vší mocí odmítali, utvrzena jest, ač v něm bylo mnoho viklavého, důvěra ve pravosť jeho tím způsobem, že o ní od r. 1840 po dlouhá léta nikdo nepochyboval. Kopitar, churavěv a zemřev r. 1844 neměl nástupce, který by byl v odporu proti Libušinu Soudu

dále postupoval, Palkovič rovněž již stárnul a nikdo jiný neodvážil se odmlouvati Šafaříkovi a Palackému. Ani pozdější spor, vedený r. 1858 a 1859 mezi Anonymem v časopise „Tagesbote aus Böhmen“ v Praze a M. Büdingrem v Syblově Časopise historickém se strany jedné, a mezi Palackým v Bohemii a bratry Jirečky ve Světozoru Vídenském se strany druhé, předkem o pravosť Královdvorského Rukopisu a toliko mimochodem Libušina Soudu, nebyl s to, aby byl víru v starožitnost Libušina Soudu podryl, poněvadž protivníci vládli příliš slabou zbraní. Ano naopak utužena jest ještě tou rozepří víra v pravosť toho rukopisu, ježto v průběhu jejím hodnověrnými svědky stvrzeno, že roku 1818 spatřen jest byl v rukou důchodního Josefa Kováře na Zelené Hoře, a že od něho se dostal téhož roku do Prahy, o čemž prof. Tomek v Časop. Musejním na r. 1859 obšírnou zprávu podal. Tu již obecně se mělo za to, že Libušin Soud na Zelené Hoře jest nalezen a dáno mu jméno: „Zelenohorský Rukopis“. Jak hluboko vniklo přesvědčení o pravosti Libušina Soudu, jakožto památky z dávnověkosti české, která 1000 let skrývala se v prachu na Zelené Hoře, zřejmo jest ze slov, jež napsal J. I. Hanuš ve spise: „Das Schriftwesen der böhmisch-slovenischen Stämme“ (v Praze 1867), kdež praví: „Mařil by zbytečně čas, kdoby chtěl ještě nyní podrobně vyvraceti důvody proti pravosti Zelenohorského Rukopisu; jest zhola nemožno, aby za naší doby kdo takový rukopis zfalšoval, tím méně byl by to kdo mohl učiniti před 50 léty. Nechť ustanoví přední akademie na světě sebe větší cenu na složení podobné básně a nikdo jí nedobude. Beati Bohemi possidentes“. Těmto slovům Hanušovým přisvědčovali až téměř do nynějška všichni milovníci literatury české, kteří sobě Libušin Soud co domnělou památku z dávné minulosti české byli oblíbili.

A však klam nedá se navždy tajiti a pravda vyjde mimo nadání na světlo. V Časop. Musej. na r. 1877 odkryl kustos p. A. Patera k užásnutí všech znalců jazyka, že ve slovníku Mater Verborum od r. 1818 v Českém Museum chovaném

mezi 1190 glosami českými, jež Šafařík a Palacký vesměs za pravé byli pokládali, jest 850 falešných, v nové době udělaných, mezi nimiž jsou právě ty nejdůležitější, vztahující se k historii vzdělanosti a mythologii české. Toto nenadálé objevení p. Paterovo přimělo mě k tomu, že jsem si umínil, změniti ve svých Dějinách staročeské literatury r. 1872 vydaných zprávu o sl. Mater Verborum tam podanou a upraviti ji dle nového toho nálezu. Když jsem pak v listopadu 1877 za příčinou této změny ohledával pravé i nepravé glosy v pojednání Paterově v Časopise Musejním, uhodil jsem na některé mezi falešnými tam uvedené, které se mi viděly býti jako dokladem několika slov podezřelých jedině v Libušině Soudu se nacházejících, jakož jsou zejména: rodný germanus, ptenec filius avis, ladný nitens, pravda lex divina, věče forum, oten (otne pameti) paternus (též živok animal v Písni pod Vyšehradem) a j. Jsa ode dávna nedůvěrčivý a znamenav již prvé některé nesprávnosti řeči v Libušině Soudu, přišel jsem mimoděk na myšlénku, zdali padělatel glos ve sl. Mater Verborum neměl také prstů svých při dělání Libušina Soudu a zdali nemá Dobrovský předce pravdu, že Libušin Soud jest zfalšován!

I podnikl jsem neprodleně důkladnou revisi sporu od r. 1818 až do posledních těchto let o původ Libušina Soudu vedeného, a přečet bedlivě veškeré spisy k němu se vztahující nabyl jsem neklamné jistoty, že Soud Libušin jest novověky výtvor, práce Josefa Lindy a Václava Hanky. Načež změnil jsem ve své historii literatury staročeské nejen zprávu o glosách ve sl. Mater Verborum, ale vyloučil jsem z ní zároveň Soud Libušin, dodav k tomu tolik důvodů, kolik jsem shledal za potřebné, maje za to, že mi činiti jest se znalci, o nichž platí průpověď „sapienti pauca“. Že však některým kritikům nezdálo se důvodů mnou podaných býti dosti, tedy vyhovuje jejich přání dodávám jich tuto, jakož se domýšlím, s dostatek, čině výtky v 85 veršich obojí básně. Kromě toho ukazuji těm, kdož jsou znalí jazyka ruského, k důkladné rozpravě kanovníka Lvovského, pana A. Petruševiče, tištěné s nápisem: „O podložnoi Zeleno-

gorskoi českoi rukopisi, t. j. Sudě Ljubuši“ ve Lvovském časopise Slovo (1878, od února počínajíc), kde na slovo vzatý učenec podvrženosť Libušina Soudu taktéž všestranně dovozuje.

Přistupuje pak k rozboru Libušina Soudu připomínám, že padělatel té básně, jako jiní spisovatelé jeho doby (1818), maje za to, že stará čili církevní slovenčina, tehda jazyk staroslovanský zvaná, má se k jiným řečem slovanským jako matka k dcerám, hleděl se jí při své práci co nejvíce přiblížiti, přibíraje z ní co možná do češtiny, tu pak, kde mu stará slovenčina nestačila, že vážil z ruštiny a srbštiny, nevěda ovšem, že v té době, do které svůj výtvor kladl, již každá řeč slovanská byla řeč o sobě, majíc téměř tytéž zvláštnosti, které má posud. Z té příčiny a poněvadž dosavadní obhájcové starobylosti Libušina Soudu, berouce své důvody ze staroslovenčiny a jiných řečí slovanských, užívají stejné zbraně, kladu na to váhu, aby při uvažování Libušina Soudu nejprvé měli zřetel k památkám staročeským a nehájili ho věcmi, podlé nichž jest udělán.

Důvody filologické, historické i právnické, že Soud Libušin jest podvržen.

Zlomek první. Ukončení sněmu.

Verše 1. a 2. *„Usac ot suei celedi uoieuodi, muse pasu, seni rubi stroia“*. Tyto dva verše napodobil Linda dle své Záře nad pohanstvem, kdež vypravuje, kterak Čechové pohanští scházeli se k slavnosti Svantovítově v posvátném háji, užívaje na str. 2. a 4. těchto slov: „Každý otec byl vůdcem rodiny své, mužové se leskli ve zbrani, ženy nesly potravy a strojily se v čistý šat“. Zde podává Linda pěkný obraz průvodu; každý otec šel napřed a rodina za ním, mužové třpytili se od zbraně, ženy nesly potravu, aby v háji připravily hostinu a byly čistě přistrojeny. Ale jaká to bídná parodie v oděvu staročeském v Libušině Soudu! Z otce udělán tu vojvoda a neví se proč; muži orají a ženy dělají šaty. Komu pak tyto prosaické věci básník IX. století povídal? a za jakou příčinou? A jaká to čeština! Poněvadž se skladateli slovo „otec“ do verše nehodilo, ufal mu koncovku a udělal z něho „ot“; však ani otec nebyl by tu na svém místě, ježto hlava rodiny (pater familias) slul staročesky „hospodář“, jehož (a nikoli otcovu) důstojnost v rodině líčí Tóma ze Štítného těmito trefnými slovy: „Hospodář v své čeledi má sě slunci přirovnati, on má světel býti dobrými skutky, on jest pánem ve své čeledi“. — Časoslovo „vévodí“ roztáhl padělatel z příčiny metrum ve čtyrslabičné „vojevodí“, které jest v češtině unicum; na místě nevhodného „orají“ vrazil do verše též za příčinou rozměru kratší ruské „pášú“, jež nalezl v Tomsově Chrestomatii z r. 1805,

a na místě českého „šaty šijí neb dělají“ (jako nalezáme v maloruské písni: paněnočky šytiňka šyly), položil neslýchané „šaty strojí“ (ruby strojá).

Verše 3. a 4. „*I umre-li glaua celedina, deti use tu sbosiem uiedno uladu*“. Podivný to básnický skok. Po orání a dělání šatů jde smrť hospodářova a zákon, že děti jměním pozůstalým společně či nedílně vládnou. Kterýžto „zákon svatý“ a neporušitedlný přinesli si prý dle následující básně Čechové do své vlasti přes tři řeky. A kterak pak to možná, když byl takový zákon svatý, že se opovážil Chrudoš žádati, jak se v druhé básni líčí, aby mu bylo přiřknuto veškeré dědictví? kterak mohla Libuše tomuto svatému zákonu na odpor vyříknouti, že mohou bratří Chrudoš a Stahlav rozděliti se o dědictví rovnou měrou? a kterak mohla zůstaviti kmetům, lechům a vládykám na vůli, nelíbil-li by se jim její výrok, aby vydali bratrům se soudícím nález nový? Takové porušení zákona svatého a odchýlení se od něho mohl kněžně Libuši přičísti jen takový právník, jako byl Linda. Také slovo zákon, tolik co lex (po zákonu = secundum legem) nebylo v IX. století ještě v obyčeji, nejdouc v tom smyslu nad XV. století. V starých památkách, v kronice Dalimilově, v legendě o sv. Prokopu, v knize Rožmberské a j. znamená zákon jen řeholi či řád (regula, ordo), a teprva u V. ze Všehrd, kde řeč jest o „zákonu přirozeném“ a v právích městských shledává se slovo zákon v tom smyslu jako v Libušině Soudu. V odporu s tím stvrzoval Hanka starobylosť slova zákon falešnými glosami v sl. Mater Verborum: „zákony leges“ a „zákona datel legislator“.

Známku nového původu na sobě mají přídavná jména přivlastňovací „čeledin“ (hlava čelědina) a frase „sbožím v jedno vlásti“. Ono jméno přídavné utvořeno jest místo „čelední“, jako adjektiva „oslin, palmin, papežin“ v Evangelium sv. Jana, podlé adjektiv „Neklanin a holubin“ v Královdvorském Rukopise a jest posud unicum ve spisech českých, frase pak „sbožím v jedno vlásti“ se neshoduje se starou terminologií právnickou. Lidé mohou se v jedno

sejíti, rozličné věci mohou se v jedno spojiti, ale dědicové nemohou statkem v jedno vládnouti, nébrž mohou jím vládnouti dle obecné řeči „společně“ nebo „nedílně“. Tato Lindova frase přivádí se znovu ve verších 60. a 99.

Verše 5.—7. „*Uladicu si z roda uiberuce, ki plezne dle u snemi zlauni hodi, hodi s cmetmi, s lehi, uladicami*“. K těmto veršům klademe tu námitky, které proti nim učinil Dobrovský, jenž praví (Jahrbücher der Literatur, 1824, sv. 27, str. 106): „Jest-li pak možná, aby kdo pokládal za původce Libušina Soudu nějakého starého skladatele, když se tu ustavičně jmenují kmetí, leši a vládyky vedlé sebe, jako by to byli tři rozdílní stavové? Padělatel přivedl tu velmi nemotorně kmety, totiž starce, nejstarší osoby v radě neb v obci ve spojení s lechy a vládykami; byliť ovšem kmetové v knížecí radě, byli v každém kraji jakožto první úředlníci stavu panského a byli v každé obci jakožto starostové a porotci, ale nebyli stavem o sobě, který by se byl od stavu panského rozeznával. Že by lechové byli stavem zvláštním, tomu dá se každý do smíchu, kdo zná jen poněkud starodávné české zřízení zemské. Čtou se ovšem v starých listech slova: cmetones, barones, wladicones, ale lechové nepřipomínají se nikde. Padělatel Libušina Soudu dal se svésti Dalimilem, jenž praví: „v tej zemi bieše lěch, jemužto jmě bieše Čech“, a udělal z jedné osoby celý stav. A kde pak jsou páni, kteří se latinsky nazývají barones? Lechové pak vedlé pánů a vládyk jsou nesmysl“.

Těchto podstatných námitek Dobrovského posud nikdo nevyvrátil a nevyvrátí. Hanka, jemuž Dobrovský nepochybně hned když Libušin Soud přečetl, na tento nesmysl poukázal, vida, co Linda vyvedl, hleděl to tůčkami vykroutiti i napsal o tom ve výkladu k Libušinu Soudu (Krok 1822, I, 3, 58) takto: „Nelze mysliti, jako by kmetí, leši a vládyky byly tolikeré osoby a stavy, nébrž tatáž osoba byla vládykou jakožto hlava čeledina, lechem jakožto urozená osoba a kmetem jakožto rádce při soudu sněmovním (!) a potom při soudu zemském. Pročež praví dále, „uvádějí se někdy všechna jména pospolu, kmetí,

leši i vládyky, zvláště když se k nim mluví plným titulem, někdy jmenují se jen leši a vládyky, bez doložení jich charakteru neb úřadu, a jednou (ve verši 89.) jmenují se jen leši, jakožto provolavatelé nálezů". Ovšem, že tímto vtipným výkladem Hankovým nedal se Dobrovský ve svém mínění zviklati, aniž mu kdo jiný víry přiložil. I jest toho velice litovati, že pozdější historikové a jazykozpytci, důvěřujíce v pravosť Libušina Soudu, hlasu patriarchy Dobrovského nedbali, zosnovavše na falešné básni rozdělení staré šlechty české na „lechy a vládyky", o kterémž rozdělení u žádného letopisce a v nižádné listině zmínky není a kteréž s Královdvorským Rukopisem a s kronikou Dalimilovou, kde se vyšší šlechticové nazývají „páni" (a ne lechové), jest v úplném odporu. Na jaké bezcestí tito odpůrcové Dobrovského u výkladu domnělých lechů přišli, pozná každý, kdo bedlivě přečte, co o tom psali: Palacký ve své Historii České, vydané německy I, 168 a česky I, 191 a 198—200, Šafařík ve spise: Die ältesten Denkmäler, str. 89, H. Jireček ve svém Slovanském právě, II, 62 a V. Brandl ve svém Glosáři str. 121 a 224. Nejdále zavedla fantasie u výkladu jména lechů p. Brandla, který má lechy české (Lindovy) za předchůdce pánů, jenž v XIII. století zmizeli — rovněž jako župy; lechy polské pak pokládá za potomky Ptoleméových Lingů (!) na Dolním Labi (dle p. Brandla na Visle).

Podivná jest shoda veršů 6. a 7.: „Ki plezne dle u snemi zlauni *hodi*, *hodi* s cmetmi, s lehi, uladicami", se dvěma podobnými verši v srbské písni o caru Lazarovi V. Št. Karadžićem vydané. Dotčené verše znějí v přeložení Hankově (viz Jungmannovu Slovesnost 1820, str. 63 a 64) takto:

Viděli sme tu dvě silná *vojska*,
vojska na se včera udeřila; a jiné dva:
Tu jest mnoho kopí *polámáno*,
polámáno tureckých i srbských.

Tato shoda vede k podstatné domněnce, nevede-li k jistotě, že skladatel Libušina Soudu onyno verše dle těchto napodobil (A. Petruševič v časopise Slovo 1878, č. 49.

Také v Královdvorském Rukopise v básni Oldřich a Boleslav čtou se podobné dva verše, které zajisté neušly pozornosti téhož skladatele; znějíť:

Rozletnú sě radosť *po vsiej zemi.*
po vsiej zemi ot radostnej Prahy.

Taktéž časoslovo „vybrati“ ve verši 5. „vládyku si děti z roda vyberúce“ nepřipadá dobře do IX. století, ježto se za starodávna vládyky, starostové, důvěrníci atd. volili, a nevybírali se jako ovce, stromy a jiné věci.

Verše 8. a 9. *„Ustahu cmete, lesi i uladiki, pohualihu praudu po zaconu“*. Tyto verše zarážejí silně ruštinou a srbštinou, nemajíce v češtině jasného smyslu. Slovo pravda, tolik co právo, vybrali si padělatelé z ruštiny, netušíce snad ani, že jest také české, a oblíbili si je tou měrou, že ho užívali veskrz, nedadouce obecnému slovu „právo“ místa ani tu, kde řeč jest o soudu (ve verši 36. „na poprażiu ustaviti pravdu“). Předložku „po“ s dativem v češtině neslýchanou (po zákonu, po rozumu, po národu, po železu), přenesli též z ruštiny nebo ze staroslovenčiny a spojená slova, „pravdu po zákonu“ nalezli v některé listině srbské. Tím způsobem slátali verš, jehož nikdo neuměl vyložiti. Hanka a Jungmann, podávajíce r. 1822 v Kroku novočeský text Libušina Soudu, napsali u výkladu tamtéž: pochválili právo po zákonu; Svoboda přeložil ty verše r. 1829 takto: „Auf die Räthe & standen, belobend, wie es Brauch, die Satzung,“ ačkoli o nějakém obyčeji v češtině ani řeči není, a hrabě Mathiáš z Thunu r. 1845 dal jim smysl: „Kmeten, Lechen und Wladiken stimmen, billigen den Spruch nach dem Gesetze,“ přidav slova „stimmen“ a „Spruch“ ze svého jen aby tomu Němci rozuměli.

Těmito dvěma veršíky končí se první zlomek rukopisu, kteryž jest, jak čtenářové přisvědčí, holá prosa, směsice různých nesouvislých myšlének. Jak mohou někteří spisovatelé spatřovati v tomto zlomku zásady slovanského práva ku podivu stručně a jádrně pronešené, převyšuje víru naši.

Verš 10. a 11. „*Ai u'etauo, ce mutisi uodu? ce mutisi uodu strebropenu?* „Repetice slov „če mútíši vodu“ napodobena jest jako ve verši 6. dle srbské národní písně o caru Lazarovi, kde se čtou verše: „Když se zejtra bílý *den rozsvitne, den rozsvitne* a rozhřeje slunce“ (A. Petruševič ve Lvovském Slově a Jungmannova Slovesnost, str. 60). Téměř pak všechna slova těchto dvou veršů vzata jsou z Královdvorského Rukopisu. Interjekci *aj* nalezli padělatelé v básni Beneš Hermanóv: „Aj ty slunce“, kdežto v písni pod Vyšehradem, kterou složili dříve, než byl Rukopis Královdvorský nalezen, užili novější interjekce *ha*; jméno Vltava četli v Oldřichu a Boleslavu, a vystříhali se tudíž Hájkova názvu Vhltava, jehož byli, Dalimila pominuvše, užili v písni pod Vyšehradem; zájmeno „če“ zjevilo se jim dvakrát v Jaroslavu a slov „mútíši vodu“ poskytl jim žaltář Klementinský. Toliko slovo „střiebropěný“ udělal si Linda dle své fantasie, jakož utvořil na jiném místě epitheta střiebronosný a zlatonosný.

Verše 12.—14. „*Za te luta rozulaiase bura, sesipausi tucu sira neba, oplacausi glaui gor zelenih?*“ Časoslovo „rozvlajati“ vzato jest, jak již Dobrovský vytknul, ze staroslovenčiny, a nebylo ho v češtině nikdy, ani časoslova „vlaji“, z něhož jest složeno. Hanka převzal toto časoslovo ze staroslovenského „vlajati sę“ a užil ho ve formě „vláti se“ ponejprv v Gessnerových Idyllách (1819); v Libušině Soudu pak dal mu i formu aktivní (rozvláti Vltavu) ve staroslovenčině neobyčejnou. Verš druhý „bura, sesipausi tucu sira neba“ připomíná velmi Lindovu Záři nad pohanstvem, kdež na str. 63 psáno: „A *sesul* se déšť s hromy z *rozbouřeného nebe*“. I v tomto verši spatřuje se kousek Lindovské češtiny, ježto se tu klade časoslovo sesypati s akkusativem (sesypavši tuču), kteréhož spojení, totiž svrchu sypati, není příkladu ani ve spisech, ani v lidu, neboť se říká jen: sypati do hromady, na př. obilí, anebo sesypati se, na př. dům se sesypal. — Transgresivy minulého času: sesypavši, opla-

kavši, jimž se posud gramatikové nemálo divili, že byly již v IX. století, napodobili padělatelé dle Růže v Královdvorském Rukopise, v níž jsou verše: Ach ty róže! čemu si — rozkvetavši pomrzla, pomrzavši usvědla? a dle Pláče sv. Marie (Starob. Skládánie, III, 65), kdež jsou podobné verše: „Mezi oči jemu plvali, k ose hanebně vázali, přivázavše bičevali, hanějíce naň křikali".

Verš 17. „*Kegdi se uadita rodna bratri*". Přídavné jméno „rodný" tolik co téhož rodu, vlastní, germanus, vyskytuje se tuto ponejprv a jediné tuto, znamenajíc jinde toho, kdo rodí, jako radný znamená toho, kdo radí, plodný toho, kdo plodí. Hanka nazval hned při prvním vyložení Libušina Soudu toto přídavné jméno „pěkným slovcem", podotkna (Krok 1822,I,3,59), že hodno jest v tomto smyslu obnovení, což i skutečně učinil padělanou glosou v slovn. Mater Verborum, kde se čte: germanus frater „bratr rodni" a germana soror, „zeztra rodna"; jiní pak to učinili od té doby po Hankovi.

Verše 19.–24. „*Uadita se cruto mezu sobu luti hrudos na otaue criue, na otaue criue, zlatonosne, staglau hraber na radbuze hladne, oba bratri, oba clenouica, roda stara tetui popelova*". Nebude nesnadno ukázati, odkud Linda tato jména sebral a že jsou vesměs nehistorická. Nadělav již v Záři nad pohanstvem za příkladem Hájkovým dosti mnoho všelijakých jmen osobních, utvořil jich také několik do Libušina Soudu a jiná si v kronikách a listech vyhledal. Jméno Chrudoš udělal podlé Ruboše v Královdvorském Rukopise (Ludiše a Lubor) z kmene chrud, který se ozývá ve jméně města Chrudimě. Při tvoření jména Stahlav měl na mysli jméno zámku a statku Šťahlavského, ležícího nedaleko cesty, kterouž jako studující chodil z Nových Mitrovic do Plzně. Nerozuměl však tím jménem Šťahlava neb Šťahlava, jak je vykládali Šafařík a Palacký, nébrž Stahlava či Stohlavce, jak psal vždy ve vydáních Libušina Soudu při Královdvorském Rukopise Hanka, jenž ovšem věděl lépe než kdo jiný, jak se toto jméno má novočesky psáti. Obě tato jména jsou *unica*, nepřivádějí se kromě Libušina

Soudu nikde, aniž jsou ukryta v některém místním jméně českém.

Dle znění veršů 23. a 24. byli tito dva bratři synové Klenovi ze starého rodu Popelova, jenž prý přišel s pluky Čechovými do Čech. Linda nazval je Klenovici, touž formou patronymickou, která se často nalezá v ruské básni Igoru Svatoslaviči a v srbské písni o caru Lazarovi, kdež se čte dle přeložení Hankova: „Odvádíš mi devět milých bratří, devět bratří, devět Jugovičů (Jungmannova Slovesnost 1820, str. 60). Klena vybral si Linda z kroniky Hájkovy, kdež se hodnověrně vypravuje, že L. P. 649, pět let po příchodu Čechově do země, jeden z jeho synů, jménem Kleň, vystavěl pod horou Zřípem první ves, dle něho Kleneč zvanou; též ho našel u Balbína, který jej také přivádí v družině Čechově. Jinak nejmenuje se Klen v nižádném listě (list z r. 1107 v Mor. diplom. I, 192, kde se čte svědek Klen, jest podvržený) a vyskytuje se teprv okolo r. 1360 jako příjmení spisovatele Rozkochaného. Jméno Popel naprosto nikde se nenalezá, aniž byl jaký rod Popelův, nébrž přijali to jméno v XV. století jen někteří páni z Lobkovic za příjmení, a to první z nich pan Jan z Lobkovic ok. r. 1459. A tato obě jména, Klen a Popel, diplomaticky nestvrzená uznal Palacký za starodávná pravá jména z doby Libušiny, dokládaje se na důkaz toho (Die ältesten Denkmäler, str. 91) svědka, jehož jindy jinak nenazýval než bajkářem a lhářem, t. Václava Hájka a ne méně baječného Boh. Balbina. — Výklad slova „tetui“ viz při verši 95.

Verš 25. *„Jen se (starý rod Popelův) pride s pleki s cehouimi“*. Repetice předložky *s* před statným a přídavným jménem v tomto verši a ve verši 96. má nepochybně býti známkou, že Libušin Soud složen jest za dávné doby pohanské. Za historické doby alespoň se tak nemluvilo a nepsalo. Říká se ovšem: s tím se vším, s námi se všemi, s rodinou a se vší čeledí, také se čte v Benešovi Hermanovu: „Čemu (slunce) svietíš na ny, na biedné ludi?“ Ale že by který spisovatel, od nejstarších počínajíc, byl psal: s houfy s Černíkovými, s plátny s Kosákovými, toho bylo-by těžko doložiti.

Verš 27. „*Priletese drusna ulastouica*“. Slovo „družná“ jest r. 1818 uděláno, odvedeno jsouc od slova druža (jedinú družu iměti) v Královdvorském Rukopise. Z Libušina Soudu převzal je Hanka r. 1819 do Gessnerových idyl jím přeložených. Jinde se nenalezá.

Verše 30., 31., 64., 84. a 108. „*U lubusine otne zlate sedle, sedle otne, suete uisegrade — poce cnesna s otna zlata stola — zlauna cnesno s otna zlata stola — usta lubusa s otna zlata stola*“. V těchto verších třpytí se celý Vyšehrad od zlata a od knížecího trůnu odráží se zlatá záře. O takovém zlatě na Vyšehradě nesnilo se nižádnému kronikáři starému, Kosmovi, Dalimilovi a Pulkavovi, ani středověkému Hájkovi, nébrž urodilo se to zlato ve fantasii Lindově pilným čtením ruského Igora Svatoslaviče a Homéra, jakož na jiném místě vyložíme.

Správný lokál ve verši 31.: „svete uisegrade“ (= světě Vyšehradě) byl příčinou, že mnozí se domýšleli, že není možné, aby který spisovatel byl uměl r. 1818 tak dobře staročesky, jak tento lokál ukazuje. Ani Šafařík neznal prý ještě r. 1840 účinku zpětného přehlasování, odvádějě lokál „světě“ ve spise Die ältesten Denkmäler, str. 59 od přídavného jména, „svět, a, o (sanctus)“; jak pak to tedy mohl někdo lépe věděti r. 1818? Velmi dobře. Hanka, jenž Libušin Soud postaročeštil, nalezl ve svých Starobylých Skládáních dvakrát dativ „světě“, v básni: Sedmero radostí p. Marie, II, str. 89: „k světě Maří“, a tamtéž „mnozí světí“, a v Listu s nebe seslaném, III, str. 260: „zvěstován světě Maří“, a kromě toho četl v Jaroslavu v Královdvorském Rukopise „k kaplě světěj“, i dovtipil se snadno staročeského lokálu „světě“, ač nevěděl, proč tak zní.

Verše 34.—36. a 54. „*Rodna sestra u lubusine duore sprosi cneznu utr uisegrade, na poprauu ustauiti praudu — uuisegrade (v Lubušině siedle)*“. Kolik tu slov, tolik téměř novot, nesprávností v řeči a rčení podivných a nesrozumitedlných. Slovo „rodná“ ve smyslu germana, jak již při verši 17. podotknuto, jest z brusu nové. Časoslovo „zprositi“ místo poprositi jest z ruštiny vzato a nenalezá se žádném spise českém, než v Dystiších českých Hankou

r. 1818 vydaných (Starob. Sklád. III, 197), což jest doklad velmi nejistý. — Titul „kněžna", dávaný v Libušině Soudu panovnici z VIII. století, jest anachronismus, ježto vladařka, kterouž byla Libuše, předsedajíc při soudu zemském, slula za dávné doby „kniení", jakž se tím jménem přivádí několikrát v Královdvorském Rukopise; „kněžna" pak slula dcera knížecí. — Konstrukce „zprosi kněžnu", t. prositi s akkusativem, jest patrně nová, neboť v staré i v středověké češtině spojovalo se toto časoslovo vždy s genitivem osoby i věci, na př.: má prositi pánův za vstoupení (zřízení zemské, B. 10), prosila mužů (Dvě kroniky, r. 1585), prosi křista Bořivoj od Svatopluka (Dalimil) a j. v.

Slova „utr visegrade", t. j. uvnitř Vyšehradu a „u uisegrade" odporují obecné řeči, jak dávné, tak i nynější, ježto Vyšehrad leží na vrchu a neříkalo se nikdy a neříká se jináč než „na Vyšehradě", jako se říká „na Hradčanech, na Děvíně, na Vranově" a p. Padělatel, maje k verši zapotřebí předložky dvouslabičné, vzal ze staroslovenčiny příslovce utr (ątr, intus, česky vnitř) a napsal něco nerozumného; totéž učinil i ve verši 54.: „kda sě sněchu lěsi a vládyky v Vyšehradě", kdež kromě toho zapomněl, že v staré češtině kladl se vždy lokál bez předložky. Konečně položil po časoslově „prositi" nesprávně infinitiv. Časoslovo „prositi" má v češtině za doplněk buď imperativ: prosím, ustanovte soud, nebo konjunktiv: prosím, abyste ustanovil soud, anebo spojku „že": prosím, že ustanovíte soud; infinitivu toto časoslovo nemá při sobě nikdy (v. Slovn. Jungmannův); verš: „sprosi kneznu uprauiti praudu" napsal tedy jen spisovatel skladby české neznalý r. 1818. Vůbec jest celý verš: „na poprauu ustauiti praudu" tak temný a mlhovitý, že skladatel sám nevěděl, co chtěl říci, ať čteme: „na popravu", jak nyní v rukopise psáno se nachází, nebo: „na popražiu", jak bylo v něm psáno původně (viz Krok 1822, I, 3, 52). Tím se také stalo, že i sebe bystřejší překladatelé a vykladači Libušina Soudu nebyli s to, aby se v tom verši jasného smyslu domyslili, ani V. Svoboda, jenž ho roku 1824 vyložil slovy „In dem grossen Saal" Gericht zu halten, r. 1829 „in

offenen Saal“ a r. 1840 „zur Entscheidung“ ein Gericht zu halten“ (in causae discrimen ponere judicium), ani V. Brandl (1869), kterýž do něho vložil smysl: „zur Besserung der Missethat das Recht herzustellen“ (ad corrigendam injuriam statuere jus). Kterážto nejasnosť myšlének shledává se také v jiných padělaných básních téhož skladatele, v Písni pod Vyšehradem ve verších: „i když všě milost budie atd.“ a v Písni krále Václava. — Co slova „pravda“ se týče, chtěl jím básník na tomto místě nepochybně po staročesku naznačiti „soud“, ale osvědčil tím neznalosť synonymiky, neboť by dle něho kmetové místo na soudě byli „seděli na pravdě“.

Verše 39.—49. „*Case cnesna uiprauiti posli po zutozlau ot lubice bele, idese su dubrauini une, po lutobor s dobrozlausca hlemca, idese orlicu labe pie, po ratibor ot gor creconosi, idese trut pogubi san lutu, po radouan ot camena mosta, po Jarosir ot bred uletorecnih, po strezibor ot sazaui Ladni, po samorod se mse strebronosne*“. Tuto svolává kněžna Libuše sedm kmetů k soudu na Vyšehrad. Odkud pak asi Linda tuto společnosť sebral? Tři jména utvořil si sám, ovšem správněji nežli dříve v Září nad pohanstvem, maje před sebou Nekrolog Podlažický a zakladací list kapituly Vyšehradské z r. 1088, tištěný v Annalech Dobnerových; ostatní jména vyhledal si v těchto dvou památkách. Vlastním výrobkem vidí se býti: jméno Jarožír, udělané podlé Neužíra a Vratižíra v Nekrologu Podlažickém, jméno Střezibor, utvořené dle Střezivoje a Střezislava v témž Nekrologu, nebo dle Střebora v Rukopise Královdvorském a jméno Samorod, napodobené dle jména Samoděl v řečeném Nekrologu anebo dle Hájkova Samoslava, ač, nenalezl-li ho Hanka již v některém listě ruském. Jména Svatoslav a Svatobor vypsal padělatel z téhož Nekrologu a jména Radovan a Ratibor z listu Vyšehradského, kdež nalezl také topická jména „Na Otavě“ a „Kamen Most“. A takto byl oud zemský pohromadě, při čemž podivno, že jej padělatel složil jen ze sedmi kmetů, kdežto se jich později vždy hledává dvanáct a také u Poláků se jich již za doby po-

hanské dvanáct počítalo. Želeti toliko jest, že falsátor neznal Zlomků Monseových v diplomatáři Moravském, jinak by byl z těch sedmi zvolených kmetů udělal sedm županů a byl by zemi Českou místo řek rozdělil na župy.

Velmi v oči bije v těchto verších předložka „po“ s akkusativem (po Svatoslav, po Lutobor) která se tu pro libozvučnost desetkrát opakuje, zcela tak, jako se v srbské písni „Car Lazar“ sedmkrát opakují slova: „kde zahynul“, totiž: kde zahynul slavný kníže Lazar? kde zahynul starý Juga Bohdan? kde zahynul Miloš vojevoda? atd. (Jungmannova Slovesnost, str. 64). Padělatel oblíbiv si ji v ruštině přenesl ji pro vzácnost na půdu českou, nevěda snad ani že by ji byl též nalezl v Královdvorském Rukopise.

K verši 41. Slovo „dúbraviny“ nachází se jen v Libušině Soudu a v nižádném jiném spise českém; taktéž slovo „rozedraniny“ (rozedraniny Vltavy), doubravinám zcela podobné čte se jen v Lindově Záři nad pohanstvem, str. 90 a třetí slovo též způsoby „draniny“ (valily se vod nesmírných draniny) jen v básni Lindově Jiří z Poděbrad. Tato trojčata, svého způsobu jediná, jeví se zřejmě co plody jednoho otce a jednoho roku. Přídavné jméno „uné“ k doubravinám přivěšené vyhledal si Linda nebo Hanka v Dobrovského Historii lit. české (str. 69), kdež se přivádí co slovo staroslovenské, znamenajíc tolik, co „mladý“ neb „dobrý“.

K veršům 42. a 43. „*Po lutobor s dobrozlausca hlemca, idese orlicu labe pie*“. Jméno „Dobroslavsk Chlmec“ odporuje patrně historii a jest nestvůra gramatická. Máť se tím jménem dle uvedených tu řek Orlice a Labe rozuměti nynější Hradec Králové. Ale Hradec Králové nazýval se dle dokladů diplomatických od doby nepamětné nejináč než Hradec; tak se čte v listech z r. 1086, 1130, 1225, 1241 a jiných (viz: Erbenova Regesta), a tak jej jmenuje i Hájek, jenž praví, že r. 782 jistý statečný muž, jménem Dobroslav, vystavěl mezi Labem a Orlicí hrad, jemuž dal jméno Dobroslav, někteří však že mu říkali Hradec. Kdyby však se by skutečně dříve jmenoval Chlumec, jak jej pokřtil Linda, ab

se neprozradil, že vypisoval z Hájka, bylo by se mu říkalo: Dobroslavův a ne Dobroslavský Chlumec, jako se říká: Hrochův Týnec, Vojnův Městec, Horšův Týn a j., ježto adjektivní přípona ský znamená, že osada náleží několika osobám, na př. Panenský neb Mnichovský Týnec (pannám neb mnichům příslušející), nebo že leží vrch aneb jiné místo při blízké osadě neb řece, na př. Doubravská Hora nebo Labský Týnec. Vůbec zní jméno Dobroslavsk Chlmec v Libušině Soudu tak drsnatě česky, jako v Písni pod Vyšehradem slova: „Vyšehrad tvrd“ a ukazuje k témuž původci. Aby pak verš: „Orlicu Labe pije“, napodobený dle Jelena v Královdvorském Rukopise (syrá země vřelú krev pije), nabyl podoby starožitné, připojil k němu padělatel starocírkevní partikuli „že“ (ide-že) a starocírkevní i ruskou předložku „po“ místo pro, v Libušině Soudu a taktéž v Písni pod Vyšehradem (po chládeček mil, po strach) až ku zprotivení se opakující.

K veršům 44. a 45. „*Po ratibor ot gor creconosi, idese trut pogubi san lutu*“. Těmito verši chtél básník stvrditi, že pohádka o Trutnovském draku (jejž dle žaltáře Klementinského nazval „saní“) jde až do doby pohanské a rytíř Trut z časů Libušiných že byl jmenodárcem města Trutnova. Tak tyto verše vykládal r. 1822 Hanka (viz Krok, I, 3, 60), který ovšem co pomocník Lindův znal dobře myšlénky autorovy; tak je po Hankovi vyložili V. Svoboda r. 1829 (Královdvorský Rukopis, str. 223), Šafařík a Palacký r. 1840 (ve spise Die ältesten Denkmäler, str. 93), vysvětlovatel Libušina Soudu ve Výboru z liter. české (1845), konečně spisovatel historie Trutnovské v Naučném Slovníku (r. 1872). Všichni tito spisovatelé doložili k tomu výkladu, že město Trutnov na památku toho skutku, usmrcení líté saně za časů Libušiných hrdinským Trutem, má podnes draka ve svém erbu. A však nižádný z těchto učenců, důvěřujících ve výklad Hankův, nepodnikl té práce, aby si z zjednal vědomosť, že město Trutnov založeno jest dle okladů diplomatických teprv za krále Přemysla Otokara II. Němců do země povolaných. V nižádném listě až do

tohoto krále se Trutnova nepřipomíná. Tu, kde nyní jest, asi čtvrt hodiny od Trutnova, Hořejší Staré Město s kostelem sv. Václava, býval za dávné doby městys, zvaný dle řeky okolo tekoucí „Úpa“ (civitas Upa vulgariter dicta), jenž byl středem kraje Úpského či Úpska (provincia Upensis). Tak se jmenuje ještě v listě Jiljího z Úsova a ze Švabenic r. 1260 (Emler Reg. Boh. II, 95). Toho času pak vystavěli Němci blíže odtud nové město, nazvané od nich Trautenau (kde týž Jiljí z Úsova založil špitál) a osadili zároveň za rychtáře Albera (Alber, judex de Upa, 1260) městys Úpu, jejž pro rozdíl od Nového města nazvali Starým Městem (Altstadt). Čechové udělali z německého jména Trautenau dle svého způsobu Trutnov, jako si udělali z Reichenau Rychnov, z Falkenau Falknov, ze Schlukenau Šluknov, z Bernau Bernov a p. a přetlumočili nové názvisko starého poněmčeného městysu Ober-Altstadt jménem Hořejší Staré Město, načež bývalé jméno Úpa přišlo v zapomenutí jako mnoha jiná česká jména v krajinách poněmčených. Že jest původní jméno města „Trautenau“ utvořeno ze kmenů „traut“, milý, milovaný a Au luh, jako by řekl Liebenau, a nikoli české Trutnov, patrno ze jména blízké německé vesnice Trautenbach tehda založené, která nemá ani českého jména, a z jiných jmen v německých krajinách obecných, hradu Trautenberka v Bavořích a Trautenfelsu ve Štyrsku, kdežto jména „Trutnov“ nelze bez násilného kroucení ani z češtiny, ani z které jiné řeči slovanské odvoditi.

A toho času teprv vylíhla se pověstná „lutá saň“ opěvaná v Libušině Soudu. Němečtí obyvatelé Trutnovští, vystavěvše město, pomýšleli dle tehdejšího způsobu na to, aby mu dali příhodný erb a vybrali si do něho draka, jako touž dobou to učinili němečtí měšťané Vysokomýtští a jako si obyvatelé jiných měst německých v horách oblíbili za erb medvěda a jiná zvířata. Potomci pak měšťanů Trutnovských asi po stu létech a sousedé okolní, přemýšlejíce proč asi zakladatelé města si obrali za erb draka, vynalezl

známou pohádku o draku Trutnovském[1]) posud prý na rádnici Brněnské vyvěšeném, dle které ho však neusmrtil nižádný srdnatý rytíř, nébrž chytili ho lidé do tenat, vrhli naň těžkou mříž hroty železnými opatřenou a udusili ho pod ní ohněm dokola založeným. (Viz A. Ettelt Der politische Bezirk Trautenau. V Trutnově 1873, str. 78.)

Mohli se tedy Linda a Hanka dopustiti větší a nemotornější mystifikace, nežli jest ta, že nemajíce vědomosti o německém původu Trutnova a o udušení draka Trutnovského, položili německého rytíře Truta za drakobijce za časů Libušiných do Lib. Soudu? a mohlo býti větší lehkověrnosti nad tu, že posavadní historikové i jazykozpytci, neznamenajíce ani, že od řečeného, r. 1818 vymyšleného hrdiny Truta nemohlo se město nazývati Trutnov, nébrž Trutov, takovou lehkomyslnou báchorku měli za pravdu? ano že nekritičtí obhájcové Libušina Soudu po tu chvíli za pravou ji prohlašují?

Ku konci jest ještě k veršům 44. a 45. podotknouti, že v nich proklouzly falsátorům dvě chyby v řeči. Nejsouce vůbec zvyklí mnoho přemýšleti, popletli si tu časoslova, položivše v průpovědi „pohubi saň lutú“ časoslovo „pohubiti“ místo „zahubiti“, ježto pohubiti znamená tolik co napořád hubiti, mnoho neb všechno zkaziti nebo popleniti, a nikoli jedinou věc zničiti, jediného draka usmrtiti. (Viz příklady v Jungm. Slovn.) Nesprávná jsou pak slova: „ot hor Krkonoší“ místo ot hor Krkonošských, neb zkrátka od Krkonoš, ježto ke jménu statnému náleží jméno přídavné a genitiv Krkonoší od nejvyššího vrchu „Krkonoš“ (gen. masc.) jest gramaticky nemožný a nenachází se nikde, ani v písmě ani v lidu, nébrž jen Krkonoš, jakož na př. psáno v Zpěvníku Olomouckém z r. 1601: Jím pobuzen Světlo-

---

[1]) Obyvatelé Trutnovští libují si velice v tom svém draku Otakarském, a mají netoliko na náměstí na kašně vytesaného velkého ka vodu chrlícího, ale i veškerá stavení obecní, pivovár, škola re- í a j. ozdobena jsou tím starým erbem, drakem a krkavcem prsten obáku držícím.

noš pohlídá na nás z Krkonoš (Jungmannův Slovn.), aneb Krkonošů, jak slyšeti ve východních Čechách.

K verši 47. „*Po iarosir ot bred uletorecnih*“. Přídavné jméno „vltořečný“ nalezá se jediné v Libušině Soudu a jest pravá nestvůra falsátorská. Hanka, zasvěcený do fabrikace té básně, vyložil v Kroku (1822, I., 3, 53) slova „od bred uletorecnih“ slovy: „od vrchů v létě říčných“ a taktéž v Královdvorském Rukopise, vydaném r. 1829, kdež ukazoval k podobnosti ortografie v slovích „uletorecnih“ a „uletava“. Rozuměli tu tedy falsátoři vrchy, z nichž v létě tekou řeky. Šafařík, nedůvěřuje tomuto výkladu a maje slovo „vltořečný“ za staré, odváděl je od statného jména vlť a přikládal mu smysl: undifluus, vodohojný, fluthrinnend, wasserreich (Die ältesten Denkmäler, str. 62). A však slova „vlť“ v slovančině nestává, jest uděláno z domyslu a tudíž i tento výklad neobstojí.

K verši 48. „*Po strezibor ot sazaui Ladni*“. Již Dobrovský divil se tomu, jak se může řeka jmenovati ladná, a to se vší příčinou. Dle dokladů, jež přivésti lze, znamená epitheton ladný v češtině tolik co pěkný, krásný, útlý, jemný, z kterýchžto epithet žádné se k řece nehodí. V legendě o sv. Anselmu a v Tristramu čte se: život ladný, v žaltáři Witemberském: ladnost (decor, krása), v Legendě o sv. Kateřině choť (sv. Kateřina) ladná, v padělané Písni krále Václava ladné čelíčko, v polštině ladná růže, ladná noha. Toliko v slovníku Mater Verborum má slovo ladný smysl jiný, příhodný: nitens lesklý, serenus čistý, kterýž výklad měl také Šafařík za pravý (Die ältesten Denkmäler str. 52) a Svoboda přeložil dle toho verš svrchu položený takto: „nach Strezibor von der reinen Sazava“. A však dotčená glosa jest padělaná a tento výklad tedy lichý. Jak mohli tedy falsátoři nazvati Sázavu ladnou? odkud vzali to slovo? ze srbských písní, jak vysvětluje kanovník Petruševič v Lvovském Slově, č. 64. V těchto písních V. Št. Karadžićem vydaných jmenuje se řeka „Sáva ladná, voda ladná“, t. j. chladná; tak se totiž mluví dialekticky v Srbsku - Slavonsku, kdežto v Charvátsku a Dalmatsku říká se jak

u jiných Slovanů „chladná.“ Falsátoři vzali tedy dle toho všeho přídavné jméno „ladná“ do své básně z písní srbských, nevědouce ani, co znamená, což viděti z toho, že vedlé Sázavy ladny nazvali Radbuzu chladnou.

K verši 49. „*Po samorod se mse strebronosne*“. Že řeka Mže nazvána jest v Libušině Soudu stříbronosnou, pojmenoval Dobrovský směšným poblouzením novověkého skladatele, poněvadž žádná řeka stříbra nenosí. Město nade Mží ležící slove ovšem Stříbro, ježto tam bývala ruda stříbrná (dle Hájka r. 1131! při kopání základů nalezená), ale ve vodě se stříbrná ruda ani stříbrný písek neukrývá.

Verše 52. a 77. *(Bratry)* „*rozuadema o dedini otne*“ — a „*ki bi smeril rozuadena bratri*“. Těmito dvěma verši osvědčili padělatelé neznalosť staré řeči české a odkryli nevědomky nový původ Libušina Soudu. Čtše v kronice Hájkově nebo v některém jiném spise časoslovo „rozvaditi“ a majíce za to, že znamená tolik, co rozpřáteliti, rozdvojiti, rozhněvati, utvořili dle toho oba verše toho rozumu, že mají „rozdvojení“ bratři Chrudoš a Stahlav novým nálezem smířeni býti. Tak vyložil ty verše Hanka slovy „který (nález) by smířil rozvaděné bratry“ (Krok 1822, I, 3, 55) a po něm všichni vykladači Libušina Soudu. V. Svoboda přeložil je do němčiny slovy: „Brüder, so im Hader sind um des Vaters Erbe — das (Urtheil) vereine die entzweiten Brüder“ a do latiny: „Qui litigant de agris — quae (sententia) conciliet litigantes fratres“; v přeložení hraběte Mat. z Thunu znějí takto: „Brüder, welche um des Vaters Erbe hadern — zu versöhnen die entzweiten Brüder“ a Šafařík (1840) vyložil časoslovo rozvaditi po latinsku: dissociare, disjungere. A však veškeré doklady v Jungmannově Slovníku stvrzují, že časoslovo „rozvaditi“ znamená právě opak toho, jak se posud vykládalo, totiž rozvésti osoby se vadící, smířiti, smluviti je, die Streitenden auseinander bringen, pročež také rozvadič a rozvádce značí smluvce, Beileger des Zwistes, sequester. V tomto rozumu čte se toto časoslovo v Letopisech Trojánských, v Hájkově Kronice, ve spisech Kocínových a Veleslavínových a ve

všech biblích, z nichž tu klademe z knih Král. (II, 14, 6) toto místo: „Měla služebnice dva syny, kteřížto svadili se spolu na poli, a když nebyl, kdo by je rozvadil, udeřil jeden druhého a zabil ho“. Také v jazyku srbském znamená rozvaditi: rozvésti strany spor vedoucí, pugnantes separare (Sl. V. Št. Karadžiće). Pravý smysl verše 77. jest tedy: (nález) který by smířil „smířené“ bratry (sententia, quae conciliet fratres reconciliatos). V takovou mystifikaci uvedli neumělí falsátoři od 60 let přední jazykoznalce naše, kterouž teprv učenec rusínský, kanovník Petruševič nyní odhalil. (Viz Lvovský časopis Slovo, č. 49.) — Co se týče formy: „rozvaděma“ ve verši 52. místo „rozvaděna“, napodobili ji padělatelé dle Královdvorského Rukopisu, kdež v Čestmíru zní verš 174.: by leskem naplněma hora místo naplněna a v Jaroslavu v. 179.: Slavný Vneslav „sražem“ s násep m. sražen.

Verš 55. „*Procni stupi rozenia dle suego*“. Tento verš vypsal skladatel Libušina Soudu téměř doslovně z Královdvorského Rukopisu z básně Ludiše a Lubor (v. 27. „sědú prokní rozenie dle svého“), zapomněl se však a napodobil zároveň pravopis téhož Rukopisu z konce XIII. století, poznačiv měkké *ň* ve slově „rozenia“. Taktéž poznačil měkké ň ve verši 110. ve slově „pohanenie“, ve verši 88. měkké *ď* ve slově „osudie“ a ve verších 4. a 36. jotované *ž* ve slovích: sbosiem (zbožiem) a na popražiu (poprasiu). Toto vmíšení zdokonaleného pravopisu českého z druhé polovice XIII. století do rukopisu, který má pocházeti ze století IX., jest neklamným důkazem podvrženosti téhož rukopisu. Máme na tisíce jmen osobních a místních, psaných od českých písařů v latinských listinách a kronikách od polovice XI. až do polovice XIII. století, jmenovitě v listinách Litoměřické z r. 1057 (1218), Vyšehradské z r. 1088, Olomoucké z r. 1131, Litomyšlské z r. 1167, Svatojiřské v Praze z r. 1228, v Kronice Kosmově asi z r. 1150 a v Nekrologu Podlažickém, asi od r. 1050—1227, a ani v jediném jméně není známky nějakého změkčování souhlásek. Totéž platí i o glosách, pravých i padělaných, v slovníku

Mater Verborum asi z r. 1250. Písař Libušina Soudu tedy, který v něm poznačil souhlásky *ď*, *ň* a *ž* způsobem takovým, jak jsou poznačeny v Královdvorském Rukopise, vysvědčil tím svou neznalosť historie pravopisu českého a nový původ svého rukopisu. Proti tomuto výroku jest všeliké sofistické vytáčení malomocné.

Verše 58.—63. *„Due ueglasne deue uiucene uescbam uitzouim: u iednei su deski praudodatne, u utorei Mec criudi caraiuci, pro iu ima plamen praudozuesten, i pod nima zuatocudna uoda.* K tomuto blouznivému vylíčení ordálií za doby Libušiny přivedeme slova, jež pronesl Dobrovský v Letop. liter. z r. 1824 (Jahrbücher der Literatur, sv. 27, str. 112), kdež praví: „Šprýmař vymýšlivý (der dichtende Spassvogel, jinak skladatel Libušina Soudu) mělť ovšem za to, že ordálie byly v Čechách v obyčeji již za doby Libušiny, ale bylo by na něm, aby nám toho prvé dokázal, ježto se podobá, že přišly do Čech teprv od Němců. Vímeť zajisté, kdy byly zrušeny (totiž uvržení na vodu a horoucí železo za Karla IV.), ale že by je byl Přemysl zavedl, aneb že měly v Čechách již dříve průchod a že snad dokonce byly s psanými zákony z Indie do Čech přineseny, o tom ničeho nevíme".

Zůstavujíce otázku, kdy očisty vzaly v Čechách počátek, na nejistém, jevíme své ustrnutí nad nemotorným způsobem, jak falsátor domnělé očisty popisuje a jakých slov k jich poznačení užívá, dávaje tím na jevo svou neznalosť věci a názvů staročeských. Vědomoť, že v Čechách byly za doby křesťanské očisty troje, vodou, ohněm a bojem, které se v listě markraběte Moravského Přemysla z r. 1252 (Boček Cod. mor. III, 148) jmenují prostě: „Meče, kyj, voda a železo". Zcela jinak nazývá tyto očisty padělatel, o starých jménech ani zdání nemaje. Na místě kyje klade tabule se zákony vyrytými, vedlé nichž byly „dvě věhlasně děvě", a tyto tabule nazývá „desky pravdodatné", kterýchžto slov nikdy v Čechách neslýcháno, neboť knihy, do nichž se za starodávna vklady činily a usnešení zapisovala, sluly starým Čechům dsky neb deky,

nikoli desky, pravdodatný pak jest stvůra novověká, udělaná od téhož slovotvorce, od něhož pochází padělaný „zákonodatel“ v sl. Mater Verborum, a dle též obdoby, dle níž uděláno r. 1820 slovo dodatný a r. 1821 (v Kroku) vydatný. Proto také Hanka, maje formy „desky“ a „datný“ za správné, vyložil ta slova novočesky (Krok I, 3, 53) „desky pravodatné“ místo „dsky zákonodárné“.

Na místě dvou mečů co znamení souboje přivádí skladatel jeden meč „krivdy kárajúcí“, tedy co znak spravedlnosti, kterýmžto nepříhodným symbolem objevil, že skládal báseň v XIX. století. Neboť, kdož slyšel kdy, že by se křivda kárala, t. j. trestala a že by byla kárána, t. j. trestána mečem? Křivda se činí, děje, snáší, napravuje, ale bezpráví, nepravosť se trestá a těžké zločiny trestají se mečem. Také jest časoslovo kárati ve smyslu trestati vůbec v užívání teprv od XVI. století a „meč kárajúcí“ jest tedy neologismus. Staří spisovatelé kladli vesměs časoslovo „kázati“ místo trestati. Dalimil (V, 36) praví: „bude mi mój rod železnú metlú kázati“; Smil z Pardubic (Rada otce synovi): „děti, jenž jsú pod mú stráží, tyť já všecky metlú káži; u Tkadlečka čte se; zlá matka nechce dítěte kázati; Hájek z Hodětína (1413) užívá ve svém zřízení vojenském časoslovo „kázati“ 15krát (kázán bude právem vojenským); také u V. ze Všehrd a u Ad. z Veleslavína nalezá se to časoslovo, a teprv v žalmech bratrských (r. 1582) čteme: „Lid v neposlušenství káraje“ a v Harantově cestě do země svaté (1608): „zprvu hned strachem káral“. Ve smyslu: napomínati, domlouvati užívalo se časoslova kárati ovšem mnohem dříve, jak se čte u Štítného: „kárati koho řečí a kárati z hříchů“ a jak patrno z přísloví: „hrnec kotel kárá, černá sta oba“ a „šilhavý slepého kárá“.

Třetí očistě, kterou staří Čechové jmenovali „horúcí železo“, přezděl padělatel neumělý „plamen pravdozvěsten“, a čtvrté „očistě vřelou neb studenou vodou“ přezděl „svatocudná voda“. Co by ta svatocudná voda znamenala, v tom se vykladači Libušina Soudu neshodují. Hanka, spolupadělatel, jmenuje ji (Krok I, 3, 5

svatosoudnou vodou, vodou k svatému soudu náležející, a téhož mínění jest V. Svoboda, který ji přeložil do němčiny: heilig-sühnend Wasser; Jungmann odvádí přídavné cudný od cúdy a dle něho jest to voda k svaté coudě příslušející, Šafařík hledí ku kmenu cud, čistota a cúditi, cíditi a pokládá ji za vodu svatočistnou, však všem těm výkladům nedostává se jasnosti. Hanka vzal slovo „cudný“ nepochybně ze Starob. Sklád. I, 65, kdež se v Desateru kázaní božích čte: cudný pasec, jasný hlasec, a odtud pojal je také do Písně krále Václava, kdež zní verš: a vše voliú cudnú. — A tyto barbárské názvy: „pravdodatný, kárajúcí, pravdozvěsten a svatocudný“ pokládaly se posud za libezné a vzácné zvuky ze soudnice Libušiny!

K verši 59. „*Uiucene uescbam uitzouim*“, jejž učenci posavade všelijak vykládali, slovu „vítězový“ nerozumějíce, připomínáme, že časoslovo „vyučiti“ v něm prozrazuje skladatele z r. 1818, ježto ho ani Hájek z Libočan ještě neznal a vyskytuje se dle Jungmanna teprv v bibli Kralické, u Ad. z Veleslavína a u Komenského. Jest to tedy lehkovážné šálení čtenářstva, když se tu praví, že věhlasné děvy, zvláště ta „vtorá Staroslovenka“ byly již za doby Libušiny věštbám jako nějakému řemeslu vyučeny a že jim snad sama Libuše co pověstná věštkyně „dala za vyučenou“.

Verše 69.—71. „*Po zaconu uecosiznih bgou budete im oba u iedno ulasti, ci se rozdelita rounu meru*“. V těchto verších činí Libuše dvojí výrok, buď že mají bratři Chrudoš a Stahlav dědictvím společně vládnouti, anebo že se mají rovným dílem rozděliti; ale ten výrok pronešen jest velmi nečesky. „Po zákonu“, jako již jinde dotknuto, jest srbské neb ruské, jak to komu milejší; „věkožizný“, tolik co po věky žijící, jest obojživelník, srostlý r. 1818 z českého „věku“ a nečeské (staroslovenské) „žizně“ (= život), ježto v jazyku českém „žizň“ znamená buď úrodu, jak se čte v písni Svatováclavské, anebo žádosť nápoje. — „Vlásti v jedno“ místo „společně“ jest konstrukce nečeská, jakož na jiném místě již vytčeno, fráse pak, rozděliti se o pole neb o lesy „rovnou měrou“ místo „rovným dílem“, také není staročeské.

Verš 72.—74. *„Moi cmete, lesi i uladici! rozresite moie uipouedi, budete-li u uas po rozumu“*. V prostředním těchto tří veršů stala se padělatelům velká nehoda. Z duálu časoslova „budetě“ patrno, že se tu rozumějí výpovědi dvě; duál ženského pohlaví „budetě“ nalezli padělatelé snadno v starých památkách, ale při náměstce „mój“ došla jim nitka. Ani v Královdvorském Rukopise, ani v Starob. Skládáních, ani v Tomsově Chrestomatii, ani v gramatice Dobrovského nebylo lze nalézti ženského duálu. V takové své nesnázi utekli se k plurálu a položili „moje výpovědi“ místo duálu „moji“, odkryvše tím pokleskem, že jsou Novočeši staročesky neumějící. Kéž by se jen byli podívali do žaltáře Klementínského, kde se čte „ruce moji“, do Pláče sv. Marie, kde zní jeden verš „v tvoji světě oči plváno“, nebo do Husova výkladu desatera přikázaní, kdež psáno „oči tvoji“, a bylo by bývalo vyhráno. A tutéž chybu udělali znovu ve verši 85. Zde pak nelze na obranu takové nesprávnosti namítati, že ve spisech XV. století střídá se duál „moji, tvoji“ s pluralem „moje, tvoje“; v XV. století brál již duál vůbec porušení, a apologetové Libušina Soudu nekladou jeho původ do století XV., nébrž do IX.

Verše 75.—76. *„Nebudetel u uas po rozumu, ustauite ima noui nalez“*. Tuto kladou se kněžně Libuši dvě slova v ústa, jichž v IX. století zajisté nestávalo. Slovo „nález“, t. j. dle práv městských právo vnově nalezené aneb nové právo nalezené nejde nad XIV. století, shledává se teprv v českém zřízení zemském (1500) a u V. ze Všehrd, fráse pak: „ustaviti nález“ (novočesky: ustanoviti nález) jest výmysl Lindův, jako frase „ustaviti pravdu“. Nálezové se dle spisů právnických činili, dělali, vypovídali, vynášeli a pronášeli, ale že by se byli „ustanovovali“, toho není jediného dokladu. — Zkrácenina *l'* místo *li* ve verši 75.: „nebudetě-l'“ napodobena jest dle Pláče sv. Marie (Starob. Skládání III, 66), kdež praví Marie: „Rádať chci tak s ním umříti, budete-l' mi toho přieti“.

Verše 79., 80., 83., 117. „*(I) poc ehu (uladiki) tiho gouoriti, gouoriti tiho mezu sobu; — (Lutobor) je se taco zlouo gouoriti; — (Ratibor) je se taco zlouo gouoriti*“. Toť jest tichého i hlučného hovoření mezi lechy a vládykami, až uši zalétají. Odkud pak asi Linda a Hanka tolik hovoru do Libušina Soudu přenesli? Dobrovský se domýšlí, že vzali časoslovo čtyřikrát opakované z ruského „govoriť“, aby se báseň zdála býti starožitnou; nám se vidí, že si je oblíbili z Královdvorského Rukopisu, kde shledali verš: „tichými slovesy hovořili“ a jiný: „i by hovor mezi pány“; pan Petruševič přišel však (ve Lvovském časopise “Slovo“, č. 48.) na lepší ještě stopu, odkud netoliko časoslovo hovořiti (ač jest ovšem spolu české), ale i celý verš 79. na českou půdu přenesli, totiž z národních písní srbských. V písni srbské „Car Lazar a carica Milica“ zní jeden verš 10slabičný: „Pak mu|poče|ticho|govo|riti“, jejž V. Hanka ve svém českém překladu této písně (Prostonárodní srbská Muza do Čech převedená, v Praze 1817, též v Jungmannově Slovesnosti 1820, str. 61) vyložil takto: „Pak mu | počne | ticho | hovo | řiti“, a jiný verš tamtéž: „Tu se k němu jme hned hovořiti“. A hned potom r. 1818 vyskytl se v Libušině Soudu verš 79. „i počechu (vládyky) ticho govoriti“ a v Lindově Záři nad pohanstvem při slavnosti Svantovítově, při níž Vlastislávka k libozvučné huslarině zpívala pěkné písně: vážný „Ratibor v tato si pohovořil slova“. Lze pak uvěřiti, že verš 79. a jiné verše Libušina Soudu, v nichž se tolik hovoří, složeny jsou v IX. století, a že jich Linda a Hanka neutvořili podlé veršů srbských?

Verše 84. a 85. „*Zlauna cnesno s otna zlata stola, uipouedi tuoje rozmislehom*“. Časoslovo rozmysliti běžné jest v češtině jen ve frásích: rozmysliti si něco, rozmysliti se, rozmysliti se na něco; „rozmysliti něco“, na př. zde výpovědi, jest novověký germanismus, takový jako „promysliti něco“ (etwas durchdenken), a tudíž jest verš 85. dokladem podstatným, že udělán jest r. 1818 od spisovatele němčinou ze škol napojeného. Proti tomu jest každý odpor daremný. —

Chyba mluvnická „výpovědi tvoje“ místo „výpovědi tvoji“ připomenuta jest při verších 72.—74.

Verše 91.—93. „*Ie se (radouan) glasi cislem pregledati i uecinu prouolati u narod, u narod c rozuzenu na snem sboren*“. Tyto tři verše jsou nesrozumitedlná směsice z ruštiny, srbštiny a nové češtiny. Původ ruský slova „věčina“ vysvětluje důmyslný Dobrovský v Letopisech liter. na rok 1824 (sv. 27, str. 105) právě tu, kde nazývá Libušin Soud slátaninou (Flickwerk), takto: „Falsátor měl ve verši 92. zapotřebí tříslabičného slova, k tomu se mu dvouslabičné ruské „věče“ (concilium) nehodilo, přivěsil tedy k němu koncovku „ina“ a napsal věčinu. Toho slova ovšem v žádné řeči slovanské není a nebylo, ale což na tom, myslil sobě falsátor, „za starodávné budou je (lidé lehkověrní) zajisté pokládati“. A nemýlil se Dobrovský. Falsátor (Hanka) přiznal se k tomu výkladu již r. 1819, přeloživ výše uvedený verš novočesky slovy: „rozsudek“ provolati v národ (Krok I, 3, 58) a přidav k němu vysvětlení (str. 61): „vět“ slove sněm, „věčina“ tedy nález sněmu. Později však odváděl Hanka slovo to z českého viece, které našel v Žaltáři v XI. prý století, kdež psáno „ot wiece welikeho, a concilio multo“, a doložil je glosou falešnou „věče“ v sl. Mater Verborum.

Dle onoho výkladu Hankova převedl V. Svoboda r. 1829 dotčený verš do němčiny takto: „Den Beschluss dem Volke zu verkündigen“ a nikdo nepochyboval tehda o pravosti tohoto vyložení. Šafaříkovi však neviděl te býti tento výklad pravdě podobný (Die ältesten Denkmäler, str. 61), zvláště že předchází verš; „hlasy číslem přehledati“, i mělť za to, že se tu má rozuměti věčina hlasů, načež Svoboda proměnil v novém svém přeložení (1840) slovo „Beschluss“ v „Mehrheit“ a hrabě Mat. z Thunu užil ve svém překladu (1845) slova „Mehrzahl“. Ale mínění Šafaříkovo neshodovalo se s historií řeči, ježto věčina, tolik co větší počet, jest název nový, teprv r. 1820 A. Markem (v logice) a r. 1827 poznovu Palackým utvořený (Časop. Mus. na rok 1827, I, 99, II, 107). Předkům našim byla věčina zcela

neznámá, pročež ji všelijak opisovali, jako na př. Rendl ve Zřízení zemském z r. 1500 (Archiv český, V, 18), kdež píše: „Pak-li by se o tu otázku v súdu páni a vládyky dělili, tehdy na kterú stranu jich viece bude, při tom má zuostáno býti“. Jde tedy z toho všeho na jevo, že slovo „věčina“ v století IX. nemělo průchodu a že jest uděláno roku 1818.

Slovo „národ“ ve smyslu: zástup, množství neb lid (populus, nikoli natio) vybral si padělatel z některého staroslovenského evangeliáře, v němž se to slovo na místě českého „dav“ neb „zástup“, vesměs klade, jakož se také v Záři nad pohanstvem oblíbený Lindovi „národ“ nejednou v témž smyslu přivádí jako v Libušině Soudu.

Časoslovo „sboriti“, od něhož odvedeno part. passivi „sboren“, vypůjčil si Hanka z některé písně srbské, a maje dle českého „sbor, congregatio“ za to, že znamená „shromážditi, congregare“, užil ho z příčiny metrum místo „shromážděný“ a přeložil již r. 1819 (Krok I, 3, 55) verš 93. takto: „v národ k soudu na sněm shromážděný“, Svoboda pak dle něho r. 1829: „Allem Volk, das zu Gericht versammelt“ a latinsky r. 1840: „In populum ad judicandum in comitium collectum“. Týž smysl přidal tomu časoslovu také Šafařík jak v Jungmannově Slovníku, tak i ve spise: Die ältesten Denkmäler, str. 58, kdež je přivádí v několika verších, na př. Zbor zborile mlade Zemunkinje a j. — Frase: „hlasy číslem přehlížeti“ jest novověký výtvor (Lindův), poněvadž nedává smyslu a nelze jí ničím doložiti, ani ze staré ani z nové doby; taktéž jest konstrukce: národ k rozsouzení shromážděný či sbořený nového původu, ježto bychom darmo ve starších spisech hledali, že se lid „k něčemu“ shromáždil, zvláště „k rozsuzování“, kterež slovo nejde původem výše nad XV. století. Konečně může se akkusativ „na sněm“ shromážděný skladateli básně jen z příčiny metrum prominouti, protože lid (národ), v nějž se měla věčina provolati, byl již pospolu, a měl tu tedy býti lokál.

Verše 94. a 95. „*Oba rodna bratri clenouica, roda stara tetui popeloua*“. V těchto dvou verších výše (č. 23. a 24.)

vůbec již vyložených činilo posud vykladačům Libušina Soudu největší nesnázi, slovo „tetui“. Ani Dobrovský (1824), ani Jungmann (1832), ani Šafařík (1840) neuměli toho slova vysvětliti. A však Hanka, všech vykladačův nejméně důmyslný, osvícený duchem autorovým, hned po objevení Libušina Soudu oba verše i slovo „tetui“ bez obtíže vyložil. Pomáhaje r. 1819 Jungmannovi čísti rukopis Libušina Soudu po onen čas temný, ukázal k tomu, že chybil písař nepozorný, napsav ve verši 24. „tetui“ místo „ietui“, jakž tehda psáno bylo ve verši 95. (Krok, I, 3, 54), jetvi že jest dialekticky (v Hořiněvsi) tolik co „větvi“ (srovnej falšovan. glosu rukojeť = rukověť v sl. Mat. Verb.) a toto v ruštině a v staré češtině (srov. „choruchvi vějú“ v Královdvorském Rukopise) nomin. množného počtu od větv či větev, vedlé čehož objasnil Hanka ty verše velmi trefně takto: „oba vlastní bratří Klenovičí, větve starého rodu Popelova“ (Krok, I, 3, 55), t. j. ratolesti kvetoucího posud knížecího rodu Lobkovického (tamtéž str. 59). Při čemž i to jest památné, že již básník IX. století jmenuje rod Popelův, t. j. dle výkladu Hankova „knížecí rod Lobkovický“ rodem „starým“.

Verše 100.—104. *„Ustanu hrudos ot otaui criui, zlec se iemu rozli po utrobe, trasehu se lutostu usi udi, mahnu rucu, Zarue iarim turem: gore plencem, c nim se zmia unori“*. V průpovědi: „Zarue iarim turem“ udělal falsátor chybný aorist „zarve“ místo „zarva“ a odkryl tím bezděky nový původ své skladby. Že tu má býti aorist a ne futurum (zařve), jde z toho, že předcházejí čtyři aoristy po sobě: vstanu Chrudoš, žleč sě rozli, třasechu sě údi a máchnu rukú, pročež také spolupadělatel Hanka v novočeském textu domnělý aorist „zarue“ vyložil správně minulým časem „zařval“ (Chrudoš — máchnul rukou, zařval jako jarý tur, Krok I, 3, 57). — Instrumentál u přirovnání „jarým turem“ místo „jako jarý tur“ jest obecný v ruštině, i zalíbil se falsátorovi v Igoru Svatoslaviči, kdež Hanka ve svém vydání této básně na str. 57 sestavil 26 příkladů takového instrumentálu. V češtině nalezá se jediný toho příklad v Královdvorském Ru

kopise: „I zastena pláčem holubiným“, který ovšem také zraků padělatelova neušel. — Slovo „ptenec“ čte se jedině mezi falešnými glosami v slovn. Mater Verborum; pravého dokladu k němu není. — Myšlénku „k ptencem se zmija vnori“ přenesl padělatel do Libušina Soudu ze Starob. Sklád. II, 192, kdež se praví: „aby sě had k dětem nevnořil“. Hanka věda, že tu písař chybil, napsav „c nim se zmia unori“ místo „cnims se zmia unori“, vyložil tu průpověď sám jediný novočesky správně slovy: „k nimž se zmije vhnízdí“ (Krok I, 3, 57), kdežto Šafařík (Die ältesten Denkmäler, str. 47 a 62) a jiní vykladatelé Libušina Soudu po něm četli ona slova takto: „k nim-že zmija vnori“, majíce vnoriti za verbum neutrum.

Verše 106. a 107. „*Musu ulasti musem zapodobno, preuencu dedinu dati pravda*“. Slovo „zápodobno“ uděláno z příčiny metrum od falsátorů a nenalezá se v žádném spise. Ve verši 107. schází časoslovo „jest“ a není možné, aby takový kusý verš byl složil básník IX. století. Svoboda, znamenaje toto prohřešení proti skladbě, zakryl je a přidal časoslovo v přeložení německém i latinském, kteráž znějí: „Erstgebornem ziemt nach Recht das Erbgut“ a „Primogenito patrimonium dare jus est.“

Verše 109. a 110. „*Uece (Lubuša): cmete, lesi i uladiki, zliseste zde poganenie moie*“. Knížata a králové Čeští měli za obyčej, že v promluvení svém k pánům a vládykám ve sněmě užívali přívětivých slov: moji milí, naši milí, věrní naši milí, stateční, věrní nám milí a p., a tohoto způsobu byla by šetřila zajisté i kněžna Libuše, mluvíc ke kmetům v zemském soudě. Ale ve verši 109. mluví ke kmetům i lechům jako k sedlákům beze všeho přídavku. Totéž platí o verších 65. a 72., kde kněžna praví: „moji kmeté“ na způsob německého: „Meine Herren“. Mimo to se nepodobá pravdě, že by kněžna Libuše byla užila substantivní konstrukce německé „slyšeli jste pohanenie moje“, poněvadž tu nelze vyrozuměti, zdali ona pohaněla nebo byla pohaněna. Dalimil zcela správně na tom místě praví: „Jakož koli ste mě uhanili, kdež ste mě tak potupili“. Mimo to

znamenalo „pohanění“ v staré češtině, zejména u Dalimila také porušení panny, a nebylo by se tedy slušelo, aby Libuše byla toto slovo ve své řeči zvolila. Zcela jinak a nezávadně znějí v Královdvorském Rukopise slova: „Vlaslav hlasáše pohaněnie Neklanu, Kruvoj pohaně Neklan kněz“.

Verš 111. „*Sudte sami po zaconu praudu*“. Zde zapomněl padělatel přidati výklad, jak se ta pravda po zákonu má souditi. Právo či pravda se vyřkne neb nalezne, ale aby se právo soudilo, toho není v starých knihách právních ani jediného příkladu. Právo (soud) soudí provinění a přisuzuje jistinu neb úroky, a však nemůže býti od jiného souzeno. Protož byli Jungmann i Hanka r. 1822 v nesnázi, jak mají ten verš po novočesku vysvětliti a nechali ho jak byl; Svoboda r. 1829 přeložil ho doslovně: „Richtet selbst das Recht nach dem Gesetze“, což v němčině také žádného smyslu nedává, a hrabě Mat. z Thunu uživ, ovšem o své ujmě, jiného časoslova dodal mu pravého rozumu slovy: „Sprecht nun selbst das Recht nach dem Gesetze“.

Verše 112. a 118. „*U nebudu uam suditi suadi*“ a „*nehualno nam u nemceh iscati praudu.*“ V staré češtině kladl se k zápornému časoslovu vždy genitiv a již první učitelé křesťanství vštěpovali svým věřícím toto pravidlo přikázaními božími: „Nebudeš míti bohů jiných přede mnou“ a „nevezmeš jména božího nadarmo“. Napodobovatel staré češtiny v Libušině Soudu, položiv v průpovědech: „nebudu súditi svády“ a „nechvalno jest (nesluší se) iskati pravdu“ akkusativy za genitivy, vysvědčil tím, že byl pohanem z r. 1818 pravidla o genitivu v přikázaních božích nešetřícím. Zdali si vybral časoslovo „iskati“ v češtině neznámé z Tomsovy Chrestomatie (str. 22), kdež se klade za slovo charvátsko-dalmatské, spojované s akkusativem, nebo si je vyhledal v ruském Igoru Svatoslaviči, kde vázáno jest jako české „hledati“ s genitivem (načala sobě slavy iskati), jest totéž a nerozhoduje u věci ničeho. — Kromě toho jest fráse „súditi svády“ ve verši 112. v právnické řeči neslýchaná, padělatelem utvořená, neboť svády (hádky) se nesoudí,

nébrž k lidí se (Dalimil), utišují, upokojují se (Br. Přísl.), nebo smiřují se (Veleslavín); jen „lidé se soudí“ pro svády, pročež také Dalimil, u něhož se též dva sousedé o mezi svadili (o meziu dva sě svadista), nepraví, že Libuše tu svádu soudila, ale že soudila ty sousedy (Liubuše je sě jú súditi); taktéž Hájek tu, kde vypravuje o té svádě dvou bratrů, klade rozhněvanému Rozhoni, který při propadl, v ústa slova: „že žena nás souditi má“ a nikoli dle padělatele Libušina Soudu, že má žena souditi svády.

Co se týče těch Němců ve verši 118., měl padělatel na mysli báseň Ludiše a Lubor v Královdvorském Rukopise, kde kníže Zálabský praví: „V míře válku múdro ždáti, vezdy nám súsědé Němci“, ale dal přeložením této myšlénky z XIII. do VIII. století na jevo velikou neznalosť staré ethnografie slovanské. V 2. polovici XIII. století, kdež složena jest báseň Ludiše a Lubor, byli ovšem Němci, ať tak díme, za humny; všechny země okolo Čech, Rakousy, Bavory, Durinky, Míšeň, Slezsko atd. byly již poněmčeny, i v Čechách samých byli se usadili Němci v krajinách pohraničných, v Chebsku, Loketsku, Litoměřicku, Boleslavsku, Trutnovsku, Broumovsku a v Kladsku; a však jinak bylo za doby Libušiny; netoliko Rakousy, kde se ještě v listech z r. 777 a 827 připomínají Slované co domácí obyvatelé blíž Kláštera nad Křemží a u Lince, a Bavory, kde ještě r. 1124 světil sv. Ota v slovanské krajině kostely, byly z velké části slovanské, ale i velká část Durinek, celá Míšeň, celé Slezsko a všechny krajiny vzhůru až do Holšteinska a do Pomořan, kde teprv za Karla Velikého počala násilná germanisace. Kde pak byli tedy za onoho času ti Němci, od nichž dle slov Ratiborových bylo by nechvalno přijímati práva? Byl by musil lutý Chrudoš pro německé právo jíti od Otavy křivé až někam do Gotink nebo do Frankfurtu. Jest tedy všechno to iskání pravdy v Němcích nehistorická, lehkovážná smyšlenka Lindova. — Verši 112. dostalo se konečně zvláštní okrasy tím, že padělatel, chtěje ukázati, jak se mluvilo za časů Libušiných, vložil do něho houkavé (staroslovenské) „u“ na místě obecného staročeského „už“ neb „již“.

Verš 113.—115. „*Uolte musa mezu sobu rouna, ki bi uladl uam po selezu . . . . deuce ruca na ui c ulade zlaba*“. První verš velice se podobá verši v legendě o sv. Prokopu: „Volte mezi sobú jiného“ (Výbor z lit. české, I, st. 197), jen že padělatel místo českého „mezi“ položil nečeské „mezu“, napodobené podlé ruského meždu. Při druhém a třetím verši již velmi ochabovala básnická síla padělatelova, ježto druhý verš udělal o slabiku kratší (kulhavý) a třetí bez časoslova (jest), kteréž překladatelé němečtí, nechtějíce přenášeti chyb padělatelových do němčiny, k němu dodali, Svoboda napsav: „Mädchenhand ist schwach, ob euch zu herrschen“, a Mat. hrabě z Thunu: „Viel zu schwach für euch sind Mädchenhände“. Vůbec jsou v posledním verši slova „na vy k vládě slaba“ patrnou známkou nového původu, neboť fráse „k vládě na někoho slabý“ by básník IX. století zajisté nebyl si vymyslil.

Verš 119. „*U nas prauda po zaconu suatu*“. Falsátorovi nebylo na tom dosti, že vložil do své básně slovo „zákon“ lex z XV. století, ale tuto přidal k němu i křesťanské epitheton „svatý“. Vzalť je v tomto spojení z legendy o sv. Prokopu, v níž dvakrát se zákon svatý připomíná (Starob. Sklád. I, str. 1 a 8), ale co řehole klášterská, tedy ovšem svatá.

Důvody zevnitřní.

Kromě těchto vnitřních důvodů podvrženosti Libušina Soudu přivedeme také důvody zevnitřní, podloudný způsob, jak nejen Libušin Soud, ale i všechny jiné výtvory ze skrytě dílny falsátorské spatřily světlo boží, přinesše si s sebou znak padělanosti na svět a zlomkovitost padělaných básní.

S jakým falešným listem průvodním vyslán jest do veřejnosti Soud Libušin, vyloženo jest na jiném místě. Píseň pod Vyšehradem nalezl prý roku 1816 Linda, bydle tehda s Hankou, na desce jakési knihy, kterou prý míval, jak vypravoval Jungmannovi, za podkladek pod nohama, které však nikdo neviděl; Píseň krále Václava objevila se roku 1819, zajisté ne bez přičinění padělatelova, nenadále

též na desce knihy u skriptora J. Zimmermanna, kterýž odlepiv a usušiv prý ji s nebezpečenstvím, že by mu ji vítr byl do Vltavy odnesl, poslal ji za příkladem Libušina Soudu pro potěšení nejvyššímu purkrabímu; Evangelium sv. Jana stáhl r. 1828 Hanka z desk jisté latinské knihy, které též nikdo neviděl, a Libušino Proroctví vytáhl z ukrytých švů jiné knihy, kteráž potomně i s těmi švy zmizela. Co se pak týče glos v slovníku Mater Verborum, rojily se od roku 1818 po kolik let v bibliotéce musejní, až se jich r. 1827 u přítomnosti vážného svědka, německého jazykozpytce Graffa, 850 na původce vyřítilo a s nimi zároveň ryzí česká jména písaře glos Vacerada a iluminátora knihy Miroslava. Mimo to připomínáme tu podvržené Hankou verše v tak řečeném Májovém snu Hynka z Poděbrad, roku 1823 vydaném, o nichž šíře vypravuje Hanuš (Die gefälschten böhmischen Gedichte. V Praze 1868, str. 52) a zvláštní zalíbení Hankovo v napodobování starodávného písma a v kreslení iniciálek a miniatur, kteréž zalíbení jeho též Hanuš hodnověrně vysvědčuje (v témž spise, str. 71).

Jiná zevnitřní známka společného původce a společné dílny falsátorské spatřuje se v tom, že všechny básně od roku 1816—1819 padělané zhotoveny jsou na způsob zlomků, aby se mělo za to, že jsou to zbytky nějaké větší sbírky jako zpěvy Královdvorského Rukopisu. Neukončeny jsou Píseň pod Vyšehradem, Píseň krále Václava a obě básně: Konec sněmu a Libušin Soud.

Souhrn slov nečeských, novějších neb nově dělaných a frásí i konstrukcí nesprávných v Libušině Soudu.

Slova nečeská: páchati (orati, verš 2.), mútiti vodu (v. 10), rozvlajati (v. 12.), žírný (v. 26.), oteň (v. 30.), zprositi, utr (v. 35.), po zákonu (v. 38.), ladný (Sázava ladná, v. 48.), vtorý (v. 61.), věkožizný (v. 69.), sboriti (sboren, v. 93.), u (už, v. 112.), iskati (v. 118.)

Slova novější neb nově dělaná: stříbropěný (verš 11.), rodný (vlastní, v. 17. a 34.), družný (v. 27.), dúbraviny a uný (v. 41.), vltořečný či v létě říčný, (v. 47.), stříbronosný (v. 49.), vyučiti (věštbám, v. 59.), desky pravdodatné (v. 60.), kárati (trestati, v. 61.), pravdozvěsten (v. 62.), svatocudný (v. 63.), rozřešiti (výpovědi, v. 73.), věčina (v. 92.), ptenec (v. 104.)

Fráse a konstrukce nesprávné: ruby strojiti (v. 2.), v jedno vlásti (v. 4.), vládyku si vybrati (v. 5.), sesypati (tuču, v. 13.), Dobroslavsk Chlmec (v. 43.), pohubiti saň (v. 45.), rozvaditi bratry (místo svaditi, v. 53. a 77.), ustaviti nález (v. 76.), rozmysleti výpovědi (v. 85.), číslem přehlídati hlasy (v. 91.), prvěncu dědinu dáti pravda (v. 107.), nebudu súditi svády (v. 112.), ruka na vy k vládě slabá (v. 115.), nechvalno iskati pravdu (v. 118.)

Výroky slovútných paleografů o podvrženosti Libušina Soudu.

Šest výtečných paleografů, dva Slované a čtyři Němci, z nichž někteří mají jméno evropejské, prohlásili Libušin Soud, ohledavše až na jednoho originál v Praze, jednomyslně a zřejmě za výrobek nové doby.

Josef Dobrovský, původce slavistiky a svého času první znalec starého písma slovanského, když v prosinci r. 1818 rukopis Libušina Soudu spatřil, pohlédna na pergamén, písmo a inkoust, vyřkl určitě, že jest to nestvůra (Machwerk) žijících tehda padělatelů, později k tomu doloživ (Jahrb. der Liter., sv. 27, str. 100 a násl.), že každý, kdo zná důkladněji staré spisy z mnoha století, tu mazanici (das Geschmiere, jinde tu slátaninu Flickwerk) hned na první pohled za podvrženou zavrhne. Za známky padělanosti vytknul Dobrovský „písmo nemotorně (plump) napodobené, čerstvý nazelenalý inkoust a pergamén špinavý, dříve než se na něm psalo, ostřižený“, tak že v písmě až na samý kraj jdoucím ani litery není ustřiženo neb jinak porušeno.[1]) Tento přísný úsudek vydal Dobrovský od

[1]) I. J. Hanuš o tomto ostřižení listů pergaménových jinak smýšlí. Nikoli písař Libušina Soudu, ale neznámý knihař ostříhal prý ty listy. Bylyť prý částí většího kodexu pergaménového více básní obsahujícího, jejž ten knihař rozebral, a chtěje těch listů užiti na přídeští, tak šťastně je ostříhal, že bylo jen na třetí straně několik liter zachyceno. Báseň na nich napsanou (Libušin Soud) složil prý slavný Lumír a jest prý možná, že se v roztroušených částech onoho kodexu ještě některé doplňující zlomky k ní naleznou. (Das Schriftwesen der böhm. slov. Stämme, str. 42 a 48.) Jakých divných věcí bujná fantasie natvoří! A tomuto výmyslu Hanušovu a jiným podobným přidávalo se více víry nežli slovům Dobrovského.

sebe v době své nejskvělejší plodnosti duchovní, uveřejniv toho času Historii literatury české (1818), připraviv znovu k tisku gramatiku českou (1819) a sepsav monumentální své dílo: Institutiones linquae slavicae dialecti veteris (1820 až 1822).

Po Dobrovském učinil výrok o Libušině Soudu slavný *Jiří Pertz*, vydavatel díla „Monumenta Germaniae historica", kterýž, ohledav archivy německé, rakouské, vlašské i anglické, spatřil a uvážil na tisíce listů a spisů středověkých. Meškaje na své cestě z Hanovru do Rakouska od 14. až do 19. září 1843 v Praze, navštívil České Museum, kdež mu V. Hanka mimo jiné předložil i Královdvorský Rukopis a Libušin Soud. Pertz, vyšetřiv obě památky, vyjádřil se o nich v Archivě společnosti pro starší dějezpyt německý jím vydávaném (v Hanovru 1847, 9. sv., str. 465) takto: „V bibliotéce Českého Museum chovají se zlomky Rukopisu Královdvorského, pocházející ze začátku XIV. století a Libušin Soud. Však tento rukopis, jejž někteří mají za nejstarší pozůstatek řeči české, jest beze vší pochyby nestvůra novověká (ist ohne Zweifel neueres Machwerk), hledíc k rozškrábanému pergaménu, k liniím inkoustem taženým a k písmu, kteréž připomíná poněkud XIV. století". Tento výrok vydal od sebe Pertz tři léta od vydání spisu: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache, jejž byl zajisté v bedlivé uvážení vzal.

Taktéž smýšlí o Libušině Soudu dr. *Theodor Sickl*, profesor historie a paleografie na universitě Vídenské, proslulý znalec starověkých památek vůbec a přední znalec písma listinného v střední Evropě. Ohledav r. 1858 v Praze originál Libušina Soudu a poznav, že jest to falsifikát, pronáší od té doby ve svých přednáškách o paleografii zevrubně důvody nálezu svého, ukazuje k tomu, že písmo Libušina Soudu nesrovnává se s nižádným písmem IX. neb X. století, že pod řádky taženy jsou inkoustem linie barevné, kterýchž až do XIII. století nebývalo, a že Libušin Soud psán jest inkoustem šťávozeleným, jenž jest zřejmou známkou falsifikace, poněvadž v starých památkách užívalo se toliko inkoustu černého a červeného, a zelená

barva, kde se shledává, jest jenom účinek oxydace na některých místech rukopisu vzduchu vydaných, jako na př. na přípisku v Rejhradském Martyrologium Romanum z IX. a v Roudnickém Nekrologu z XV. století.

Dr. *W. Wattenbach*, profesor historie na universitě Berlínské, paleograf na slovo vzatý a první znalec písma rukopisného, kterýž také po delší čas prohlédal archivy v Rakousku, vydal o Libušině Soudu, jehož originál r. 1849 byl v Praze vyšetřil, v Syblově časopise historickém (v Mnichově 1863, sv. X, str. 174), tento úsudek: „Píseň pod Vyšehradem a Milostnou píseň krále Václava Čechové jako skladby podvržené již pustili, ale Soud Libušin, jemuž nyní dali jméno „Zelenohorský Rukopis“, rádi by vší mocí v platnosti zachovali, však nadarmo; neboť jest to nestvůra (Machwerk), co se týče obsahu, nemožná, a co se týče paleografie, hudlařsky (stümperhaft) udělaná, tak že si jen slepou horlivostí a velkou předpojatostí lze vysvětliti, že se Čechové tohoto ztraceného stanoviště posud nevzdali, jakož i tím, že při tom jest pohříchu několik slovútných jmen v lehkost vydáno“. Tento úsudek o Libušině Soudu pronesl Wattenbach nejnověji také ve čtvrtém vydání svého spisu: Deutschlands Geschichtsquellen (v Berlíně 1878, sv. 2. str. 400.[1])

Roku 1875 ohledal Libušin Soud v Praze chvalně známý paleograf *Antonín Petruševič*, kanovník Lvovský,

---

[1]) Wattenbach zavrhoval v Syblově časopise historickém výše uvedeném (1863) také Královdvorský Rukopis a neupustil od svého odporu proti němu ani ve svém spise: Deutschland's Geschichtsquellen; jakož mě však nyní k dotazu po příčině toho učiněnému odpověď od něho došla, jsou mu v Královdvorském Rukopise na závadu jen iniciálky v XIII. století neobyčejné, zmírnilť tedy svůj předešlý soud a klade Královdvorský Rukopis jen mezi památky podezřelé. V tom pak bude míti nepochybně pravdu, ježto vysvědčeno (I. J. Hanuš Die gefälschten böhmischen Gedichte, str. 63), že Hanka i v Královdvorském Rukopise nejen vybledlé litery, ale také iniciálky znovu barvou natíral a nemotorné arabesky k nim udělal, pročež pravdě podobno, že ty iniciálky Wattenbachovi odporné pocházejí od Hanky.

i nalezl, že jest to palimpsest jako Píseň krále Václava; spodní písmo z XIII. věku proráží dle něho posud skrze vlákna pergaménu, vrchní písmo má na sobě zřejmé známky padělanosti a pod řádky spatřují se tažené linie též ze XIII. století. Zevrubně vyložil Petruševič svůj paleografický úsudek o Libušině Soudu v časopise „Slovo“ č. 44, kdež jmenuje Libušin Soud starým cárem (vetoška), dokládaje, že budou páni v Museum Českém rádi, když se toho rukopisu brzo se cí zbaví.

Zvláště zajímavé jest ohledání Libušina Soudu, jež předsevzal šestý znalec, dr. *Gust. Winter*, úředlník c. k. dvorského archivu a po prof. Sicklovi přední paleograf Vídenský a výpověď jeho o něm vynešená. K mému požádání naň vznešenému, aby své dobré zdání vydal, v kterém století sepsán jest latinský text Zlomku evangelium sv. Jana, jehož snímek přidán jest k Šafaříkovu spisu: Die ältesten Denkmäler atd., a z které doby pochází Libušin Soud, ohledal dr. Winter velmi bedlivě několik řádků řečeného evangelium, a přirovnav písmo v něm k písmu několika fotografovaných spisů původních ze století X. a XI., pravil určitě „toto latinské písmo jest velmi staré, pochází jistě z XI. a hledíc k některým literám, snad i z X. století“. Když pak jsem mu předložil snímek Libušina Soudu, tu pozastaviv se a pohleděv na první list a několik písmen na něm, tázal se mne: a to že prý jest staré? (und das soll alt sein?), načež když jsem mu odpověděl, že někteří kladou ten rukopis do IX. století, usmál se, složil knihu a usmívavě mi ji vrátil. A bylo po ohledání.

Toto jednomyslné zavržení Libušina Soudu co nestvůry novověké šesti výtečnými paleografy nabývá váhy také tím, že titéž slovútní znalcové uznávají jednosvorně Rukopis Královdvorský za pravý, a že Pertz, Wattenbach, Sickl a Petruševič Libušin Soud rozhodně za falsifikát odsoudili, četše a bedlivě uvážívše paleografickou apologii, kterou pro jeho ochranu napsal Palacký ve spise: Die ältesten Denkmäler, str. 31. a 195.

Naproti úsudku těchto mužů pozbývá vší platnosti mínění Jakuba Grimma, jež projevil v listě r. 1840 k Šafaříkovi daném, snášeje se s jeho míněním o Libušině Soudu. Grimm byl jako Šafařík výtečným jazykozpytcem, ale starým písmem méně se zanášel a tím méně jazykem českým, i není pochybnosti, kdyby byl poněkud býval důkladněji zběhlý v češtině, že by se nebyl k úsudku Šafaříkovu přidal, zvláště potom, když Pertz prohlásil Libušin Soud za falsifikát.

K témuž výpadku jako vyšetřování paleografické vedlo i zkoušení chemické Libušina Soudu r. 1824 předsevzaté. K vybídnutí Dobrovského zkoušel toho roku profesor chemie na technice Pražské a potomně (1829—1834) jednatel musejní Jos. Steinmann, rodem z Ústí nad Orlicí, u přítomnosti Dobrovského a prof. Millauera ostouzený rukopis a vyřkl, že písmo v něm jest nové a zelená barva taková, že nevydrží ani tři léta. Při kteréž zkoušce propověděl Dobrovský, že jest hotov dokázati, že každé téměř slovo v Libušině Soudu jest od jinud vzato a taktéž každý způsob mluvení. (Viz život Jos. Jungmanna od V. Zeleného, str. 241.) Později (1840) vynesl o Libušině Soudu dobré zdání jiného znění přírodovědec A. Corda (Die ältesten Denkmäler, str. 177), kteréž však nemá do sebe náležité důkladnosti a jasnosti a tudíž rozhodující moci.

Prohlížeje tudíž k výroku výše uvedených paleografů a k nedostatečným i sobě odporujícím vysvědčením o chemickém vyšetřování, též se domnívaje, že obhájcové pravosti Libušina Soudu trvají při svém mínění jen bona fide, berouce rukopis za pravou a bernou minci, naději se, že slavný výbor musejní, nevyhýbaje se své povinnosti, dá rukopis Libušina Soudu dle nynějšího postupu chemie znalci nestrannými co nejdříve vyšetřiti.

Ku konci kladu tu některá připomenutí o písaři Libušina Soudu, jeho nedbalosti, jak se podobá, i zúmyslném chybném psání, o jeho nepřetrženém písmě (scriptura continua) a o jiné jeho zvláštnosti, projevující přepisovatele

nového věku. Písař Libušina Soudu, jsa velmi nepozorný, pominul celá slova, a nemoha na rozškrábaném již pergaméně slov následujících vyškrabovati, napsal slova pominutá za nimi, vynechal mnohých písmen a poznačil je pak dle Královdvorského Rukopisu nad řádky.[1]) Takové chyby jsou: uoieuod místo vojevodí, na otae m. na Otavě, prilete m. přiletieše, cnesn m. kněžna, zutozlau m. Svatoslav, uitzouim m. vítězovým, ulastr m. vlásti, sob m. sobú, bgou m. bogóv, uu^{a}s několikrát m. u vás, sebe m. seber, p^{d}a m. pravda, zlata stol m. zlata stola, iskati m. iskať, crozuzenu m. k rozsúzeniu, cnim se zmiia unori m. k nimž sě zmija vnoří, stara roda ietui popeloua m. jetvi (větve) stara roda Popelova. Chtěje ušetřiti pergaménu, jako by v IX. století byla bývala velká nouze o oslí kůže, psal těsně a v jednom kuse, slov a slabik neoddělovav, a to způsobem takovým, že v 28 slovích napsal jedinou literu na jednom a celé ostatní slovo na druhém řádku, totiž při 11 slovích na začátku, na př. l-esi, b-ratri, k-egdi, s-e a p. a při 17 slovích na konci, na př.: ulastouic-a, cnesn-o, praud-a a j., kdežto v odporu s tím okázalým šetřením pergaménu užil písař hrubého a velmi nesporého písma. Takového oddělování jediné litery od celého slova není příkladu v nižádné staré památce, leč někde po různu. Obávaje se tudíž nerozvážný písař, že by čtenáři tomu jeho nepřetrženému písmu nerozuměli a nedovedli slov od sebe rozeznati, jakož se Puchmayerovi skutečně stalo, poznačil začáteční litery mnohých slov barvou červenou, však opět dosti nedbale, při všech slovech toho neučiniv. V tom všem spatřují se zřejmé známky novověkého, podivného písaře.

Zcela jinak a písmem úplně jiným psal slovenský písař X. století „Obecnou zpověď", zachovanou v Zlomcích

---

[1]) Již Hanka toužil v Kroku na r. 1822 (I, 3, 60) na písaře Libušina Soudu, že nadělal tolik chyb, i soudil z toho, že nebyl spolu skladatelem té básně, jinak že by nebyl zůstavil tolik porouchaných veršů. Tyto chyby a porouchaniny jsou prý i důkazem starožitnosti toho zpěvu. Hanka těm všem věcem ovšem dobře rozuměl.

Frisinských,[1]) jejížto fototypický začátek pro přirovnání písma, pravopisu a vůbec způsobu psání, též jazyka slovenského k písmu, pravopisu a jazyku Libušina Soudu napřed u titulu knihy položen jest. Kdyby písmo Libušina Soudu pocházelo z IX. věku, musilo by se srovnávati téměř ve všem s písmem těchto zlomků, hledíc k době jich původu a k sousední krajině bavorské, kde jsou psány; však ono odchyluje se od něho naprosto, jakož od písma všech jiných památek IX. a X. století, což shledá každý, kdo přirovná snímek Libušina Soudu k fotografovaným tabulkám písma v Sicklových Monumenta graphica IV, 4 (z IX. stol.) a IV, 6, 7, 8 (z X. stol.) a ve spise W. Arndta: Schrifttafeln, v Berlíně 1874: 14, 15 a & b, 16 (z IX. stol.) 17 a 18 (z X. stol.), kdežto písmo Zlomků Frisinských má s písmem všech uvedených tu památek patrnou podobnost.

V Libušině Soudu užil písař, jak výše dotčeno, písma nepřerušeného s osamělými literami na začátku a na konci řádku; ve Zlomcích Frisinských však jsou slova i slabiky odděleny tak, jak posud jest obyčej; v Lib. Soudu taženy jsou pod řádky barevné linie, kterých bychom do XIII. věku darmo jinde hledali; ve Zlomcích Frisinských naproti tomu jsou linie jemně a bez barvy naznačeny, jak v nejstarší době vůbec se znamenaly; v Libušině Soudu jsou zkráceniny písma jako v Královdvorském Rukopise, kde jich bylo pro nabytí místa potřebí, ve Zlomcích Frisinských[1]) však jich není, jakož jich v IX. a X. století v slovančině zajisté nikde

---

[1]) Zlomky Frisinské jsou rukopis kr. dvorské a universitní bibliotéky Mnichovské, obsahující ve třech částech obecnou zpověď v řeči krajnskoslovenské, již některý kněz diecése Frisinské pro správu duchovní Slovenců bavorských byl napsal. Jsou nejstarší památkou nejen jazyka krajnskoslovenského, ale slovanského vůbec, dle úsudku slovútných znalců, kustosa Docena, jenž o nich r. 1807 první zprávu podal, Dobrovského (1814), Kopitara (1836) a jiných, z druhé polovice X. století. Do bibliotéky Mnichovské dostaly se r. 1803 z bibliotéky zrušeného kláštera sv. Korbiniana ve Frisinkách, odkudž obdržely jméno. Vydány jsou učenci ruskými Köppenem a Vostokovem v Petrohradě r. 1827, B. Kopitarem ve spise „Glagolita Clozianus“ ve Vídni 1836 a J. I. Srezněvským v Petrohradě r. 1865.

nebylo užíváno. Jiné rozdíly písma i dobropísemnosti vyhledají si laskaví čtenáři, jimž na tom záleží, sami. [1])

Rozloživ takto svrchu úsudky slovútných paleografů, z nichž není žádné apelace, a ukázav nepopíratelné známky padělaného písma Libušina Soudu, rád bych věděl, co k tomu asi řeknou obrancové výrobku Lindova a Hankova? Snad nenamítnou, že jsou ti paleografové Němci, našich věcí neznalí, a neutekou se zase k povídačce Hájkově, že bývala za doby Libušiny v Čechách zvláštní škola písařská, od jiných evropejských i také od bavorské rozdílná, z níž Libušin Soud co jediný pozůstatek podnes se zachoval. Tak se mohlo psáti a tomu se mohlo věřiti ještě r. 1840, ale ne nyní, kde postoupilá věda paleografická každý takový výmysl za lichý zavrhuje a písmo slovenských Zlomků Frisinských nyní v obecnost dané úplně jej vyvrací.

---

[1]) Lituji, že jsem pro lepší ještě rozeznání pravého písma Frisinského a padělaného Pražského k fotografii Zlomků Frisinských, kterouž mi za mé schvální návštěvy v Mnichově v září 1878 ředitel král. dvorské a uviversitní bibliotéky, p. Karel F. Halm, s velikou laskavostí dal zhotoviti, nemohl přidati fotografie Libušina Soudu nedávno udělané, ježto mi p. bibliotekář Vrťátko na mé požádání v té příčině oznámil, že není zmocněn fotografie vydávati. Připojil jsem tedy k fototypii dotčených Zlomků Frisinských, obsahující první stranu, jak daleko formát knihy toho dopouští, fototypii Libušina Soudu, udělanou podlé snímku r. 1840 Janovi Kollárovi v Praze v barvách zvláště zhotoveného a převedeného z jeho pozůstalosti na mne. Jsouť pak obě fototypie vyvedeny způsobem nově vynalezeným, originál co nejvěrněji dle skutečnosti vyobrazujícím, v slovútném artistickém ústavu Mart. Rommela v Štutgartě, a jsou zároveň první práce tohoto uměleckého napodobování ve spise českém.

Důkazy, že Libušin Soud složili Josef Linda a Václav Hanka.

Než vyložíme příčiny, z kterých máme Josefa Lindu a V. Hanku za původce Libušina Soudu, podáme tu některé méně známé zprávy z jejich života. J. Linda narodil se ok. r. 1793 v Nových Mitrovicích asi půl druhé míle od Zelené Hory. Studoval od r. 1805—1809 na gymnásium v Plzni a r. 1810 a 1811 filosofii tamtéž, maje tu za profesora řečtiny slovútného Jos. Stan. Zaupera, který přeloživ později do němčiny a vydav tiskem Homerovu Iliadu i Odysseu, Lindovi lásku k řečtině a zalíbení v těchto básních Homerových vštípil. Od r. 1812—1816 poslouchal metafisiku a práva v Praze. Dokonav studie oddal se spisovatelství, redigoval od r. 1820—1824, kterouž dobou byl amanuensisem při universitní bibliotéce, Zvěstovatele a potom od r. 1826 až do r. 1833 Rozličnosti Pražských Novin, kteréž po jeho smrti (19. února 1834) proměněny jsou Čelakovským v Českou Včelu. O sobě sepsal první původní román český „Záři nad pohanstvem“ (r. 1818) a drama Jaroslav ze Šternberka (r. 1823), též přeložil Schillerovy tragedie Fiesco a Úklady a láska. Jeho Záře nad pohanstvem, v níž se ozývají zvuky ze zpěvů Homerových, Ossianových a z Královdvorského Rukopisu, spůsobil veliký hluk a došel obecné pochvaly, pročež životopisec jeho v Naučném Slovníku nazývá jej „jedním z předních spisovatelů českých oné doby“, a Nebeský praví o něm v témž Slovníku (1865), že byl dobrá hlava a měl více schopnosti nežli mnozí jeho soudruhové.

Linda již co právník r. 1815 vešel v přátelský svazek s V. Hankou, který se tehda byl vrátil do Prahy z Vídně,

kdež byl pomocníkem při redakci Vídenských Listů, a bydlel s ním společně v Michalské ulici na Starém Městě. Oba mladíkové, horliví vlastenci, těšili se brzo z přízně šlechetného Dobrovského, který je vyučoval staroslovenčině a svěřil Hankovi v řečech slovanských zvláště si libujícímu vydávání „staročeských skládání“. Linda i Hanka, cítíce v sobě pud k poesii, zkoušeli se již tehda ve spisování a překládání básní; Linda složil epické básně: Jiří z Poděbrad (1818) a Obdarovaný otec (pán z Waldšteina), ódu ke jmeninám arcibiskupa Chlumčanského (v Hlasateli r. 1818) a některé jiné básně v Hyllosu, ve Zvěstovateli a v jiných časopisech; Hanka pokusil se o některé básně v Prvotinách Vídenských (1814), přeložil výbor ze srbských písní národních, Vukem Št. Karadžićem vydaných (1817) a sepsal písně původní (1819). Takto přátelsky spolu obcujíce nejednou steskli si na to, že literatura česká nehonosí se staršími památkami nad XIV. století a že nemá takových dávných památek jako literatura německá Nibelungy a anglická zpěvy Ossianovy, kteréž sobě Linda zvláště byl oblíbil.

Ježto pak tehda kritikové se ozývali, že básně Ossianovy, pokládané za starožitné, složil Macpherson, anglický básník minulého století, vzbudilo to nepochybně v Lindovi i Hankovi myšlénku, že by mohli za příkladem tohoto důmyslného Angličana také něco staročeského napodobiti a ozdobiti tím literaturu. I nerozmýšleli se dlouho a přikročili k práci. Linda, co spůsobilejší, básnil a Hanka, zběhlejší v jazycích, dával básním jeho staročeskou podobu, a byl spolu krasopiscem. První plod jejich společné píle „Píseň pod Vyšehradem“, zhotovený r. 1816, vypadl, co do jazyka i co do pravopisu, dosti špatně, poněvadž neměli vzoru, jímž by se byli spravovali. Ale úmyslu svého nicméně došli. Dobrovský, jemuž Linda tu báseň přinesl, nenadáv se takové šidby do svých žáků, uznal ji za pravou a dal ji z jara r. 1817 co starožitnou památku z XIII. století ve své Historii literatury české vytisknouti. Tímto podařením prvního falsátu posilněni odvážili se stateční básníci

již k práci větší, ke složení Libušina Soudu. Příběh k té básni vybral si Linda z kroniky Hájkovy, v níž dle Kosmy se vypravuje, kterak dva zemané, Rozhoň a Milovec, ve vsi Chuchli blíž Prahy, majíce tu pole vedlé sebe, dostali se spolu do svády o meze, nadávali si, ano i zbili se, načež kněžna Libuše, vystoupivši na zvýšené místo a posadivši se na měkkém koberci na zemi (jakž i v kronice Hájkově vyobrazeno), rozsudek učinila, Rozhoně dědiny odsoudíc, kterýmžto rozsudkem Rozhoň jsa rozhorlen jal se hanlivě o ženách mluviti. O tom, že Linda z kroniky Hájkovy vážil, svědčí v Libušině Soudu slova z této kroniky vzatá: svára (stala se svára mezi Rozhoněm a Milovcem), dědiny (o meze a dědiny), pohanění moje (hanění Libuše) a „po železu“ (že vás nemrskám metlou železnou). Ale jinak odchýlil se Linda značně od Hájka na ujmu pravdy a pravdě podobnosti; nejmenuje ani místa, kde bratři spor vedoucí, Chrudoš a Stahlav, bydleli, klada onoho bytem na Otavu a tohoto na Radbuzu k Plzni (do krajiny, v které se Linda narodil), aniž jmenuje určitě věc, o kterou rozepře vzešla, mluvě po třikrát obecně o dědinách otných; dává k vůli takové nepatrné svádě svolati sedm kmetů[1]) z celé země na Vyšehrad, aby soudili, posadí kněžnu Libuši na „zlatý trůn“, obklíčí ji děvami, u nichž jsou dsky zákonodárné, meč popravní, plamen žhoucí a voda očistná, vloží kněžně v ústa rozsudek, o němž mají kmetové hlasovati a jejž mají lechové provolati v shromážděný národ, jemuž také prý přísluší rozhodovati. Tak byl dle Lindovy fantasie složen v VIII. století soud zemský na Vyšehradě a takové bylo prý při něm řízení!

Aby pak se líčení rozepře hlučně vedenému dodalo podoby dávnověkosti slovanské, byl Lindovi s pomůckami Hanka po ruce, vyšperkoval je slovy staročeskými, staroslovenskými, srbskými i ruskými a snad i mnohým veršem,

---

[1]) Za knížete Václava, tedy asi 200 po Libuši, sedělo dle Lindy (Záře nad pohanstvem, str. 65) na soudě na Vyšehradě již dvanáct starců, jež Linda nazývá „vládykami“, z čehož viděti, jak nejasné vědomosti měl skladatel Libušina Soudu o starém zřízení zemském.

poskytl Lindovi Rukopisu Královdvorského, srbských národních písní, V. Št. Karadžićem r. 1814 a 1815 vydaných, z nichž se k té skladbě zvláště hodily výtečné písně o Mutném Dunaji a o caru Lazarovi, a kromě toho poskytl mu ruské básně o Igoru Svatoslaviči z XII. století, již potom do češtiny přeložil. Jména osobní a místní, též jiná slova neobyčejná vybral si Linda pomocí Hankovou z listu založení kapituly Vyšehradské z r. 1088, z Podlažického Nekrologu Dobrovským právě do tisku daného, z Tomsovy Chrestomatie české, vydané r. 1805, z Dalimila (Lechové), z Hankových Starobylých Skládání r. 1817 a 1818 tištěných, z Dobrovského Historie řeči české od vydavatele mezi tiskem mu zapůjčené a z některých jiných spisů.

Že z těchto pomůcek Soud Libušin složil Jos. Linda a nikoli Hanka, vychází z toho, že v Libušině Soudu jeví se jistá síla dramatická a jasnosť epická, kteréž v básních Hankových není ani stopy, kteráž se ale shledává v skladbách Lindových. Výmluvným však svědkem a nepopíratelným dokladem toho jest jiný duchovní plod Lindův, jeho román „Záře nad pohanstvem“. Z porovnání obou spisů zřejmě se vyjevuje společný jich původce. Oba spatřily světlo denní téhož roku a měsíce (v září r. 1818) a jsou tedy dvojčata, oba mají totéž dějiště, starodávný Vyšehrad s řekou Vltavou v obou spisech i také v padělané Lindou písni Vyšehradské opěvanou; v obou spisech shledávají se tytéž myšlénky a průpovědi, tytéž napodobeniny z Královdvorského Rukopisu a z Homera, podobná sobě epitheta do r. 1818 neslýchaná, podobná osobní jména nově tvořená i odjinud vzatá, slova ruská a staroslovenská v jiných českých spisech po onu dobu nevídaná a tytéž gramatické i syntaktické chyby. Tuto jsou toho doklady:

1. Tytéž myšlénky a průpovědi.

V Libušině Soudu verš 1. a 2.: „Vsiak ot svej čelědi vojevodí, mužie pášú, ženy ruby strojá“ a v Záři nad pohanstvem str. 2 a 4, tu kde se popisuje, jak Čechové k slavnosti Svantovítově v posvátném háji se scházeli: „Každý otec byl vůdcem rodiny své, mužové se leskli ve zbrani

ženy strojily se v čistý šat", a na jiném místě, str. 55 tatáž myšlénka: „Otcové panovali nad svou rodinou a nad otci panoval vojvoda Pražský se slavného Vyšehradu"; dále v Libušině Soudu: „Za tě liutá rozvlajaše buřia, sesypavši tuču šíra neba", a v Záři nad pohanstvem str. 63: „A když sesul sě dešť s hromy s rozbouřeného nebe"; v L. S. „Klaněchu sě (kněžně) lěsi i vládyky"; v Záři n. p. str. 25: „Klanívali se (Svantovítovi) otcové praotců našich"; v L. S.: „Jenže přide s plky s Čechovými v sieže žírné vlasti přes tři řeky", a zase: „juže (pravdu) přinesechu otci naši v sieže (žírné vlasti přes tři řeky)" a v Záři n. p. str. 26: „Čech postavil tu Svantovíta — přinešeného — přes čtyry řeky", a na str. 149: „Bůh křesťanů není přinešen od našich praotců do krajin těchto"; v L. S.: „Lutobor je sě tako slovo hovořiti"; v Záři str. 24: „Ratibor v tato si pohovořil slova"; v L. S.: „V Lubušině otně zlatě siedlě — Slavná kněžno s otna zlata stola — Vsta Lubuša s otna zlata stola" a v Záři: „Nad pavlačí (na Vyšehradě) seděl bůh Perun celý zlatý, a vůkol něho mnoho pozlacených bohův, Svantovít třpytil se ve zlatě, malování na zdech a okna leskla se zlatem a na všech věžích byly báně pozlacené". Jen potřebí ještě postaviti z Igora Svatoslaviče do sněmovny „oteň zlat stól" a bude tu věrný obraz „Libušina otna zlata siedla" v Libušině Soudu.

2. Napodobeniny dle Královdvorského Rukopisu.

Metrum desítislabičné v Libušině Soudu vzato z Královdvorského Rukopisu, kdež báseň Jaroslav začíná se verši: „Zvěstuju vám pověsť veleslavnú o velikých pótkách, lutých bojech", ale spolu napodobeno jest dle srbské písně o caru Lazaru, jejíž začátek zní: „Car Lazar si zasedne k večeři, vedlé něho carica Milica" (srovnej začátek L. S.: „Aj Vltavo če mútíši vodu, če mútíši vodu střebropěnú").

Podobné verše a průpovědi: V Královdvorském Rukopise: „Ve vlasti, kdě Olomúc vévodí", v Libušině Soudu: „Vsiak ot svej čelědi vojevodí"; v Kr. Ruk.: „Syrá země vřelú krev pije", v L. S.: „Ideže Orlicu Labe pije"; v Kr. Ruk.: „Sedú prokní rozenie dle svého", v L. S.: „Prokní

stúpi rozenia dle svého; v Kr. Ruk.: „Chmuráše sě tuča po vsiem nebi“, v L. S.: „Sesypavši tuču šíra neba“, v Kr. R.: „I zastena (Záboj) pláčem holubiným“, v L. S.: „Máchnu rukú, zařve jarým turem“; v Král. Ruk. „Nevzmožno nám déle žížňú tráti“, též: „Chvalno ot boha na milost ždáti“, v L. S.: „Nechvalno nám v Němciech iskati pravdu“.

Transgresiv praesentis: v Královdv. Ruk.: „Oklúčúce ny vnuž vlci ovce“ a „na kopích hlavy křesťan nosúce“, v Lib. Soudu: „Vládyku si z roda vyberúce“; *transgresiv praeteriti*: v Kr. Ruk.: „Ach ty róže! čemu si — rozkvetavši pomrzla, pomrzavši usvědla?“ v L. S.: „Buřia, sesypavši tuču šíra neba, oplákavši hlavy hor zelených“; *opakování slov*: v Král. Ruk.: „Rozletnu sě radosť po vsiej zemi, po vsiej zemi ot radostnej Prahy“, v L. S.: „Ky plzně-dlě v sněmy slavny chodí, chodí s kmeťmi, s lěchy, vládykami“.

Tatáž neb podobná slova a formy: v Král. Ruk.: „Taterska cháma“ v L. S.: „Dobroslavska Chlmca“; v Kr. R.: bělostvúcí“, v L. S.: „zlatostkvúcí“; v Kr. Ruk.: „lutá búřa“, v L. S. též: v Kr. Ruk.: „hory stojá, těžcí meči visá“, v L. S.: „ženy ruby strojá“; v Kr. Ruk.: „protiv mečem tesajúciem“, v L. S.: „meč křivdy karajúcí“; v Kr. Ruk. téměř veskrz spojka *i* místo nynějšího *a*: „i by lkánie, i by porubánie, i by lkánie i by radovánie“, v L. S. taktéž: „i pohnati bratry jeja oba, i suditi ima po zákonu“; konečně tytéž abreviatury, nejen p̃ pra p̃uda (pravda) a p pro pkni (prokni), ale i obojetné p, znamenající v Královdvorském Rukopise *pře* a *při*, a taktéž v Libušině Soudu, na př. ps (přes) a pletese (přiletieše).

Podobnosti v Královdvorském Rukopise a v Září nad pohanstvem: V Král. Ruk.: (Záboj) „pokloní se bohóm“ a „takým (bohóm) se klaněti zdě i jim oběcati oběť“, v Září: „bude bohům se klaněti a konati jim oběť“; v Kr. Ruk.: „rúčie konie neste na vrahy našu krutosť“, v Září: „synové jeho nesouce v sobě krutosť proti cizincům“; v Kr. Ruk.: „tichými slovesy hovořili“, v. Lib. S. (Lutobor): „je sě tako slovo hovořiti“, v Září: „Ratibor v (!) tato si pohovoří

slova"; v Kr. Ruk.: „les temen", v Záři: „Svantovit krasen", v Kr. Ruk.: „prudka Slavoje", v Záři: „silna Druslava" a j. v. Taková adjektiva substantivní nalezají se i v básních Lindových, na př. v básni: Jiří z Poděbrad (1818): „každý staten, širok důl, z bujna oře, k silnu zpětu, z tva připomnění" a p.

3. Napodobeniny dle Homera.

Linda, vyučenec Zauperův, projevil svou znalosť Homera a své zalíbení v básních jeho, zvláště v Iliádě, hojnými slovy v Záři nad pohanstvem dle Homera tvořenými a mnohými způsoby mluvení z něho vzatými; také v Libušině Soudu, v němž nemohl ovšem své fantasii uzdy poušťti, znamenati lze některé asonance z Homera. Ze Záře uvádíme tyto příklady: „Jazyk můj jest neohebný k vypravování o Libuši slavné; — ale bůh Svantovít a modrooká bohyně Lada dodá mysli vaší, čeho nedolíčí slova má"; tato průpověď připomíná velice epické úvody v Iliádě (II, 484—494), v nichž se vzývá musa o pomoc. Jak velice Lindovi na mysli tanul příklad Homerův, o tom svědčí jeho parafráse oblíbené myšlénky Homerovy o tělesné mohútnosti předkův, proti níž současníci sebe silnější jsou slabochové. Píseť Linda: „Tehdáž bývali lidé, takových již nebude, nechť jak dlouhá jest budoucnost", a jinde: „Vysoký mnohým tehdáž přes hlavu, a v našich časech ledva jezdec na koni dosáhl by rukou jeho hlavy". Z popsání hodů homerských vidí se býti vyňata tato slova v Záři: „Snímány (jsou) pečené kýty a plece se dřevců a tučná vůně rozplynula se po háji". (Také v Královdvorském Rukopise v Čestmíru, v. 148., jest podobná myšlénka: „Vojmír — tučné kýty i plece naloží šesti jezdcem za voji".)

Rovněž personifikace, podobné homerským, nalézají se v Záři, na př. (str. 82, 84, 94): „Boleslava odvrátila zlost a bouřila z ust mu", „neskrotlivá v něm prudkost řítila z ust mu taková slova": „naše zlost spěchala jeleními skoky" a p. Epitheta dle Homera dělaná neb přeložená vidí se býti: bohové dalekomocní, kopí dalekoměrná, sochy

krásnětesané, rychlolétací slova, dívky milostnooké, lesiny hustorostlé, hromobleskonosný a j. V Libušině Soudu zdá se, že Mže stříbronosná napodobena jest dle Homerovy řízy stříbrobílé a Vltava stříbropěná dle Homerovy jeskyně stříbrostkvoucí, jakož i Homerovy zlaté helmy, zlaté štíty, zlaté náčiní a zlaté jablko, zlaté kříže, zlaté třapce a čisté zlato v srbské písni o caru Lazaru vedly Lindu kromě „otňa zlata stola“ v Igoru Svatoslavičí k tomu, že tak skvostně vyzlatil Libušino sídlo a Libušin stól jak v básni, tak i v Září nad pohanstvem.

4. Podobná sobě epitheta do r. 1818 neslýchaná.

V Libušině Soudu: střiebropěný, střiebronosný, v Září nad pohanstvem: stříbrnovlasý; v L. S.: zlatopieský, v Září: zlatoskvoucí; v L. S.: pravdozvěsten, v Září: radosten, širokovládeu; v L. S.: věkožizný, v Září: věčněmocný věčně svrchovaný; v L. S.: bělestvúcí, v Září: bělerouchý, v L. S.: svatý Vyšehrad, svaté osudí, svatý zákon, svatocudná voda, v Září: svatý háj, svatý hlas, svatá slova, posvátný oheň (v Král. Ruk. čte se „svatý“ jen jedenkrát: k kaplě světěj); v L. S.: vltořiečný, pravdodatný, vítězový, družný, žírný, v Září: dalekomocný, prudkomrštný, chytromluvný, cizosvatý, oželeznělý a j. v.

5. Pododná osobní jména buď nově tvořená nebo od jinud vzatá.

V Libušině Soudu: Chrudoš (u Hájka Rudoš, v Král. Ruk. Ruboš), Stahlav, Trut, Samorod (u Hájka Samoslav), Lutobor (v Král. Ruk. Lubor), Ratibor, Radovan, Jarožír, Svatoslav; v Září nad pohanstvem: Chasoň (v Král. Ruk. Vestoň), Harboj (u Hájka Rotboj), Druslav, Domar, Radovín, Zbislav, Jaroslav, Vesmír, Svantovít.

6. Slova ruská a staroslovenská.

V Libušině Soudu slova ruská: pachati (pášú), zprositi, oteň zlat stol; staroslovenská: rozvlajati, věkožizný, utr, u, partikule „že“: jen-že, ide-že, preposice „po“: po z konu; v Září nad pohanstvem slova ruská: zdravstvuj, p

bědonosny, mohuščij, razom, pronzati, pětuch, slovesa, razpjatyja nebesa; slova staroslovenská: jesi, jesti, razkolitij, buduščago věka, dochnovenije a j.

7. Tytéž chyby gramatické a syntaktické.

Negativní časoslovo s akkusativem: v Libušině Soudu: „U nebudu vám súditi svády“ a „Nechvalno nám v Němciech iskati pravdu; v Září nad pohanstvem: „Ó nebudu zpytovati žádnou z cest jeho — nepřeběhl zajec cestu tvoju“; a však správně s genitivem v Lib. S.: „Kako bych jáz vody nemútila“ a v Září: „Žádný pták noční neděsil krajin. Jiné chyby v Libušině Soudu jsou: zprosi kněžnu s akkusativem, zprosi ustaviti pravdu s infinitivem, Krkonoší místo Krkonoš, rozmyslěchom výpovědi s akkusativem, ruka na něho „k vládě“ slaba, ustaviti nález, sesypati mračno (tuču) a j.; podobných chyb jest v Září nad pohanstvem bez počtu.

8. Soud Václavův v Září nad pohanstvem.

Podobnosť Libušina Soudu se Září nad pohanstvem dovršuje se líčením soudu před knížetem Václavem v tomto románu. Dva bratři, Domar a Radov, mužové z národa, vedli, jak Linda v Září nad pohanstvem popisuje, rozepři o dva koně od otce jim odkázané u soudu, jemuž předsedal vojvoda Václav. Také v tomto soudě byli dva oděnci knížeti po boku, držící v pravici meče a v levici kopí (jako dvě věhlasně děvě v Libušině Soudu); kníže seděl na stolici soudné pod rozpjatými „zlatostkvoucími“ zelenými nebesy a rozhodl rozepři „knížecím slovem“, nedošel však za svou výpověď pohanění jako Libuše, ale vděčnosti od vítězného Domara, jenž zvolal: „Pane můj, duch bohů mluví z tebe“.

Po tomto zevrubném přirovnání obou spisů táži se: Jsou Libušin Soud a Záře nad pohanstvem dle všeho toho, co mají mezi sebou a s Královdvorským Rukopisem podobného, sepsány roku 1818 jedním a týmž autorem, anebo jest Záře nad pohanstvem sepsána r. 1818 a Libušin Soud

o tisíc let dříve, r. 818? Nebudeť zajisté nikoho, kdož maje soud zdravý, k tomuto druhému mínění by se přiznával.

Ale bude se snad někdo tomu diviti, jak to možná, když Libušin Soud a Záře nad pohanstvem chovají v sobě tolik podobnosti a když oba spisy vyšly na světlo r. 1818, že již tehda nikdo té podobnosti neznamenal a nepoznal, že Libušin Soud jest padělán. To snadno lze vysvětliti. Dobrovský, Puchmayer a Jungmann, kteří Libušin Soud znali, nečetli za příčinou svého jiného vážného zaměstnání a svého věku románů vůbec a tedy ani Lindovy Záře nad pohanstvem, mladší však a neučení vlastenci, kteří Záři nad pohanstvem četli, nevěděli ničeho o Libušině Soudu, jenž vydán jest tiskem, a to ve vědeckém Kroku, teprv r. 1822. K podobnosti některých staročeských a staroslovenských slov a frásí v Záři nad pohanstvem a v Písni pod Vyšehradem, též v Písni krále Václava, objevující společného původce, ukázal jsem ponejprv já r. 1869 (Dějiny lit. české, str. 102), podobnosti Libušina Soudu a Záře nad pohanstvem neznamenal přede mnou nikdo.

Prokázav takto, že Linda jest stvůrcem a Hanka staročeským vyšperkovatelem Libušina Soudu, nemohu mlčením pominouti, v jakém bludu byli posavadní obhájcové tohoto falsifikátu, kteří měli za to, že nebylo možná, aby kdo za nového času byl dovedl takovou báseň složiti. Zejména Palacký ve spise: Die ältesten Denkmäler (str. 176) praví, že se nelze domýšleti, že by v Čechách před r. 1818 byl se vzdělal muž od vrstevníků nepozorovaný, který by svými vědomostmi paleografickými, historickými a filologickými neskonale nad slavného Dobrovského byl vynikal [1]), aniž prý lze místa dáti myšlénce, že by takový div učenosti, umělosti a důmyslu byl jenom jedenkrát svým neobyčejným světlem svět ozářil, a to tajně a jen jako pro žert".

---

[1]) V. Svoboda nepochyboval, že by takový muž byl se nalezl, ale domníval se, že by bylo málo těch, kdož by seč takového byli, a že by ten, kdo by k tomu byl způsobilý býval, takové šalby se nebyl dopustil (Královdvorský Rukopis 1829, str. 193).

Ale jak nyní patrno, objevil se r. 1818 takový „velduch", jen že ve dvojí osobě a že nevynikal vědomostmi svými nad Dobrovského, jak Palacký měl za to. O jeho vědomostech paleografických vynesli přední znalci úsudek málo pochvalný, nazvavše výrobek jeho paleografickou nestvůrou; jak byl onen velduch zběhlý v historii, ukázal svým nejapným bájením o draku Trutnovském, o Dobroslavském Chlmci, o starém rodě Popelově, o leších co sboru stavovském a vůbec nemotorným vylíčením sněmu a soudu zemského za kněžny Libuše; filologické pak vědomosti toho divu učenosti (V. Hanky) dovršovaly se v tom, že uměl ze spisů staročeských, staroslovenských, ruských a srbských příhodná slova a formy vyhledávati, by svému výtvoru dal podobu neobyčejnou a dávnověkou. Že by konečně onen velduch byl své světlo jen jedenkrát do světa pustil, jak Palacký praví, tomu není tak. Ovšem když se to světlo objevilo ponejprv, vrhl Dobrovský na ně svůj tmavý plášť a udusil je tak, že nemohlo hned zase svíti. Však vyskočilo znovu a vydávalo po deset let záři takovou, že Palacký a jiní učenci jím oslepeni ani ho nerozeznali. Objevilo se v Písni krále Václava, v glosách sl. Mater Verborum, v Evangelium sv. Jana, též v několika dílech uměleckých, kdež po sobě zůstavilo jasné stopy ve jménech vymyšlených umělců českých a v jiných nápisech, zejména v bibli Jaroměřské (Sbihněv z Ratiboře a Bohuše z Litoměřic), v knize: Liber viaticus (Neplach, Stibor a Zbišek z Trotiny), v Mariale Arnesti (též Zbišek z Trotiny), v Konkordancii (prossu prawo) a v sl. Mater Verborum (Vacerad a Miroslav). Tím spůsobem stvrzeno jest dostatečně, že bylo r. 1818 možná Libušin Soud utvořiti.

Zcela naopak lze však říci, že v IX. století nebylo možná utvořiti takové básně jako jest Libušin Soud. Pohledněme jen k tomu, v jakém způsobu byla tehda vzdělanost, jak se nám objevuje v latinských kronikách, listinách a v rozličných zákonech cizozemských! A v jakém způsobu byly tehda literatury národní! Čechové a Moravané,

byvše nedávno teprva na víru křesťanskou obráceni, obdrželi tou dobou první zárodek osvěty. Kde by se byla u nich vzala ona spořádanosť státní, ona humanita, ona vybroušená řeč a esthetická vzdělanosť spisovatelova, která se v Libušině Soudu spatřuje? Pročež také žádný vykladatel této básně nepřivedl jí se vzdělaností IX. století v souvislosť příčinnou (nexus causalis), aniž se kdo odvážil, tehdejší ideální stav vlasti naší dle Libušina Soudu ve všech podrobnostech vylíčiti.

Jak se dostal Libušin Soud na Zelenou Horu a odtud do Českého Museum.

Ježto dokázáno, že Libušin Soud udělali J. Linda a a V. Hanka v Praze, nebude těžko vysvětliti, jak přišel z Prahy na Zelenou Horu a odtud zase nazpět do Prahy. Libušin Soud dohotoven jest asi v měsíci září 1818 touž dobou, když byl dotištěn Lindův spis „Záře nad pohanstvem“. I sloť nyní padělatelům o to, jak by zjednali novému svému výrobku cestu do veřejnosti, aby se neprozradili a uvěřilo se, že byl co prastará památka jako Královdvorský Rukopis nalezen. Vtipní a v napodobování písma zběhlí falsátoři napsali tedy známý německý list a Linda poslal rukopis na Zelenou Horu důchodnímu J. Kovářovi, aby ho co nález tam učiněný tajně zaslal po poště nejvyššímu purkrabímu do Prahy pro Museum. Neníť pochyby, že Linda, jsa na blízku Zelené Hory zrodilý, Kováře co vlastence tam byl poznal a věda o něm, že jest muž nejisté mravní povahy, se domníval, že žádosti jeho vyhoví. Kdyby Kovář byl učinil, jak Linda si žádal, bylo by snad podnes tajno zůstalo, od koho nejvyšší purkrabí Libušin Soud obdržel. A však Kovář, jsa neopatrný, ukázal rukopis Nepomuckému děkanovi Boubelovi, a na jeho otázku, odkud ho má, odpověděl, nemoha a nechtěje Lindy prozraditi, že ho

nalezl na zámku v komoře mezi hospodářskými papíry. Od té chvíle nemohl již, boje se prozrazení, rukopisu nejvyššímu purkrabímu poslati, zvláště také proto, že se v tom německém dopise pán zasílatelův, to jest, hledíc ke Kovářovi, držitel panství Zelenohorského, hrabě Jeronym Colloredo z Mannsfeldu, nazývá němčourem (deutscher Michel) a zuřivým protivníkem Českého Museum, který by prý ten rukopis raději spálil, nežli by ho Museum daroval. Kovář tedy, uváživ tu věc, měl za dobré, navrátiti Lindovi ten palčivý pergamén a jeda dne 18. října 1818 za povinností úřední na krátko do Prahy (Čas. Mus. na r. 1859, str. 104), učinil tak. Linda, obdržev rukopis nazpět, dal ho sám v měsíci listopadu na Malostranskou poštu, odkud nebylo daleko k nejvyššímu purkrabímu, a dopravil ho jeho prostřednictvím do Museum. I není pochyby, kdyby se byl rukopis ztratil, že by Linda byl s velkou chutí jiný Libušin Soud „vynalezl“.

Že se ty věci takto udály, zakládá se ovšem na domyslu; důkazů psaných není a nemůže býti před rukama; ale nezáleží na nich, ježto Libušin Soud jest a zůstane falsifikátem, ať se dostal tím neb oním způsobem na Zelenou Horu a v Praze na Malostranskou poštu, a ať psal ten německý list nejvyššímu purkrabímu Linda nebo ho opsal Kovář. Se vší jistotou lze však tvrditi, že důchodní Kovář dotčeného listu neskládal a že Libušin Soud nebyl na Zelené Hoře nalezen.

Písař toho dopisu praví: v našem domácím archivě (in unserem Hausarchive) ležely přiložené čtyry listy pergaménu snad po mnohá století prachem pokryty. Ale na Zelené Hoře nebylo „domácího archivu“, a Kovář děkanovi Boubelovi určitě pravil, že našel ten rukopis v komoře (v kvelbu) mezi hospodářskými po různu ležícími papíry. V této komoře byly pak dle svědectví pat. Voříška také kolomaz a jiné hospodářské potřeby, a když se takové věci vydávaly, mohl tam každý volně vejíti. Takovou komoru nebyl by Kovář zajisté nazýval domácím archivem. Mimo

to se ví, že byl zámek Zelenohorský původně teprv okolo r. 1440 Hynkem ze Švamberka založen a v tom způsobu, jak nyní se spatřuje, i s tou hospodářskou komorou teprv roku 1688 znovu vystaven. A v takové místnosti novověké, v komoře každému přístupné byla by se zachovala vzácná tisíceletá památka, Libušin Soud?

Kromě toho obsahuje v sobě dotčený list německý jinou nepravdu, totiž příčinu, proč nalezený rukopis byl nejvyššímu purkrabímu tajně zaslán. Pán toho archivu, v němž rukopis ležel, byl prý zuřivý němčour a nepřítel Českého Museum a byl by prý raději ten rukopis zničil, nežli by ho byl Museum daroval. A však o hraběti Jeronymovi Colloredovi, tehdejšímu pánu zámku Zelenohorského, nikterak není vysvědčeno, že byl němčourem, a to takovým, jak se tuto líčí. Proslulý malíř a vlastenec Fr. Horčička, dozorce obrazoven bratra Jeronymova, knížete Rudolfa, jenž bydlel v domě Colloredském v Praze a byl velikým ctitelem hraběte Jeronyma, svědčí o něm, že byl pán dobrý, třeba že přísný, ale ani slovem se nezmiňuje, že by byl odpůrcem nově zřizovaného Museum, kteréž bylo ústavem zemským, českým i německým, pročež nebylo příčiny, pak-li i německy smýšlel, aby byl proti němu zuřil. Jest tedy nechuť k národnímu Museum jemu přičítaná od padělatelů Libušina Soudu vymyšlena, a důchodní Kovář, nechtěje odpovídání za takovou urážku pána svého vzíti na sebe, odepřel Lindovi v té věci služby své a vrátil mu psaní i s rukopisem.

Že však Kovář, jak svrchu dotčeno, k děkanovi Boubelovi nerozvážně byl řekl, že ten rukopis nalezl v komoře v zámku, z čehož, kdyby se hrabě Jeronym Colloredo byl o tom dověděl, mohl míti nějaké opletání, vysvětluje se tím, proč děkan Boubela, byv od Kováře snažně za to požádán, o tom „nálezu“ kromě malíře Horčičky až do své smrti (1834) nikomu se nezmínil, a proč také Horčička, jemuž děkan Boubela „pod slibem zachování tajnosti“ tu věc byl svěřil, až do smrti Kovářovy (1848) a do smrti knížete

Františka Colloreda, syna hraběte Jeronyma (1852), tajnost o tom zachovával. Viz o tom tajemnůstkářství šíře v Časopise Musejním na r. 1859, str. 42—50.

Očištění Norberta Vaňka od křivého nařknutí, že Libušin Soud odcizil.

Jak vášnivě se vedla rozepře o pravost Libušin Soudu až do r. 1859, kde za pravdu přijato, že J. Kovář jest nálezcem této básně, a kterak beze všeho důvodu uvaleno podezření neslýchaného v Čechách podvodu literárního na muže ctihodné, jimž pouhé pomyšlení na takovou šalbu bylo mrzkostí, patrno jest z tohoto případu.

Palacký, maje Libušin Soud přes všechny odporné důvody Dobrovského za vzácnou tisíciletou památku, chtěl vypátrati, kdo ten drahý poklad z úkrytu vyzdvihl a literaturu českou jím ozdobil. Ježto pak ošemetný písař německého listu, jímž Libušin Soud nejvyššímu purkrabímu zaslal, o sobě praví, že byl ve službě nejmenovaného zarytého Němce, v jehož domácím archivě ten rukopis objevil a co upřímný vlastenec Českému Museum ho daruje, bylo to Palackému dostatečným půtahem, že Libušin Soud nalezl a odcizil Norbert Vaněk, chvalně známý spisovatel a vlastenec, jenž byl r. 1818 sekretářem hraběte Hartmanna z Klaršteina[1]). Podezření své pronesl a odůvodnil Palacký ve spise: Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache, str. 176 takto: „Neklamou-li nás důvodné domněnky, odpočívá nálezce Libušina Soudu již od několika let (1835) v

---

[1]) Jest to s podivením, kterak mohl Palacký r. 1840 N. Vaňka míti v podezření, že nalezl a odcizil Libušin Soud, když sám vyznává, že mu malíř Horčička ještě za živobytí Dobrovského, tedy před r. 1829, pravil, že Libušin Soud pochází ze Zelené Hory a že ho tam nalezl jistý úředlník hraběte Colloreda. (Časopis Musejní na r. 1859, str. 33.)

hrobě. N. . . . roku 1818 sekretář hraběte . . . (Hartmanna) v Praze, později postaven ve službě státní (co skriptor biblioteky universitní), byl zvláště za svých mladších let jeden z oněch zplašenců (Sprudelköpfe), jimž někdy, jak se říká, srdce s rozumem upláchne. Ač byl (dle svého smyslu) horlivý vlastenec, též milovník knih, ano i spisovatel, nebyl nicméně ani českého ani německého jazyka důkladně znalý a byl všeho ducha vědeckého úplně prázden. Nadávky „deutscher Michel“ (jak v onom německém listě psáno), neslyšel jsem v celých Čechách leč z jeho úst. O Dobrovském mluvíval, ač byl jinak žvachtavý, vždy velmi málo, patrně na mysli zadržuje, a někdy mluvil o něm s takovou ironií, že bylo viděti, že si osoby jeho nemnoho váží. Písmo konečně listu, zaslaného r. 1818 nejvyššímu purkrabímu, třeba že jest skroucené, má jakousi podobu s jeho písmem, a někteří znalci písma, kteří byli blíže něho v úřadě a obcovali s ním, praví se vší jistotou, že jest to jeho písmo“.

Ze všech těchto důvodů podezřívacích nezakládá se ani jediný na pravdě. Co se týče té jakési zplašenosti Vaňkovy za mladších let, která ovšem se zasláním rukopisu r. 1818 nejvyššímu purkrabímu nikterak nesouvisí, jest podivno, jak mohl Palacký o ní věděti, ježto byl Vaněk o 17 let starší než Palacký a bylo mu, když Libušin Soud se objevil, již 37, a když Palacký přišel r. 1823 do Prahy, 42 let, kde zplašenost obyčejně pochází. Vaněk nebyl prý ani jazyka českého ani německého úplně znalý; a však vůbec jest známo, že Vaněk byl vedlé Hýbla svého času nejpopulárnější spisovatel (přeložil a sepsal bez mála dvadcet českých spisů) a výtečný guberniální translátor co se pak němčiny týče, že sepsal českou gramatiku v jazyku německém; také co vyučenec německé školy v Králíkách, německého gymnásium a německých studií filosofických a právnických musil nevyhnutedlně vládnouti lepší němčinou, nežli byla ta, kterou nemotorný písař v dotčeném výše listě k nejvyššímu purkrabímu sešmodrchal.

Vaněk byl prý všeho ducha vědeckého úplně prázden; byl však, jakož víme, miláček prof. Bolzana a důvěrný přívrženec jeho, i když Bolzano s katedry odstoupil; též přeložil co ctitel klasiků římských do češtiny spisy Sallustia Krispa. Že by pak v době od r. 1823—1835, kde Palacký se s ním scházíval, v celých Čechách nikdo nebyl žertovně užíval slov „deutscher Michel“, nežli Vaněk, tomu těžko uvěřiti, a Vaněk byl by se zajisté z opatrnosti těchto slov v rozmluvách pilně vystříhal, kdyby byl r. 1818 onen prožluklý tajný list psal a byl těch slov v něm užil. Také to jest s podivením, když Vaněk tak rád Němcům „Michlů“ přezdíval, když byl takovým zplašeným českým vlastencem a uměl tak špatně německy, jak mohl býti sekretářem takového německého zuřivce, jak se tento zuřivec v tom pověstném listu líčí. Co Palacký propověděl o smýšlení Vaňkově, týkajícím se Dobrovského, tomu odporují žijící posud svědkové, kteří za své mladosti u Vaňka kolik let bydleli, ujišťujíce, že Vaněk o Dobrovském vždy s největší úctou mluvíval, rovněž jako o Jungmannovi. Palacký přičítal Vaňkovi jakousi nevážnost k Dobrovskému co znalci starožitností, domnívaje se, že Vaněk co nálezce Libušina Soudu nemohl míti mnoho důvěry v soudnost znalce, který ten drahocenný rukopis nazýval slátaninou. Ale zmýlil se v tom. Že by pak písmo Vaňkovo bylo mělo podobnost s písmem německého listu z r. 1818, tato domněnka zakládala se na optickém šálení oněch svědků, kteří ji byli pronesli. Roku 1859 jistili zase jiní porovnavatelé písma, že řečený list positivně psán byl rukou Zelenohorského důchodního Jos. Kováře (Čas. Mus. na r. 1859, str. 51—56), a p. J. Jireček má to ještě r. 1878 za neomylnou pravdu (Světozor na r. 1878, str. 111.)

Konečně tázati se sluší, kde asi se nacházel onen domácí archiv, v němž prý N. Vaněk r. 1818 Libušin Soud nalezl a jej odcizil? Hartmannové z Klarštejna, v minulém století za hrabata povýšení, u nichž (u hraběte Prokopa) byl Vaněk soukromým sekretářem, přibyli do Čech v

30leté válce z ciziny a nemají žadných statkův, tím méně nějakého hradu, kde by byl nějaký starožitný archiv. A v jejich domě Pražském, ač měli-li r. 1818 jaký, nebyl by se zajisté mezi rodinnými německými písemnostmi ukrýval a nalezl dávnověký rukopis český.

Na Norb. Vaňkovi lpělo podezření, že odcizil Libušin Soud, u těch, kteří ho neznali, od r. 1840 až do r. 1859, kdež přešlo na Jos. Kováře, který je ovšem svou neprozřetelností sám na sebe uvalil. Nyní očištěni jsou od toho podezření navždy oba dva obviněnci, ježto přišli praví vinníci na světlo.

Úvaha o Dobrovském a o Palackém jakožto paleografech.

Podivno jest zajisté, kterak dva přední dějezpytci čeští, Dobrovský a Palacký, v úsudcích svých o Libušině Soudu z příčin paleografických úplně se rozcházeli, onen jmenovav jej rozhodně falsifikátem, tento stoje na tom, že jest pravý. I vychází mimovolně otázka, který z nich osvědčil důkladnější znalost paleografie?

Před šedesáti a více léty bylo velmi nesnadno, určiti věk nebo pravost rukopisů českých na světlo vyšlých, poněvadž nebylo v Čechách památek nad XIV. století jdoucích, k nimž by se byly mohly, co do řeči, písma a dobropísemnosti, přirovnati, a nedostávalo se diplomatáře českomoravského, obsahujícího staré listiny latinské s českými jmény osobními a místními v příčině pravopisu důležitými. Toliko historikové, kteří zanášejíce se diplomatikou, v archivech takové listiny ohledávali a v bibliotékách po starých spisech českých pátrali, nabyli v určování stáří a přesnosti rukopisů jisté zběhlosti.

Mezi těmito zpytateli byl Dobrovský přední a nejslovútnější. Nejen že v domácích archivech a knihovnách

mnoho starých spisů bedlivě ohledal, ale konav r. 1792 cestu do Štokholmu, nalezl a opsal tam nekrolog Podlažický, pravou památku z XII. století; r. 1814 pak čta, že ve dvorské bibliotéce Mnichovské objeven jest rukopis slovenský „Zlomky Frisinské“ zvaný, dle domnění z X. století, podnikl tam schvální cestu z Prahy, shlednul a přepsal ty zlomky a stvrdil historicky tento jich věk; roku pak 1817 dostaly se šťastně do jeho rukou zpěvy Královdvorské. Tyto tři vzácné pozůstatky písma slovanského byly mu pak pravídkem či kamenem zlatnickým při zkoumání pravosti rukopisů potomně na světlo vynešených. Jak mile spatřil r. 1818 Libušin Soud jemu předložený, zavrhl jej z příčiny písma bez rozpaků a odůvodnil později toto zavržení šíře, prohlížeje také k jazyku a obsahu; taktéž zavrhl český text Zlomku evangelium sv. Jana, shledav v něm nečeská slova a hrubé nesprávnosti v řeči; Píseň pod Vyšehradem, kterou mu Linda r. 1816 přinesl, měl na nějakou chvíli za pravou, nenadáv se podvodu a vida při ní jakousi podobnost pravopisu s Legendou o 12 apoštolích, tehda za nejstarší památku řeči české pokládanou (viz Dobrovského Geschichte der böhm. Sprache, 1792, str. 70) a s Listem s nebe seslaným (viz tamtéž, str. 72), však přirovnav potom písmo její k písmu Královdvorského Rukopisu přišel k poznání padělanosti její a naprosto ji zamítl. Toliko při Písni krále Václava, na světlo vyslané r. 1819, zakrylo mu úhledné písmo dle Rukopisu Královdvorského napodobené a jméno křížovníka Zimmermanna, domnělého nálezce, vnitřní známky falsifikace.

Uvážíme-li nyní, že veškeré úsudky, jež Dobrovský vynesl o Libušině Soudu, o Evangelium sv. Jana a o Písni pod Vyšehradem se strany jedné, a o Královdvorském Rukopise, jejž hned za pravý uznal a napsání jeho na konec XIII. století položil, se strany druhé, zkoumáním od té doby provedeným vesměs za pravé jsou stvrzeny, též že s výrokem jeho o stáří Zlomků Frisinských učiněným přední učenci se shodují, tedy jest nám vyznati, že Dobrov-

ský byl na onen čas znamenitý znalec písemných památek, českých a vůbec slovanských, maje bez odporu bystrý soud paleografický, pročež také vesměs zván jest mistrem v drobné kritice.

Jinak pohříchu soudil o Dobrovském co paleografovi Palacký, učeň Dobrovského, jak sám se nazýval. Ve spise: Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache, str. 176, praví o něm: „co paleografie se týče, že nelze Dobrovského uznati za platnou autoritu, ačkoli svého času (r. 1817—1829) byl bohužel v Čechách paleografie nejvíce znalý a pokládal se v ní téměř za orakul". Palacký zakládal úsudek svůj na tom, že Dobrovský měl Libušin Soud za falešný, což bylo Palackému znamením neumělosti, a že pokládal list Vyšehradský, kladený k r. 1088, a list Litoměřický, kladený k r. 1057, za souvěký, nepoznav, že oba listy jsou později zdělány. Ač nelze upírati, že Palacký co historik a čtenář starých listin latinských, ohledav jich v archivech domácích i cizích mnohem více než Dobrovský, vynikal v obojí příčině nad Dobrovského, však co se týče poznávání pravosti literárních památek českých, neuměl pravé od nepravého tak rozeznávati jako Dobrovský, zvláště kde šlo o jazyk, jehož byl Dobrovský předním znatelem.

Palacký uznával za pravé nejen všechny nové výrobky, o nichž nyní dokázáno, že jsou falešné, totiž Píseň pod Vyšehradem, Píseň krále Václava, Libušin Soud, glosy v sl. Mater Verborum a Zlomek evangelium sv. Jana, ale i čtrnáctero listin latinských, pod jménem Zlomků Monseových r. 1835 jemu zaslaných a list Třebíčský z r. 1197 s přípisem českým. Libušin Soud měl Palacký za pravou starožitnosť, ačkoli znal všechny ty vady paleografické i linguistické, pro které Dobrovský a jiní znalci po něm týž rukopis nazývali nestvůrou.

V rozepři, kterou měl o tentýž rukopis s Palkovičem, pronesl se o něm (v Časop. Mus. na r. 1834, sv. 4., str. 464) takto: „Každého i sebe zběhlejšího diplomatika zarazí ovšem v Libušině Soudu na první pohled blána již před

písmem špinavá a nečistá, inkoust zelený po celé bláně rozlezlý, litery sotva čitedlné a forma jich neobyčejná. Také já dal jsem se před osmi léty, jsa tehda v těch věcech ještě méně honěný, jednak tím, jednak důvody Dobrovského závesti do rozpaků; nyní ale, předsevzav pilnější než kdy jindy zkoumání rukopisu, o pravosti jeho i v diplomatické stránce, přesvědčil jsem se, a s pravým srdce svého potěšením činím o tom ochotně před vlastenci vyznání. Nic není v tom rukopise ač neobyčejném, co by podstatně odporovalo té pravdě, že pochází, ne-li z IX. století, z věku Svatoplukova, ale jistě z první polovice X. věku". Však známky paleografické, pro které Palacký Libušin Soud za pravý uznával a do takové dávnověkosti ho položil, uvésti opominul.

Zlomků Monseových hájil Palacký neoblomně, i když se mu námitky proti nim činily, aniž se kdy tázal po originále aneb po přepisech rukou Monseovou učiněných, jichž nikde nebylo. Co se pak týče Písně pod Vyšehradem, trval u víře v její pravosť přes všechno odporné pronešení Dobrovského ještě r. 1845 a vložil ji co spoluvydavatel Rukopisu Královdvorského, hrabětem Mat. z Thunu přeloženého, ač v ní psáno *rs* a dvoje *a* (aa), co domnělou památku XII. století, do prostřed tohoto rukopisu mezi básně Oldřich a Boleslav a Beneš Hermanóv.

Také o tom, kdy počali písaři dělati inkoustem linie pod řádky, nemél Palacký jasné vědomosti; kdežto všichni paleografové, od Schönemanna počínajíc, jmenovitě Pertz, Sickl, Petruševič a j. tvrdí, že před XIII. stoletím takových linií nikde není spatřiti, a že tedy Libušin Soud, v němž jsou barevné linie pod řádky, nemůže pocházeti z IX. století, odpírá tomu Palacký, pravě, že toto mínění jest nepodstatné a nepravdivé (Die ältesten Denkmäler, str. 32), dokladů však, kde by se takové barevné linie pod řádky dříve nalézaly, nepřiváděje.

Konečně zavedl Palacký do starých listin a jiných literních památek českých v Časop. Mus. (1827), v Starých

letopisech českých (1829) a v Archivu českém (1840) novou ortografii, setřev tím podstatnou známku starožitnosti písma, čehož se dřívější vydavatelé takových památek, Pelcl, Tomsa a Dobrovský pilně vystříhali. Nebyl tedy Palacký takovou autoritou v paleografii jako v historii, aniž v ní předčil před Dobrovským.[1])

---

1) Pronášeje toto mínění své o Palackém co paleografu, dotýkám, že to činím dle nejlepšího svědomí svého a jedině v tom úmyslu, abych objasnil, jak málo byla v Čechách prvé paleografie vzdělávána, a čím to bylo, že se rozepře o pravosť Libušina Soudu, Dobrovským r. 1824 již ukončená po jeho smrti zase obnovila a vedla vášnivě dále, zvláště r. 1840, kdež obviněn poctivý N. Vaněk z odcizení osudného rukopisu. Jevím tu úsudek svůj upřímně, chovaje k Palackému největší úctu co k slavnému dějepisci i muži naskrz ctihodnému a bezúhonnému, s nímž jsem byl od r. 1829 ve svazku přátelském, těše se ze zvláštní jeho přízně. Odmítám tudíž od sebe domněnku, že by v mém pronešení vyše položeném ukrývala se nějaká nelibost osobní z příčiny jaké koli vzešlá, a tím rozhodněji odvrhuji přičítanou mi p. Herm. Jirečkem hořkost k Palackému (Časop. Mus. 1878, str. 322), již jsem prý dal na jevo ve svých článcích o župách v Časopise Musejním. Hořkost k Palackému mohou míti v srdci jenom ti, jimž své přízně odepřel a ti, jichž nenáviděl.

Důvody podvrženosti Zlomku evangelium sv. Jana.

Od r. 1877, kde dokázáno, že V. Hanka do vzácného slovníka Mater Verborum od r. 1819—1827 nadělal 850 falešných glos, mezi nimiž mnoho v písmě velmi pěkně napodobených, a kde nyní stvrzeno, že také v padělání Libušina Soudu r. 1818 měl hlavní účastenství, vzchází samo sebou podezření, že i český překlad Zlomku evangelium sv. Jana, který r. 1829 V. Hankou byl u veřejnost podán, nebude zboží čisté a neporušené, a nepodjatý uvažovatel věci nebude žádati na kopy vnitřních důkazů podvrženosti toho překladu, nébrž přestane na nemnoha vážných, zvláště když si vzpomene, že také Píseň pod Vyšehradem a Píseň krále Václava r. 1816 a 1819 šly skrze ruce Hankovy a že Hanka ještě r. 1849 vydal zfalšované Libušino proroctví.

Takto na věc hledě, domýšlel jsem se, že oněch dokladů, kterých jsem na průkaz padělanosti dotčeného překladu na str. 49 a 50 svých Dějin literatury staročeské podal, bude dosti, aby každý došel přesvědčení, že výrok můj o novověkém původu toho překladu jest pravý. Když však se některým vidělo, že jest těch důkazů málo, tedy je tuto doplňuji.

Veliké podezření, že jest tu činiti o falsifikát, budí již zpráva Hankova, podaná v Časopise Musejním o nalezení toho zlomku, jejž klade, ač paleografii velmi málo rozuměl, se vší určitostí do X. nebo XI. století, vydávaje jej za nejstarší památku řeči české. Hanka v té zprávě nejeví ani dost málo oné přirozené radosti, kterou by každý milovník literatury, objeviv tak starožitné písmo, plesaje dal na jevo, nébrž přemlouvá v ní takořka čtenáře, aby mu věřili, že to

Evangelium nalezl, uváděje příklady, že i jiní podobné památky objevili. Úvod k jeho návěští o tom podanému, psychologicky velice zajímavý, zní takto (Časop. Mus. na r. 1829, 2, 33): „Truchlivo zajisté jest, že starožitnou literaturu naši po deškách od knihařů na vazbu rozřezanou shledávati musíme. Mnohá krásná báseň tak zohavená v kousku se nám ukázala (nepochybně rozumí se tu Píseň pod Vyšehradem a Píseň krále Václava), dadoucí nám viděti, co sme mívali. — Arci se pořídku kdy co takového vyskytne, kdo ale jako já žádné popsané pergaménové dešky, ano i za deškami připevnění staré vazby bez prohlédnutí nenechává, zvláště kdo při knihovnách a spisovnách (t. j. archivech, upamatování na Libušin Soud) činiti mají, po tisíceru (!) marném prohlížení přece někdy na zrnéčko uhoditi musí (!), kteréž všecko to prohlížení radostně vynahradí. Tak nyní profesoru Schönbekovi v Budějovicích tři zlomky epických poesií z počátku XIV. věku psané v jednom farním archivu nalezené do rukou přišly, tak mým povzbuzením Vratislavský bibliotekář p. Hoffmann z Fallersleben na dešce zlomek proroka Daniela, nejdávnějšího polského přeložení, nalezna mně poslal, tak opět i já na knize Disciplina et Doctrina Gymnasii Gorlicensis, 1595, jen pro její dešky koupené, fragment tento Evangelia sv. Jana sem nalezl, kterýž zde srovnán se čtyrmi rukopisy, třemi prvotisky a slovenským přeložením dle Ostrožského vydání (1581) i věrným snímkem kladu. Dle písma i starožitnosti jazyka nebude neshodno v X. aneb XI. věk to položiti“. Potom popisuje format rukopisu, rozbírá pravopis a písmo a jest u konce. Kde Hanka tu knihu Disciplina et Doctrina koupil, od koho a kde se nalezá, o tom slovem se nezmiňuje, jisto však, že jí nikdo neviděl a že jí v bibliotéce Musejní nebylo a není.

Když Hanka rok dříve, než dal tuto zprávu v Časop. Mus. vytisknouti, o svém nálezu Dobrovskému vypravoval a překlad toho Zlomku evangelium mu předložil, tu Dobrovský, shledav v něm hojné prohřešky proti jazyku českému, se vší určitostí za falsifikát jej prohlásil a nazvav

přímo Hanku falsátorem řekl mu, že on nový překlad český mezi řádky vepsal, doloživ kategoricky: „Budte zticha a já budu také zticha“. Hanka, postrašený, že jest prozrazen, až do smrti Dobrovského svého nálezu již nikomu, ani na požádání Palackému, neukázal (Die ältesten Denkmäler, str. 172). Dobrovský pak, obávaje se, jakož se skutečně stalo, že by Hanka po jeho smrti svůj fabrikát mohl v obecnosť podati a krajany své lehkověrné sklamati, psal potom Kopitarovi, pak-li by to Hanka učinil, aby se proti němu opřel, kteroužto žádosť Kopitar i věrně vyplnil.

Po tomto historickém úvodu kladu tu vnitřní důvody, že Zlomek evangelium sv. Jana jest falsifikát, těmi slovy, jak jsem to učinil ve svých Dějinách literatury staročeské, kdež jsem pravil: „Tento zlomek podobá se, co do jazyka i pravopisu, zcela Libušinu Soudu a oplývá hojnými chybami mluvnickými a napodobeninami staroslovenskými. Šafařík, pravosti jeho bráně, ačkoli mu bylo podezřelé, že ho Hanka, pokud byl ještě na deškách knihy Disciplina atd., nikomu neukázal (Die ältesten Denkmäler, str. 172), vytýká v něm (tamtéž str. 157) množství nesprávností v řeči, starožitnosti překladu odporujících, jakož jsou: král Israel místo Israelev, dci Sion m. Sioňa či Sionova, pride Jesus Hierusolim, m. v Hierusolim, bieše predade m. predal, samégo boga (accus.) m. sám bóg, aby dasť m. aby dalo, et coena facta (abl. abs.) a večeria učiněna m. a když by večeria pripravena, cogitaverunt poznachu m. myslechu, nihil proficimus niče nepročinichom m. neprospievámy, nisi — mortuum fuerit, ač — umrelo bude m. ač — umrelo nebude a j. v. Hattala pak ve své obraně Lib. Soudu (v Čas. Mus. na r. 1858, str. 608) přímo praví, že toto evangelium, zarážejíc starou bulharštinou, není čistě česky psáno, buď nevědomostí nebo úzkostlivostí překladatelovou, což stvrzuje příklady: kisdo místo starobulharského kъždo, česky každý, mene m. mne, rekosta m. rečesta, nevěsť m. nevie, dasť m. dá, skry sě ot nich m. skry se jich a j.“

Ku kterýmžto nesprávnostem a cyrilismům připojuji ještě tyto podivné nečeské názvy: Judeve (Judev, Judem)

místo obecného ode dávna u Čechů, Lužičanů, Poláků a Malorusů: Židé (Židóv, Židóm), uděláno bezpochyby dle staroslov.: Judei, Judej, Judeom; Hierusolim m. Jerusalém, Kaipa m. Kaifáš, Pariseje m. Fariseové, udělané podlé jmen Pabian a Scepan (Fabián a Štefan) v Nekrologu Podlažickém; Pilip m. Filip, napodobené podlé staroslov. nebo ruského; adjektiva oslin, palmin, papežin, udělaná podlé pastušin a holubin v Královdvorském Rukopise; slova: pořekadla m. přísloví, mleviti m. mlviti neb mluviti, nejesum m. nejesm; nečeské konstrukce: chude-bo, biechubo a p.; lokál „v synagozě“ (in synagoga) s novočeským změkčením hrdelky *g* v *z*[1]), kteréhož slova padělatel užil, poněvadž se mu latinské slovo „škola“ v pozdějších překladech evangelií se nacházející do X. století nehodilo, ani sňatek neb sbor, tím méně staroslovenské „sboriště“, srbská pak „sbornice“ nebyla mu r. 1818 ještě známá; též ukazuje k falsifikaci chybná průpověď: i nenie dána chudým (ta masť, což vzato z pozdějšího překladu) místo nenie dáno chudým (to, co za masť utrženo); verš „chude bo imate s sobu, mene že nevsegda imate“, který jest téměř doslovně vypsán z evangelium starocírkevního, zvláště pak nemírné užívání starocírkevní partikule „že“, která se tu 68krát opakuje, dodávajíc českému textu evangelium protivného zlozvuku (syčení).

Tímto nezřízeným užíváním staroslovenské partikule „že“ odkryl padělatel zároveň dílnu, v níž český text Evangelium sv. Jana jest udělán, ježto se právě jenom ve výrobcích z ní vyšlých průměrně zhusta objevuje, na př. v Písni krále Václava: vsě-že, mysl-že, početie-že, v Libušině Soudu: ide-že, sie-že, jen-že, ja-že, dohromady 10krát, v glosách v sl. Mater Verborum: střel-že vrženie, v Libušině proroctví: sej-že a kromě toho v Hankově novočeském pře-

---

[1]) F. Procházka v bibli r. 1864 vydané vysvětluje slovo: „v škole“ v závorce množným počtem „v synagogách“, nevěda, jak by měl udělati lokál v singuláru; Hanka ukázal r. 1828 gramatikářům ponejprv, jak ho mají udělati.

kladě Igora Svatoslaviče, kdež se čte: jen-že, ony-že, z tejže, maje-že, jedan-že a p.

Co se týče důvodů zevnitřních, zejména písma, nejsou ovšem známky padělanosti tak zřejmé, jako při Libušině Soudu aneb při Písni pod Vyšehradem. Písmo textu latinského z XI. neb X. století jest pravé a písmo české dosti úhledně dle něho napodobeno, toliko že jest drobnější a bledším inkoustem psáno. Pročež také Dobrovský, když mu Hanka rukopis ukázal, klamán tímto písmem, měl první chvíli i český text za pravý; když však prozkoumal řeč, vyřkl rozhodně, že jest to horší falsifikát než Libušin Soud. Palacký, k jazyku neprohlížeje a maje na zřeteli jen pergamén a písmo, odporoval Dobrovskému a hájil téměř vášnivě pravosti také českého překladu, dav v šanc i autoritu svou jako paleograf, což zřejmo z jeho úsudku, vynešeného v Časop. Mus. na r. 1834 (str. 464), jenž zní takto: „Naprosto nepochopuji, kterak ti Zlomkové evangelium sv. Jana, nercili s důvodem, ale jen s nějakou pravdě podobností v pochybnosť bráni býti mohou. Nepodezřelejšího písma v každém ohledu věru nadarmo hledali bychom po celém širém světě. Aniž posavad ještě kde o jakém sebe menším důvodu proti pravdě jich doslýcháno, kromě od pp. Kopitara a Palkoviče opčtovaného *αὐτὸς ἔφα*; aniž sám nebožtík Dobrovský důvody jaké na domnění své kladl. Já pak o pravdě těchto vzácných zlomků všemi náležitými důkazy vniterními i zevnějšími přesvědčen jsem jako o vlastním životě svém. Af každý, kdokoli s podstatou o tom souditi umí, podívá se sám, jest-li ne na originál, alespoň na věrný snímek; nechť originál předloží se všem předním diplomatikům v Evropě ku posudku; jestli že všichni nesrovnávají se v tom, že jest to pravé a nepodezřelé písmo z X. sloletí, z věku sv. Václava, pak já pokorně vyznám, že ovšem ničemu tomu nerozumím“. Kterýžto výrok Palackého o písmě ovšem jest pravdivý, pokud se týče textu latinského, ale jest lichý, pokud se týče textu českého.

I já dal jsem se úhledným písmem Hankovým šáliti, ne v Zlomku evangelium sv. Jana, ale v glosách v sl. Mater

Verborum. Chystaje r. 1866 do svých Dějin lit. české výpis glos z tohoto slovníka v původním pravopise a maje pochybnosť o pravosti slov některých, zejména, pokud se pamatuji, slov: queten (květen, florilia), prenozz (přenos, metaphora), mena (měna, concambium) a j., ohledal jsem tyto glosy u přítomnosti p. bibliotekáře Vrťátka a p. Patery, spatřiv však, že se písmo jich zcela srovnává s písmem všech glos sousedních, upustil jsem, zvláště k domluvě jmenovaných dvou pánův, ode vší podezřivosti, ale nyní přes všechno to p. Paterou dokázáno, že moje podezření, r. 1866 z příčin jazyka k některým glosám vzešlé, bylo podstatné. A tak jest to i s Hankovým písmem v českém textu Evangelium sv. Jana, i to jest dosti úhledně dle pravého písma z XI. neb X. věku napodobeno, a však bystřejším ohledáním a jmenovitě chemickým vyšetřením vyjde padělanosť jeho se vší jistotou na jevo. Pročež také Výbor musejní, nechtěje na sebe uvaliti podezření, že zfalšování Evangelium sv. Jana ututlává, zajisté dá chemickou analysi písma předsevzíti.

Podlé toho, co tu vyloženo, nedomýšlel by se nikdo, že by se komu ještě zachtělo, obnoviti spor o přesnosť tohoto evangelium a hájiti pravosti jeho. Ale p. J. Jireček stal se přes všechno to takovým rytířem smutné postavy. Jemu ovšem nešlo tak o rukopis a o V. Hanku, jako o to, aby se mohl znovu jizlivě otříti o mou osobu. Nečině ani slovem zmínky o tom přepodivném způsobu nalezení často řečeného evangelium, o té dílně falsátorské mnou připomenuté, z níž to evangelium pochází, ani o mých námitkách jazyka se týkajících, vyjíždí si s chutí na mne, a maje neustále na mysli to ošklivé falšování, které na jiném místě nazývá u skladatelů Písně pod Vyšehradem a Písně krále Václava „nestoudným“, viní mě, že prý jsem zase falšoval jako prvé v Lindově Záři nad pohanstvem. A což pak jsem to udělal? Předně uvozoval jsem prý falešné strany ke svým dokladům, položiv ve spise: Die ältesten Denkmäler strany 157 a 172 na místě stran 154 a 158. Slyšel-li pak to kdo jaktě živ, aby který spisovatel u věci tak vážné, jako

jest ta, o kterou tu jde, vytýkal svému odpůrci chybné strany jím citované, které mohou také vzejíti nedopatřením v tiskárně? Ale nepravda jest, že jsou strany mnou uvedené falešné, jsou to tytéž strany, na nichž se nacházejí doklady mých důvodů, jako každý čtenář, nahledna tam, spatří. Falešné jsou strany, citované p. J. Jirečkem.

Jiné falsifikace, aneb jak p. J. Jireček ironicky to nazývá „svědomité věrnosti v uvozování cizích slov“ dočinil jsem se prý tím, že jsem „pominul“ slova, jimiž prof. Hattala chyby překladatelovy omlouvá. I ptám se, který člověk, maje všech pět pohromadě, může na mně toho žádati, abych já, upíraje, že český překlad Evangelium sv. Jana pochází ze staré doby, tato slova prof. Hattaly proti sobě uvozoval! Aby pak bylo do třetice, haní mě p. J. Jireček a má za falšování to, že jsem prý zamlčel, kterak Šafařík, poznav, že omylem vytknul konstrukci „řeč Esaie prorokova“ za chybnou, k té chybě své se přiznal. Ale k čemu pak jsem měl toto přiznání Šafaříkovo uváděti, vždyť s mou argumentací nijak nesouvisí? Učinil jsem dosti, pominuv tu konstrukci mezi chybami, když chybná není.

Naproti tomuto křivému obviňování dokáži já p. J. Jirečkovi, kterak on právě v této věci moje slova z f a l š o v a l. Na str. 49 a 50 svých Dějin lit. české přivedl jsem celou řadu c h y b g r a m a t i c k ý c h v překladu Evangelium sv. Jana Šafaříkem a Hattalou vyznačených, na př.: král Israel, dci Sion, pride Jesus Hierusolim, bieše predade, samégo boga, aby dasť a p., i doložil jsem, že by se takových poklesků zajisté nebyl dopustil český kněz X. století, jako se jich nedopustil slovenský Frisinský kněz X. století v obecné zpovědi tehda sepsané. Taktéž jako já tuto soudím, soudil ondy i p. J. Jireček, schvalovav ve Světozoru na r. 1858, str. 39 výrok můj v Dějinách liter. české učiněný, že přípisek k listu Třebíčskému z r. 1197 za příčinou chyb gramatických v něm, totiž „s člowěkami a s lesníkoma“, jest novověký falsifikát, a přidav za důvod tato slova: „že c h y b y g r a m a t i c k é v nejstarších našich památkách náležejí k věcem skoro neslýchaným“. A nyní odpírá p. J. Ji-

reček témuž mému důvodu, jejž r. 1858 schvaloval, i vytýká mi (Časop. Mus. str. 151) „že jest to věru neomluvitelné, chtíti (!) obecenstvu nalíčiti, že kněz X. věku dotčených poklesků v překladacích nebyl by se zajisté dopustil“, ježto takových poklesků v překladu staroslovenském, staročeském atd. není žádný nedostatek. Tuto p. J. Jireček slova má patrně zfalšoval, vloživ mi do péra „poklésky překladatelské“ místo chyb gramatických, kteréžto chyby jsou ovšem podstatně od sebe rozdílné.

Teprv když se na mé osobě trochu ochladil, přichází p. J. Jireček k věci, však nevyvrací mých důvodů, nébrž dává zase důtky Hattalovi a Šafaříkovi. Není prý pravda, že slova „skry se ot nich“ místo „skry se jich“ vzata jsou, jak se Hattala domýšlí, ze staré bulharštiny, nébrž nalezají se v několika evangeliářích českých. Taktéž prý mylně Šafařík pokládá překlad: „ač — umrelo bude“ místo „ač — umrelo nebude,“ za chybu Evangelium sv. Jana, poněvadž se tento překlad nalezá téměř ve všech evangeliích až do začátku XV. století. Z toho soudí p. J. Jireček, že tato srovnalosť překladu v Evangelium sv. Jana z X. století s překlady pozdějšími jest „klassickým svědectvím pravosti“ téhož evangelium, o kterouž tuto spor jest. Já však jsem mínění opačného, že totiž tato srovnalosť jest důkazem padělanosti toho evangelium nekriticky do X. století kladeného, a že Hanka ten chybný překlad z pozdějšího evangelium vypsal, nevěda ani, že jest chybný.

Z důvodu výše rozebraných pozná bohda každý nepředpojatý čtenář, že Zlomek evangelium sv. Jana není památka z X. století a pramen všech pozdějších překladů až do XV. věku jak jej nazývá p. J. Jireček (O českém prvotním překladu evangelií. V Praze 1859, str. 15), nébrž že jest to nezdárná práce Hankova z r. 1828.

Přídavek.

Odpověď

pánům Josefovi Jirečkovi a Vincencovi Brandlovi na jejich obranu pravosti Libušina Soudu.

Tím, že jsem Libušin Soud dle svého nejlepšího vědomí a svědomí ze staročeské literatury přeložil do novočeské, nejvíce popuzenými se jevili protivníci mého smýšlení, pánové Josef Jireček a Vincenc Brandl. Jim nešlo tak o pravosť Libušina Soudu, jako o to, aby uchytíce se této příležitosti, svou známou sofistikou u čtenářstva mě snížili. To plnou měrou osvědčili, onen v Čechu, ve Světozoru a v Časopise Musejním, tento v Moravské Orlici. Však táži se, měli-li právo, v té důležité rozepři hlasu svého pozdvihovati a souditi? Jest pravidlem, že ten, kdo jest v nějaké rozepři s některou stranou zpřízněn, vyloučen jest ze sudství, též že má míti soudce vědomosti, jichž ku konání úřadu soudcovského potřebí. V nynějším sporu, v němž jde o falsifikát a o objevení falsátora, nemůže tedy míti hlasu ten, kdo jest s falsátorem příbuzný, a poněvadž tu jde o kritické posouzení jazyka a písma falsifikátu, nemůže hlasovati onen, komu se nedostává náležité znalosti správné řeči a příslušné literatury, i vědomostí paleografických. Onano příbuznosť s falsátorem i tato neznalosť nalezá se při p. J. Jirečkovi a neznalosť řeči i příslušné literatury při p. V. Brandlovi.

Pan J. Jireček, který ve Světozoru s horlivostí vlastenckou jindy mu neobvyklou vystupuje co bojovník proti mému vlasteneckému upírání pravosti Libušina Soudu, sám tento Libušin Soud zfalšoval, vyškrtnuv z něho v Čítance pro vyšší

gymnásia, kterou vydal r. 1860, šest posledních veršův a mezi nimi i verš: „Nechvalno nám v Němcích jiskati pravdu“ z pečlivosti o studující, aby z toho verše nevssáli do sebe záští k německému národu. Pan J. Jireček zfalšoval však i jiný vzácný rukopis, „Gramatiku Blahoslavovu“ r. 1857 jím vydanou, z níž vymazal způsobem Koniášovským všechna místa, ježto se příčila jeho hyperloyalní a nábožné mysli. Vyškrtl na př., jakož jsme v originále té gramatiky v bibliotéce Theresiánské chovaném vyhledali, na str. 91 tři delší průpovědi, v nichž psáno: „že někteří, pochlebujíce vrchnostem, říkají jim potentátové, což jiní vykládají slovem „mocnáři“, jiní pak přezdívkou „mošnáři“; též že slovo „legisperiti“ lépe jest vyloženo česky slovem „v zákoně umělí“, nežli vyložil kdosi slovo „fariseové“ po česku slovem „farářové“; na str. 93 vyloučil z výtisku celou průpověď, v níž řeč jest o duchovním těle, a na str. 145 průpověď, že jest se co diviti, proč Filomat více mšálům věří, nežli zákonu Páně et multis eruditissimis hominibus, t. j. že věří kněz Filomat více misálům, v nichž jest původní latinský překlad bible, nežli vulgátě sv. Jeronymem opravené; tamtéž vynechal v jiné průpovědi slova „mšáři“ (kněži, kteří mši slouží), aby snad neurážělo některých velebných pánův. A takových vykleštěnin bude v gramatice Blahoslavově nepochybně více, jež vyhledati jsme zůstavili jiným.

Také porušil p. J. Jireček obecné české smýšlení o mistru Janu Husovi. Kdežto každý věrný a upřímný Čech, nevyjímaje ani mírných duchovních, tohoto muže nábožného, šlechetného, o národ Český vysoce zasloužilého s úctou sobě připomíná, napsal o něm p. J. Jireček r. 1857 co tlumočník: „že (Hus), stoje jako zřejmý buřič proti autoritě církevní, nezasluhuje než naší oškliwosti a našeho opovržení; vytýkal mu marnou samolibosť, náruživou prchlosť, nepodejnou urputnosť, sofistickou uštěpačnosť a svéhlavou vzdornosť, i nazval ho konečně „mučenníkem bludu a neposlušenství“. V Časopise Musejním na r. 1864 upíral Husovi proti důkazům Palackého původství bible Šafhausské Husem upravené, ač v ní jest předmluva dle všech známek Husova, a v témž časopise na r. 1872 upíral mu i té zásluhy,

že byl vynálezcem znamení diakritických a tedy původcem nové ortografie; to vše činil z lásky „k bludaři, jenž jest hoden našeho opovržení“.

Také historii literatury předbělohorské a pobělohorské porušil p. J. Jireček ve svých Čítankách (1869), velebě jezovity, kteří prý se „stkvěli snahou o pěstování českého jazyka“, nazývaje jezovitu Šturma „slavným“ odpůrcem bratří českých a Viléma Slavatu „předním a nejčinnějším spisovatelem“ z času 30leté války, však Skálu ze Zhoře, Karla ze Žerotína a Komenského mlčením pominuv. Co se pak týče p. Jirečkovy znalosti správné češtiny, k uvážení toho, co jest v Libušině Soudu, co do řeči, pravého a nepravého, nevyhnutelně potřebné, o tom promluvíme na jiném místě; neznalost svou literatury k Libušinu Soudu se vztahující osvědčil p. J. Jireček tím, že nečetl ani původního vydání a výkladu Libušina Soudu z r. 1822, ani kritického odporu, činěného Dobrovským proti pravosti téhož rukopisu r. 1824.

Panu Brandlovi zase nepřísluší souditi o pravosti řeči v Libušině Soudu, ježto předně sám nedospěl posud ke správnému způsobu psání; jeho „Kniha pro každého Moravana“, jeho úvody k některým spisům, které vydal, jeho Slovo o naší literatuře v Koledě na r. 1878 a jeho apologie Libušina Soudu v Moravské Orlici obsahují hojnost chyb mluvnických a germanismů, z nichž patrno, že není způsoben, býti soudcem u věci, k níž potřebí hluboké znalosti jazyka. Také nemá p. Brandl průpravných vědomostí literárních k rozhodování v nynější při náležitých. Pan Brandl nezná, rovněž jako p. J. Jireček, prvotního vydání Libušina Soudu z r. 1822, ani důležitého Šafaříkova úvodu k Libušinu Soudu a Královdvorskému Rukopisu r. 1845 vydanému, ani Dobrovského Historie literatury české, aniž ví vůbec, co Dobrovský, nejvážnější osoba v nynějším sporu, psal o Libušině Soudu a o Královdvorském Rukopise. Tuto svou neznalost postavil p. Brandl na odiv v dotčeném olomouckém časopise Koledě na rok 1878, č. 2., kdež v článku „naší literatuře“, omlouvaje české spisovatele, kteří německy ší (ovšem také sebe co spisovatele německého glosáře), pra-

ví o Dobrovském: „Žádný nebude kárati bratry (!) Jirečkovy (!), že obranu Královdvorského Rukopisu sepsali jazykem německým, poněvadž o to šlo, Němcům dokázati (!), že útoky, činěné na rukopis ten od Dobrovského, Fejfalíka, Büdingra a jiných, činěny jsou bezpodstatně tytýž a svévolně". Dobrovský tedy byl dle p. Brandla svévolným útočníkem Královdvorského Rukopisu a společníkem Fejfalíkovým a Büdingrovým, kdežto každému abecedáři v historii písemnictví českého jest vědomo, že Dobrovský prohlásil Rukopis Královdvorský, a to první mezi všemi znalci, za nejvzácnější památku a okrasu literatury české! A spisovatel, který takto o Dobrovském píše a do takové společnosti ho klade, má míti právo, vynášeti úsudek o závažných námitkách, pronešených Dobrovským proti pravosti Libušina Soudu?

Však hledě k věci, o kterou tu jde, pomíjím vytknuté zde vlastnosti pp. J. Jirečka a Brandla, a dám z dobré vůle oběma odpověď na to, co proti mně a mým důvodům, že Libušin Soud jest zfalšován, napsali, maje velmi snadnou práci, vše odvrhnouti a vyvrátiti.

Pan J. Jireček v úvodu ke své hádce o Libušin Soud (Světozor, č. 9.) chválí p. kustosa Pateru, že po mnohém namáhání objevil falešné glosy v sl. Mater Verborum, jichž ani Šafařík nepoznal, i dokládá, „že všeobecný souhlas byl p. Paterovi nejlepší odměnou za dlouholetou a v každém ohledu (!) trnitou (!) práci". Dále praví, že vavříny Paterovy nedaly mně pokoje a že jsem se pokusil o podobné dílo při Libušině Soudu, že jsem však zkoumání své úprkem odbyl, všecky ohledy (!) rozvážného postupu (!) mimo sebe pustil a dovolil si (!) lehkovážná tvrzení (!), kterými se i sebe zarytější skeptik proti výpovědem mým musí (!) státi ostražitým a nedůvěrčivým". Vše co tuto p. J. Jireček napsal, vyjímaje pochvalu p. Paterovi vzdanou, jest holá nepravda. O důležitém nálezu p. Paterovu v Časop. Musejním na r. 1877 v obecnost uvedeném, že v slovn. Mater Verborum jest 850 zfalšovaných glos, nestalo se, pokud mi vědomo, až do sklonku roku 1877 v nižádných českých p vinách nijaké, tím méně pochvalné zmínky, nébrž zachováno něm vůbec ze zvláštních příčin téměř úplné mlčení, i byl' jse

snad já sám jediný, kterýž, přečta pojednání pp. Patery a Bauma ihned zvláštním přípisem p. Paterovi daným jim oběma díky za jich poctivou a vytrvalou práci jsem vyslovil. Chladnost tedy a netečnost, s kterou objevení p. Paterovo bylo v Praze přijato, nebylo mi zajisté pobídkou, abych toužil po podobných vavřínech, zvláště pak, kdybych byl mohl předvídati, že mi mstivý p. J. Jireček na místě vavřínů nasype hloží a trní. A tuto chladnost a toto tutlání odkryté šalby až do doby rozepře s Woltmannem jmenuje p. J. Jireček „všeobecným souhlasem", jenž prý byl p. Paterovi nejlepší odměnou.

Pan J. Jireček dotýká, že prý jsem zkoumání své o Libušině Soudu úprkem odbyl, vši kritiku mimo sebe pustiv a lehkovážné výpovědi pronášev. Jak pak se mohl p. J. Jireček s dobrým svědomím odvážiti a toto vyřknouti? Zkoumal jsem já úprkem a pronesl jsem lehkovážně výrok svůj o Češích, Moravanech a Slovácích co prvních obyvatelích naší vlasti? Byl jsem lehkovážným ve svých Dějinách literatury české? ve svých Pamětech Olomouckých? ve své Mapě Moravské? ve své rozpravě o Favianě (Vídni) co sídle sv. Severina? ve svém odporu proti vymyšleným župám v Čechách a na Moravě? [1]) aneb ve svém sečtení Čechoslovanů?

Jakož pak p. J. Jireček mě snižuje, marnost a lehkovážnost mi přičítá a všelikých vědomostí mi upírá, tak to ve své nemírné vypínavosti činí i kanovníkovi Lvovskému, p. Petruševiči, kterýž v rusínském časopise „Slovo" vydává obšírné pojednání o Libušině Soudu co o básni nového původu. Pan kanovník Petruševič jest jeden z předních nynějších znalců jazyka

---

[1]) Pan Hermenigild Jireček má za to, že jsem byl lehkovážným ve svém odporu proti župám českým a rád by to nějak dovedl (Časop. Mus. 1878, str. 321—329), ale „bez diplomů" jako p. Brandl, pouhou dialektikou, nepodstatnými domysly a výmysly, vtipkováním a pl anou etymologií. Však takovými léky se župy mnou pohřbené nevzkřísí a žádný soudný čtenář na jinou víru se neobrátí. Já zejména po přečtení všeho toho, co p. Herm. Jireček napsal, vynáším s dobrým úmyslem znovu ortel nad župami českými, jenž zní: „Finis župarum". Snad že to „liché mluvení" a ta „prostá ničím neodůvodněná tvrzení" p. Herm. Jirečka jinde zevrubně vyvrátím.

slovanského, spisovatel obšírného porovnavacího slovníka řečí slovanských, archeolog a paleograf proslulý, národovec šlechetný a obětivý, kterýž poznav již bez mála před 20 léty, že Libušin Soud jest podvržen, nyní výpadek svých mnoholetých studií zevrubně u veřejnost vynáší. A toto pojednání, v němž slovútný spisovatel ukazuje, odkudž téměř každé slovo v Libušině Soudu jest váženo, v němž falsátory nelitostně kárá, posavadním apologetům Libušina Soudu lehkověrnost vytýká a na několika místech také p. J. Jirečka velmi ostře nabírá, jmenuje p. J. Jireček „spiskem“ [1]), v kterém prý se jeví jisté sobělibé dobráctví, ale samostatného bádání naprosto prý v něm není, ježto prý p. Petruševič nic v něm nepovídá, než co již řekl před ním Dobrovský; též praví p. J. Jireček, že p. Petruševič obranu Palackého a Šafaříka nehrubě vědecky odbývá, i vtipkuje, že má velkou příčinu, těšiti se na to dílo Petruševičovo jakožto na čtení velmi zábavné. (Časop. Musejní 1878, I, 122 a Světozor č. 11). Tak haní p. Jireček již napřed osoby jemu nemilé, poličkuje pravdu, aby své sofistice průchod zjednal, a upírá jiným vědeckosti a samostatného bádání, sám jsa vědátorem a badatelem velmi povrchním.

Pan J. Jireček nazývá to, co já vypravuji ve svých Dějinách literatury české na str. 31, jak se Libušin Soud dostal na Zelenou Horu a odtamtud nazpět do Prahy, „daremnou bájkou“, poněvadž prý se to nesrovnává se svědectvími o nalezení Libušina Soudu prof. Tomkem r. 1859 s podivuhodnou důkladností sebranými. To jest ledabylé povídání p. Jirečkovo. Moje líčení srovnává se docela s tím, co svědky hodnověrnými, z nichž p. J. Claudius posud žije, stvrzeno jest, že totiž J. Kovář r. 1818 přinesl rukopis Libušina Soudu na děkanství Nepomucké a že ho dne 18. října téhož roku zavezl do Prahy; ale nesrovnává se ovšem s tím, co svědky stvrzeno není, totiž že

---

[1]) Jest to pěkný „spisek“, jehož první polovice posavade (až do listop. 1878) uveřejněná činí ve zvláštních výtiscích 240 str. v 12. Proč pak p. J. Jireček nepustil se posud do vyvrácení tohoto „spisku“, jmenovitě když jest čtením „velmi zábavným“? Nepochybně že se obává, aby od autora nebyl ještě ostřeji odbyt, než še mu stalo do nynějška.

J. Kovář Libušin Soud v jakési zámecké komoře nalezl, o čemž jsem šíře promluvil jinde.

Nepatrné chyby psací, že jsem nedopatřením položil Lindova Chrudoše na Radbuzu a Stahlava na Otavu, kdežto Linda je usadil naopak, užil p. J. Jireček k tomuto urážlivému osobnímu útoku (Světozor č. 9, str. 111): „Schválně jsme sem doslovně položili celé to místo, aby se čtenář pokochal ve zmatenosti slohu, která věru převyšuje všecko pomyšlení, tak že bychom sotva uvěřili, že jest to šepsání Šemberovo. Jaká to matenice: „Linda nazval jednoho soupeře dle Ruboše v Královdvorském Rukopise Chrudošem, sídlícím na Radbuze a druhého dle blízkých Šťahlav Stahlavem, statky majícím na Otavě". Načež se táže p. J. Jireček: „Kdo sídlel na Radbuze, zdaž Chrudoš či Rukopis Královdvorský"? I vybízím soudné čtenáře, by přečetli moje slova na str. 31 Dějin literatury české napsaná, zdali v nich jest co nejasného a nesprávného, ať nedím, zmateného? Čtyři znalci literatury české, ve Vídni, v Praze a v Brně, jimž jsem své Dodavky ke své literatuře, než byly vytištěny, poslal na uváženou, neznamenali ani té nejmenší závady, ani ve smyslu ani v jazyku. Matenice tu vytýkaná vězí tedy jediné v hlavě p. J. Jirečka, dle jehož důvtipu a neznalosti syntaxe může také Královdvorský Rukopis seděti na řece. Tento nemístný výbuch osobního záští jest znamením neobyčejné vášnivosti a zlomyslnosti p. Jirečkovy.

Pan J. Jireček na jiném místě praví, že jest nepravda, že by Linda byl skladatelem „některých vlastenských básní epických", jakž já na str. 31 svých Dějin literatury uvozuji. Ovšem, kdo nic nečte, nic neví. Nechť se p. J. Jireček podívá do Macháčkova Krasořečníka r. 1823 vydaného a nalezne tam dvě Lindovy básně epické: „Jiří z Poděbrad" a „Obdařený otec" (Pán z Waldšteina), jež humanista Macháček jako básně zdařilé pojal do své anthologie. Jiné básně Lindovy může si p. J. Jireček vyhledati v tehdejších časopisech českých, v Pražských novinách, v Hlasateli, v Hyllosu a Zvěstovateli; má ty časopisy v Praze po ruce.

K mým slovům „nejvyššímu purkrabímu" volá p. J. Jireček měšně: „Kdo v Čechách jaktěživ slýchal, aby se v takovém

sestavení (!) jméno purkrabí skloňovalo". Zdá se, že p. J. Jireček má velmi slabou paměť, nebo že dělá, jako by ji měl. Když studoval v Praze od r. 1845—48 a správcem zemským byl ještě nejvyšší purkrabí, slyšel zajisté slova: „u nejvyššího purkrabího, k nejvyššímu purkrabímu" velmi často, jako já jsem je za svého přebývání v Praze a jinde v Čechách slyšel nastokrát, ježto se obecně tak mluvilo. Pan J. Jireček tedy, tvrdě, že slov „nejvyššímu purkrabímu" v Čechách neslýcháno, trochu si zalhal. Kteréhožto zalhání byl by se zajisté vystříhal, kdyby prvé, než mi vytýkal chybu gramatickou, byl se potázal s Jungmannovým Slovníkem a s mluvnicí Dobrovského, kdež by se byl poučil, že slovo „purkrabí" také v písmě zcela správně se skloňuje. Sám Dobrovský psal v listě svém, daném dne 9. února 1819 Vinc. Zahradníkovi, zrovna jako já: „že Libušin Soud od neznámého člověka „nejvyššímu purkrabímu" pro České Museum byl dodán". (Viz Šafařík Die ältesten Denkmäler, str. 169). I nebudeť snad p. J. Jireček také Dobrovského ve skloňování mistrovati?

Pan J. Jireček táže se mne potom, zdali se kladu, co se týče znalosti staročeštiny, pod Šafaříka nebo nad Šafaříka, dokládaje, když se dávám v odpor s takovou autoritou, jako jest Šafařík, že jsem povinen prvé dokázati, v čem se Šafařík mýlil. Tato otázka jest velmi nešikovná a ukazuje, že p. J. Jireček neví, oč tady běží. Touž otázku měl také dáti p. J. Jireček p. kustosovi Paterovi, který se též pustil v odpor se Šafaříkem a zvítězil; však nezvítězil v jazykovědě a v znalosti staročeštiny, nébrž v znalosti písma. Šafařík vyložil glosy v sl. Mater Verborum výborně a slova v Libušině Soudu s obdivuhodnou učeností; ale vykládal bona fide nově podvržená slova za staročeská. Slovo páchati tolik co orati vyložil zcela správně za ruské, sboriti, sboren za srbské, slůvka utr a u (již) za slůvka staroslovenská, však domýšlel se, že ta slova byla v IX. století také v Čechách obecná, netuše, že je falsátoři vložili do Libušina Soudu r. 1818. Tím tedy, že v sl. Mater Verborum objeveno jest 850 glos padělaných a že Libušin Soud prohlašuje se nyní za podvržený, autorita Šafaříkova v jazykovědě ujmy neutrpí, toliko autorita v paleografii, které sobě však skromný Šafařík

nikdy nepřiosobuval, spoléhaje se tu na Palackého. Mám za to, že mi p. J. Jireček porozuměl.

V dalším svém rozumování diví se p. J. Jireček tomu, kterak a s jakým svědomím mohl jsem ve svých Dějinách literatury české, vydaných r. 1859 a 1869, napsati, že Libušin Soud jest pravý, a doložiti, že příště již každá pochybnost o jeho pravosti bohda pomine, kdežto nyní pravost jeho popírám? Poznávám se a rdím se studem, že jsem byl r. 1859 a 1869, i ještě r. 1872 tak lehkověrný a měl jsem Libušin Soud za pravý, důvěřuje v autoritu jiných a nezkoumaje sám, jako jsem byl zkoumal Píseň pod Vyšehradem a Píseň krále Václava, zvláště pak zfalšovaný předvěk český. A trval bych snad v bludné té víře posud, kdyby mi nebyl p. kustos Patera svým nálezem cestu k poznání pravdy osvítil. Kéž by ji byl osvítil také jiným, aby se nebyli pouštěli do náruživé, vyzývavé hádky, která zůstane smutnou památkou, až bude někdy psána historie literatury nynější doby.

V příčině Lindovy Záře nad pohanstvem, v které já shledávám mnoho podobnosti s Libušiným Soudem, namítá p. J. Jireček předkem, že prý není ani zjištěno, zdali Záře nad pohanstvem vyšla dříve, než se objevil Libušin Soud v Praze, nebo teprv potom, i domýšlí se p. J. Jireček, že Záře Lindova opustila tiskárnu později, než přišel Soud Libušin do Museum a že Linda to, co v obou spisech jest podobného, vypsal do Záře z Libušina Soudu. Tof zřejmě vychází z jeho slov, „že první sledy účinnosti staročeských písní v Králové Dvoře objevených a vzácných zlomků z místa neznámého do Museum zaslaných (patrně Libušina Soudu) nalezají se v Lindově Záři nad pohanstvem“ (Časop. Mus. 1878, str. 239.) Ale toto domnění p. J. Jirečka jest patrně bludné a pochází z nedbalosti jeho, že pustiv se do sporu o chronologii, nepodíval se ani do současných Pražských Novin, kde by se byl dočetl, že Záře nad pohanstvem vyšla na světlo dne 8. září 1818, a že nečetl seznání svědkův Zelenohorských z r. 1859 prof. Tomkem sebraných, z nichž by se byl dozvěděl, že Libušin Soud odvežen jest ze Zelené Hory do Prahy dne 18. října 1818. Však chronologie nezdá se býti věcí, s kterou by se byl p. J. Jireček s prospě-

chem zanášel, neboť ve svém článku o literatuře české z roku 1815—1820 (Časop. Mus. 1878, str. 239) píše, že k rozruchu (!) „Počátky Prešpurskými“ povstalému přidružilo se objevení Královdvorského Rukopisu, kdežto každý čtenář Jungmannovy literatury ví, že „Počátky českého básnictví“ vyšly v Prešpurku r. 1818 a Královdvorský Rukopis že byl nalezen dne 16. září 1817, že tedy naopak k rozruchu (!) Rukopisem Královdvorským povstalému přidružily se „Počátky Prešpurské“, které jsou spiskem naproti Královdvorskému Rukopisu velmi nepatrným a které jen u p. J. Jirečka bouři způsobily.

Pan J. Jireček jmenuje Lindu spisovatelem „slaboduchým (!), který prý neměl ani sebe menší schopnosti, aby byl sepsal báseň tak plnoduchou (!), jako jest Libušin Soud a byl tak znalý staré češtiny a právních poměrů staročeských. Že Linda nebyl tak slaboduchý, za nějž ho má p. J. Jireček, ukázáno svrchu v jeho životopise, a p. J. Jireček vyvrací na jiném místě (Časop. Mus. 1878, str. 239) sám svůj úsudek pravě, že Linda co básník stál na témž stupni jako Fr. Štěpnička, skladatel Hlasu líry české (1817—23). Že pak s druhé strany Libušin Soud není báseň tak „plnoduchá“, jak ji p. J. Jireček vynáší, dovedeno též výše ve výkladu té básně, a ví to každý soudný čtenář sám. Co se týče staré češtiny, měl v ní Linda za pomocníka Hanku, a má-li p. J. Jireček jako jeho p. bratr Hermenigild (Slov. právo I, 145—153) za to, že jsou v Libušině Soudu staročeské poměry právní vylíčeny znalcem, tedy mu jeho znalosti právnictví staročeského nezávidím.

Můj citát, že dle Lindovy Záře nad pohanstvem byla „ve Vyšehradě veřejná předsíň“ a že tato předsíň v Lib. Soudu nazývá se „popražie“, roznítil zase horkou krev p. Jirečkovu tou měrou, že znovu urážlivým způsobem dotkl se mé osoby. P. J. Jireček jistí (ve Světozoru, č. 9), že v „celé básni“ o Libuš. Soudu, obracejme ji na líc i na rub, nikde slova „popražie“ není, že tam psáno „na popravu“, a že mně dle toho celá literatura o Rukopise Zelenohorském, počnouc od Šafaříkova a Palackého spisu: Die ältesten Denkmäler“ až po nejnovější dobu, jest neznámá; dále osměluje se p. J. Jireček a praví, že tím „popražím“ dávám očitý důkaz charakteristické své nedbalosti, i dokládá k tomu (v Časop. Mus., str. 127), když tvrdím, že rukopis

později byl opravován, tuším Šafaříkem a Palackým, že sám se odsuzuji, zač, toho netřeba dokládati". Všecko, co p. J. Jireček dle své kvapné povahy lehkovážně mně tuto přičítá, charakteristickou nedbalost a úplnou neznalost věci a příslušné literatury, padá v plné míře na něho samého, i také odpovídání z toho, jako bych byl Šafaříka a Palackého nařkl, že v Libušině Soudu slova falšovali. Ve svých Dodavcích k Dějinám literatury staročeské, str. 153, ukazoval jsem k tomu, jak jsou sobě v Lindově Záři nad pohanstvem a v Libušině Soudu v popsání Vyšehradu podobná slova, v oné: „veřejná předsíň", a v tomto „popraží" (na popražiu), kteréž Hanka, spolutvůrce Libušina Soudu, vykládá za „otevřenou síň" (jako římské atrium), a na str. 151, přiváděje znovu toto slovo (na popražiu), doložil jsem, že tak psáno jest v původním textu Libušina Soudu, vytištěném ponejprv dle snímku, udělaného Jar. Puchmayerem r. 1818, v časopise Kroku (na r. 1822, 1, 3, 52), kde zřetedlně se čte „na popraſiu" (dlouhým ſ), a taktéž i ve výtisku Libušina Soudu při Královdvorském Rukopise, vydaném r. 1829, kdež Svoboda to slovo přeložil: „im offenen Saal". Když však potomně se vytýkalo, že slovo „popraží" není české, tu Hanka, který již při prvním čtení Libušina Soudu r. 1819 připomenul, že v originále (!) místo „popraſiu" stálo „popravu" (viz Krok I, 3, 60), vyškrabal hlaveň u dlouhého ſ a udělal z popraſiu popravu, jakž potom r. 1840 Šafařík a Palacký napsáno shledali, razury neznamenajíce.[1]) Pan J. Jireček tedy, jemuž jsem před oči postavil Krok za pramen, kdež se měl a mohl o pravosti mého citátu přesvědčiti, neučiniv toho, osvědčil pokárání hodnou nedbalost, a osopiv se mimo to na mne, kydav na mne hanu a přičítaje mi, jako bych byl chtěl Šafaříka a Palackého v podezření falsifikace uváděti, odkryl tu před čtenářstvem svou lehkomyslnost a sočivost.

---

[1]) Že ve slově „popravu" ve verši 36. Libušina Soudu v Museum Českém chovaného jest razura, nechť sebe lépe uhlazená, pozná každý, kdo ta slova v originále nebo ve snímku z r. 1840 přirovná k původní formě „na poꝑſiu" ve snímku Puchmayerově v Kroku (I, 3, 53). Totéž platí o slově „ietui" ve verši 95. (Krok, I, 3, 54), v němž Hanka tenké *i* v násloví vyškrabal a udělal na místě něho *t* s širokým kloboučkem, na červeno je obarviv.

Jakožto slova sobě podobná v Lindově Záři nad pohanstvem a v Libušině Soudu přivedl jsem také: „stříbrovlasý“ a „stříbropěný“; p. J. Jireček pak shledav, že v Záři psáno jest „stříbrnovlasý“, dodává úsměšně, že prý jsem si chtěl nesprávným citátem se čtenáři trochu zahrati. Stříbrovlasý a stříbrnovlasý u porovnání se stříbropěný jest věru jedno a totéž, a že druhé mnou uvedené slovo „stříbrošedý“ utvořil spolufalsátor Hanka a ne Linda, též u věci ničeho nemění. Pan J. Jireček mohl tedy tu neslušnou útržku na mne sobě podržeti, jsa si povědom, kolikrát on ve svém životě, porušuje spisy jím vydávané a líče falešnými barvami příběhy historické skutečně s českým čtenářstvem neslušně si zahrával.

Patrnějšího dokladu, že Záře nad pohanstvem a Libušin Soud jsou výtvory jedné hlavy, není nad podobnost myšlének, pronesených v onom románě v popsání průvodu při slavnosti Svantovítově, kde Linda praví: „Každý otec byl vůdcem rodiny své, muži se leskli ve zbrani, ženy nesly potravy a strojily se v čistý šat“, a v Libušině Soudu, kde první dva verše znějí takto: „Vsiak ot svej čeledi vojevodí, mužie pášú, ženy ruby strojá“. Ať někdo hledá něco podobného v celé literatuře české od r. 1818 až do nynějška, co tuto se čte ve dvou spisech téměř v jednom měsíci (v září 1818) na světlo vyšlých. Verše uvedené v Libušině Soudu jsou jako staročeská přeměna novočeských slov v Záři nad pohanstvem. A však oči p. J. Jirečkovy zastřeny jsou takovou mlhou a mysl jeho jest tak vzdorovitá, že dle jeho mínění není mezi tím, co psáno v Záři a co se čte v Libušině Soudu, pražádné podobnosti, ani ve smyslu, ba ani ve slovích, čemuž prý každý člověk zdravých smyslů a obyčejného rozumu přisvědčí.[1]) A přes tuto urážku, kde mi p. J. Ji-

---

[1]) Takto upíral p. J. Jireček všelikou podobnost Záře nad pohanstvem a Libušina Soudu ve Světozoru. Však nedlouho potom shledal nenadále nemalou podobnost mezi Září nad pohanstvem a mezi Královdvorským Rukopisem, a to právě v tom, v čem se Záře nad pohanstvem podobá Libušinu Soudu. Praví o tom p. J. Jireček v Časopise Musejním (1878, II, 239): „První sledy účinku Královdvorského Rukopisu nalezají se v Lindově Záři nad pohanstvem, kdež rčení po

reček zdravých smyslů upírá, opovažuje se říci, že jsem prý v Záři nad pohanstvem slova Lindova zfalšoval. Toho slova měl jste se p. Jirečku bedlivě vystříhati! Já jsem na str. 153 svých Dějin literatury staročeské určitě uvedl, že dotčená slova Lindova čtou se v Záři na dvou stranách, totiž na 2. a 4., z čehož čtenář poznal, že všechna ta slova nejsou pospolu, ale že jest jich část (strojily se v čistý šat) od ostatních oddělena, a přivedl jsem veškerá slova správně a beze vší změny. A p. J. Jireček viní mě bez nejmenší příčiny z falšování, dotýkaje se, čehož po všechen můj život posud nikdo se neodvážil, mého dobrého jména. Já pokládám falšování za špatnost a ohražuji se rozhodně proti tomuto nařknutí, i vracím obvinění z falsifikace s náležitými doklady na příhodném místě panu J. Jirečkovi nazpět.

Mezi příklady myšlének velmi sobě podobných, pronesených v Libušinu Soudu a v Záři nad pohanstvem, jichž jsem na průkaz, že oba spisy mají společného původce, uvedl asi 15, položil jsem také v Libuš. Soudu verš: „Klaněchu sě kněžně lěsi i vládyky“ a v Záři nad pohanstvem průpověď: „Klanívali se Svantovítovi otcové praotců našich“; ku kterémuž porovnání dokládá p. J. Jireček: „To tedy má býti též důkazem, že Linda sepsal Libušin Soud! Měhoděk důkazem, jakému by v celém světě nenašel podobného, neřku-li rovného. Podlé toho byl by Linda původcem nejen Dalimilovy kroniky, románu o Solfernovi, Komenského Janua linguarum, ano i katolického katechismu, poněvadž ve všech těchto spisech nalezá se časoslovo „klaněti“. I táži se p. J. Jirečka, kde pak jsem já pravil, že slovo „klanívali“ v Záři nad pohanstvem jest důkazem, že Linda složil Libušin Soud? a kde pak jsem pravil, že i celá ta průpověď, v níž časoslovo „klanívali“ se obsahuje, samo o sobě jest takovým důkazem? Co tuto p. J. Jireček proti mému důvodu pověděl,

---

Královdvorském Rukopise napodobená prapodivnou směsí se protýkají s fantastickými náhledy o starobylosti české, o mravích a obyčejích, o řeči a náboženství předků našich“. Právě pak takové (Lindovy) fantastické náhledy o starobylosti české nalezají se také v Libušině Soudu.

vmíchav do toho i katolický katechismus, jest zprostá rabulistika, za kterou by se mohl zastyděti, hledě k vážné věci, o kterou tu běží.

Rozepsav se p. J. Jireček do sytosti o časoslově „klaněti“, pouští se do mne ve své obyčejné nadutosti, že jsem partikuli „že“ v Libušině Soudu nazval „staroslovenskou“, kdežto prý p. Hattala v Časopise Musejním na r. 1860 ukázal, kolikrát se opakuje v legendě o 12 Apoštolích, v Alexandreidě a v jiných českých památkách. Já jsem nazval tu partikuli staroslovenskou, poněvadž jest v staroslovenčině obecná, a čte se ve Zlomku evangelium sv. Jana Hankou dle staroslovenčiny napodobeném 68krát a v Libušině Soudu, též pomocí cyrilštiny vyozdobeném 12krát, kdežto se v českých spisech prosaických, na př. v Listě s nebe seslaném, v žaltářích, v evangeliích a ve spisech Tómy ze Štítného nenalezá téměř nikde [1]) a v básních jen z příčiny rozměru velmi zřídka, na př. v Legendě o 12 Apoštolích a ve starých zlomcích Alexandra všeho všudy třikrát a v Legendě o sv. Prokopu a v Královdvorském Rukopise čtyřikrát (v tomto rukopise: siem-že m. siemž, sich-že m. sichž, nače-že m. načež a proče-že m. pročež). Z čehož opět viděti domýšlivost p. J. Jirečka, který jiné mistruje a tupí, a sám má mistrování velmi zapotřebí.

Jakož začátek básně: „Vsiak ot svej čelědi vojevodí“ a slova: „Každý otec byl vůdcem rodiny své“ v Záři nad pohanstvem vysvědčují zjevně společného původce, tak se to má i s koncem Libušina Soudu, jenž zní: juže (pravdu) přinesechu otci naši v sie-že (žirné vlasti přes tři řeky) a s vypravováním Lindovým v Záři nad pohanstvem, kterak otec Čech

---

[1]) To potvrzuje sám p. J. Jireček ve svém pojednání „O českém prvotním překladu sv. evangelií“ (v Praze 1859), kdež na str. 6 praví, že v evangeliáři Olomouckém z r. 1421, kterýž dle jeho mínění přejat jest z nejstaršího překladu mezířádkového, staré spojky že (ergo, autem), ježe (quod, quia) jsou vymýtěny (snad vyloučeny) a na jich místo položeno: tehdy, pak, ale, a na místo jenže který. Ale kdo pak by byl spojku „že“ vylučoval, kdyby byla bývala česká a nebyla cizí? A však není tomu tak, že byla vyloučena; r. 1421 nemohlo se z evangelium něco vylučovati, co do něho bylo vnešeno teprv r. 1828.

postavil do našich krajin boha Svantovíta — přineseného přes čtyry řeky. Nechť někdo čte veškeré romány a básně české, zdali v nich nalezne takové dva originální výtvory fantasie, že by Čechové byli nosili právo přes tři řeky a boha Svantovíta přes čtyry řeky. A zdaliž není patrno, že obě tyto myšlénky vyšly r. 1818 z hlavy Lindovy? Pan J. Jireček, vida tu nezbytí, utíká se k chytráctví jemu vrozenému, pravě, že prý slova mnou uvedená „žirné vlasti přes tři řeky" nejsou v rukopise, a že prý jest tajemstvím, co v rukopise stálo, pročež jen pro úctu, kterou k dávnějším zásluhám mým chová (já věru o tu jeho úctu nedbám), nechce postup (!) můj v tomto porovnání se jevící nazvati pravým jménem (rozumí se falšováním). Zchytralý p. J. Jireček dělá se nevěda, že to, co nazývá tajemstvím, prozradil již před dávnými léty spolupadělatel Libušina Soudu Hanka, doplniv ve svých vydáních Libušina Soudu onen verš slovy výše položenými, též že to prozradil bratr p. Jos. Jirečka, p. Hermenigild, jenž píše (Slovanské právo, I, 153), že báseň Libušin Soud jest až na málo slov celá, toliko že sluší přidati: „žirné vlasti pres tri řeky"; konečně dělá se p. J. Jireček nevěda, že táž slova opakují se v Libušině Soudu již dříve v plném znění dvakrát, ve verších 26. a 97., kde řeč jest o přibytí starého rodu Popelova do Čech. Není to tedy zase rabulistika, kterou tu p. Jos. Jireček proti mně provozuje?

Soucitný p. J. Jireček vytýká také, kterak bolestně se dotkl výrok můj o nepravosti Libušina Soudu každého upřímného ctitele literatury naší, poněvadž se Libušin Soud vůbec pokládá za drahocennou památku a výtečnou báseň a těžko jest každému s ní se rozloučiti. K čemuž připomínám, že jsem já mezi těmi, jichž se moje objevení falsifikace Libušina Soudu nemile dotklo, zajisté jeden z prvních, neboť jsem od 50 let měl v té básni, ne tak pro její poetickou cenu, jako pro její historický obsah, zvláštní zalíbení, a od r. 1840—1877 jsem se zalíbením o ní přednášel, nedotýkaje v důvěře v autoritu Šafaříka a Palackého ni slovem některých vad, které jsem v ní byl znamenal. A však pravda jest mi nade všecko. Když jsem nabyl jistoty, že Libušin Soud jest skladba novověká, odkryl jsem, vzdav se vší sentimentálnosti, odhodlaně šalbu poznanou, i přeložil jsem

báseň za starožitnou pokládanou do nového věku; čímž jsem jí však neodejmul ani dost málo ceny poetické, kterouž, má-li ji skutečně,[1]) zachová i v nové češtině, jako básně Královdvorského Rukopisu zachovají cenu básnickou, když se čtou i v řeči novočeské.

Aby důvěru, které z příčiny některých prací svých kritických požívám, ve čtenářstvu podryl, dobývá proti mně p. J. Jireček ze své zbrojnice zbraně již dávno zzerzavělé, která již ani nespustí, neřku-li, aby trefila. Před 37 léty ve svém spise „Vpád Mongolů do Moravy", kdež jsem dovozoval, že vítěz nad Mongoly u Olomouce r. 1241 byl Zdeslav ze Šternberka, pravil jsem na potvrzení toho, že verš v básni o pobití Tatarů v Královdvorském Rukopise: „Jaroslav ves ve krvi s ořem zbrocen", vidí se mi býti nepravý, ježto se v něm počítá 11 slabik, a že se má čísti: „Zdeslav ves ve krvi s ořem sbrocen" desítislabičně. V tomto mínění svém byl jsem stvrzován tím, že Jungmann ve svém Slovníku při slově krev kromě onoho verše z Královdvorského Rukopisu ani jediného příkladu neuvádí, kde by se slova „ve krvi" četla jednoslabičně. Protož také po vydání Vpádu Mongolů nikdo proti mému mínění ničeho nenamítal;

---

[1]) Mínění o poetické ceně Libušina Soudu jest mezi soudci, kteří se o ní pronesli, velmi rozdílné. Dobrovský, jak vědomo, nebyl chvalořečníkem té básně; Palacký zase kladl ji po bok zpěvům Královdvorského Rukopisu, ježto v ní dle něho duch poesie čistě a mocně věje (Die ältesten Denkmäler, str. 85); Brandl, též všechen roznícen duchem staročeským v ní vanoucím jmenuje ji ve své polemice v Mor. Orlici „nejzdobnější okrasou české literatury a nejušlechtilejším květem starožitné poesie české, kterým každý Čech plným právem honositi se má a může". Herm. Jireček opět má za to, že Libušin Soud není zpěvem historickým, dějepravným, jako jsou zpěvy Královdvor. Rukop., nébrž že jest pamětí historicko-právnickou (jako druhý zlomek ukončení sněmu obsahující) a zvláštním úkazem v dějepisu práva (Slovanské právo, I, 153). Vedlé tohoto rozdílného úsudku o básni jest také rozdílné mínění o básníkovi. Dobrovský má za to, že nevládl žilou poetickou, Hanuš domýšlí se, že básníkem Libušina Soudu byl Lumír, Brandl klade tvůrce té básně vedlé Lumíra a Kollára (nebo snad nad oba), Herm. Jireček však nalezá, že skladatel Libušina Soudu byl více právníkem než básníkem. Který z těchto kritiků má asi pravdu?

teprv později oznámil mi prof. Čelakovský přátelsky mi oddaný, že v jedné básni staročeské (na niž se již nepamatuji) čtou se skutečně slova „ve krvi“ jednoslabičně, načež já, přijav vděčně naučení mi dané, nikdy již jsem ani slovem nepodotkl, že by verš výše dotčený v Královdvorském Rukopise byl porušen. Nyní pak ohřívá p. Jos. Jireček věc tuto nepatrnou, dávno již zapomenutou, a uvádí ji za „přesný a nepopíratelný důkaz“, jak málo spolehlivý jest můj úsudek v podobných otázkách, to jest v nynější záležitosti Libušina Soudu!

K této nemístné episodě o vítězi nad Mongoly přidal p. J. Jireček ještě nemístnější poznamenání s Libušiným Soudem zcela nesouvislé o falsifikátech v Moravském diplomatáři jediné za tou příčinou, aby mně zásluhy ujmul a svého p. bratra Hermenigilda oslavil. Maje falšování u veliké ošklivosti vyjíždí si p. J. Jireček dosti hrubě na vydavatele Moravského diplomatáře, že jej „nestoudnými“ falsy (totiž Zlomky Monseovými) zplchtil. Při tom připouští milostivě, že jsem já prý k těm falsům nejprvé poukázal, ale že jsem prý opominul doličiti, že jsou to falsa, čehož „diplomatické důvody“ přivedl prý teprv p. Herm. Jireček ve Světozoru na r. 1858. V tom všem není pravdivého slova. Pan J. Jireček ozdobuje tu beze všeho práva svého pana bratra cizím peřím. Věc má se v pravdě takto: Již r. 1838 měl jsem podezření, že některé ze 14 listů Monseových nejsou pravé, a podezření moje se zmohlo, když jsem roku následujícího měl o tom širší rozmluvu s kritickým Kopitarem ve Vídni, kterýž těm listům již také nevěřil, ačkoli zřejmých známek falsifikace nebylo tehda před rukama. Však r. 1845 došel jsem již z příčin historických jistoty, že listy z r. 1030, 1031 a 1055, od knížete Břetislava prý vydané, jsou podvrženy, a dalším zkoumáním přisel jsem až do r. 1847 k poznání, že jsou padělány listy Monseovy všechny a taktéž listy, přičítané Hildegardovi Hradišťskému. R. 1850 sepsal jsem „pro paměť“ důvody podvrženosti těchto listin ve spise zvláštním 12 archů obsahujícím (jejž pod chovám), a rok potom ukázal jsem ten spis Šafaříkovi a Palackému, když mě ve Vídni navštívili, vyloživ jim příčiny padělanosti některých listů, však o župách se tehda nezmíniv. Palacký dpíral mi a rozmrzev se pravil, pak-li bych dal to své pojed-

nání v obecnost, že on bude mým odporníkem, načež jsem jemu odpověděl, že z příčin osobních (které podnes trvají) nemám úmyslu, nález svůj uveřejňovati; jestliže bych však příště v některé své práci historické shledal toho potřebu, táhnouti se k tomu neb onomu listu Monseovu, že ho prohlásím za padělaný, což jsem také potom ve svých Dějinách literatury české r. 1858, v Pamětech Olomouckých r. 1861 a v Časopise Musejním na r. 1875 učinil. A však nevydav spisu svého u veřejnost netajil jsem mínění svého o Zlomcích Monseových v rozprávkách soukromých, a scházeje se tehda v jisté večery s pp. bratry Jirečkem, i jim jsem nejednou o těch falsifikátech vypravoval, rozebral i důvody nepravosti některých listů, ale nedošel jsem u nich víry, nébrž spíše úsměchu. Když jsem však ve svých Dějinách literatury české v lednu r. 1858 vydaných (str. 53 a 58) prohlásil Zlomky Monseovy vůbec a mezi nimi zejména list biskupa Šebíře z r. 1062, v němž se k r. 863 pripomíná jméno „Olomutici“ a listy Břetislavovy výše dotčené, též list Třebíčský z r. 1197 (str. 87) za podvržené, důvody historické a jazykové připojiv (str. 53 a 87), tu p. J. Jireček vida podstatnost těchto důkazů, obrátil, a ve své recensi mé literatury, podané ve Světozoru dne 2. března (č. 5, str. 39), pochvalně pravil, že jsem se zavděčil milovníkům pravdy, odhaliv některé falsifikáty, které se do literatury české vloudily, zejména Zlomky Monseovské, výpisy z Hildegarda Hradišťského, přípisek český v listině Třebíčské z r. 1197, zvláště pak Milostnou píseň krále Václava a Píseň pod Vyšehradem, a ke konci doložil p. J. Jireček, že moje „odhodlané vystoupení“ proti těmto falsifikátům bude míti dobrý účinek, „neboť čím déle by se mlčelo o skutečných falsifikátech, tím déle že budou protivníci naši (p. J. Jireček je nazývá klevetníky) nalézati víru, že jsou také podvrženy ony památky staré literatury české, o jichž pravosti pochybnosti není, jakož jsou Libušin Soud a Královdvorský Rukopis“.[1])

---

[1]) R. 1858 uznával p. J. Jireček „co přítel pravdy“ moje „odhodlané vystoupení“ proti skutečným falsifikátům, ježto jsem tím spolu stvrzoval pravost Libušina Soudu a Královdvorského Rukopisu, a roku

Hned po p. J. Jirečkovi chopil se péra také p. Herm. Jireček a ve Světozoru ze dne 1. dubna 1858, (č. 7., str. 53) v článečku o jediné straně ve čtverci, nadepsaném „Připomenutí o některých listinách Bočkova diplomatáře", ukázal k tomu, dokládaje se mého pronešení o Zlomcích Monseových, že také list biskupa Šebíře z r. 1062 (který jsem já již poznačil) jest padělaný, ježto v něm k r. 863 řeč jest o sv. Cyrillu, který se tehda jmenoval Konstantin atd.; mimo to nazval v témž článečku za mým příkladem listy Břetislavovy z r. 1030, 1031 a 1055 falešnými, opakovav tu tytéž důvody, které se čtou v mých Dějinách literat. na str. 53; nestvůrných však slov, „in supa Olomutici" v listě Šebířově ani slovem se nedotknul, kdežto jsem já již r. 1838 ve své rozpravě o jménech „Brno" a „Olomouc" (v Časop. Mus. 1838, str. 250) projevil pochybnost o jich správnosti a poznačil ve svém spise z r. 1850 a dle něho v Časop. Mus. na r. 1875 slovo „Olomutici" za nezdařilý výtvor nového slovozpytu.

Když se tedy ty věci takto mají, kterak pak může p. J. Jireček říci, že jsem já k těm falsům Monseovým jen „poukázal", a že teprv p. Herm. Jireček „diplomatické důvody" k nim přivedl; a kterak pak se může p. Herm. Jireček odvážiti a tvrditi (Časop. Mus. 1878, str. 323), že on r. 1858 nejprvé se ozval proti spolehlivosti listinné zmínky „o župě Olomucké" a podal prvé než já „doklady" (!) o podvrženosti té domnělé památky? — Jakož pak si p. Herm. Jireček nyní přivlastňuje prioritu v příčině Zlomků Monseových, tak přivlastnil sobě r. 1856, mého jména nepřipomenuv, nález můj Palackým věrně mi přiřknutý, že místo „circuitus Grutov" v listech XII. a XIII. věku připomínané není Chrudím, jak se prvé mělo za to, ale že to jest zašlé tržiště blíž Litomyšle. (Viz článek p. H. Jirečka o župě Litomyšlské v Archeol. Pam. 1856, str. 26.)

Mým slovům, že pojmenování „kněžna" (Libuše) místo „knieni", kladené do VII. století, jest anachronismus, přikládá

78 jmenuje týž p. J. Jireček co nepřítel pravdy totéž moje odhodlané vystoupení proti skutečnému falsifikátu, Libušinu Soudu, lehkověrností a nedouctvím, ačkoli tu zároveň hájím podezřívané posud rýzé nátky, Královdvorského Rukopisu. Jaká to charakteristická změna smýšlení někdejšího minist. koncipisty a nynějšího exministra!

p. J. Jireček dle svého sofistického způsobu smysl, že prý kladu „Libušin Soud“ do VII. století, dopouštěje se tu hrubého omylu, ježto mu nikdo neosobuje stáří tak vysoké (!), leda prý já sám. Kdyby p. J. Jireček ve své vášnivosti nebyl všeho vtipu pozbyl, byl by se domyslil, že v onom čísle jest chyba tisku, že vytištěno VII. místo VIII., v kterémž století Libuše dle obecného mínění panovala. Na jiném místě zase, připomínaje znovu onen anachronismus, praví p. J. Jireček, že prý by to byl anachronismus, kdyby se Libuše v Libušině Soudu nazývala „kniení“, proto že v čas toho soudu byla ještě svobodná, a teprv když se potom stala manželkou knížecí, že jmenována jest „kniení“. Ale tu si to p. J. Jireček s tím anachronismem jaksi zmátl. Anglická princezna Viktoria, jak mile nastoupila r. 1837 na trůn, nazývána jest ihned královnou, a ne teprv r. 1840, když pojala za manžela prince Alberta. A Libuše stala prý se dle p. J. Jirečka kněžnou (kniení), teprv když si vzala za manžela Přemysla, a to ne prince, ale oráče. Tedy oráč učinil Libuši kněžnou, kdežto kronikáři p. J. Jirečkovi na odpor praví, že to bylo naopak.

O mých námitkách jazyka se týkajících praví p. J. Jireček, že prý jsou velmi podřízeného rázu (!), hledíc k celému (!) sporu a k vnitřní jich ceně, ba že jsou druhdy až příliš nepromyšleny (!). Však p. J. Jireček jen se tak přetvařuje a nesmýšlí tak opravdu, sice by si byl mohl té práce ušetřiti a nebyl by se měl do vyvracování těch mých námitek pouštěti. K čemu takové namáhání! Ale pohledněme, s jakým důmyslem p. J. Jireček ty mé nepromyšlené námitky vyvrací.

K mé výtce, učiněné při slově: „v Vyšehradě“ místo „na Vyšehradě“ v Libušině Soudu, kde jsem podotkl, že v staré češtině kladl se při místních jménech vždy lokál bez předložky a že padělatel na to zapomněl, táže se mne p. J. Jireček utrhavě, odkud mi to důležité pravidlo jest známo? že jsem snad nalezl nějaké nové desky pravdodatné a z těch že jsem nabyl přesvědčení, které s takovou apodiktickou určitostí pronáším. Na to odpovídám p. J. Jirečkovi: To důležité pravidlo pozn jsem z mnohaletého pilného studium starých listin latinských veliké množství jmen českých osad v lokálu v sobě zdržujících

a došel jsem jím jistoty, že téměř až do polovice XIII. století ani v jediné pravé listině vlastního jména místního s prepocicí *v* se nenalezá. Tento nález jiným spisovatelům prvé neznámý vyřkl jsem určitě již ve svých Dějinách literatury české, a jen takový vtipkář a neznalec věci, jako jest p. J. Jireček, může mluviti o deskách pravdodatných mnou nově vynalezených a dělati si co obrance Libušina Soudu posměch z těchto posvátných desk, přinešených dle slov slavného skladatele Libušina Soudu od praotců našich do vlasti přes tři řeky.

Pan J. Jireček však ve své hašteřivosti umínil sobě i v této věci pustiti se se mnou v zápas a vyvrátiti ze základů pravidlo mnou vyslovené, osvědčil ale při tom bezpříkladnou neznalost. V Časopise Musejním (1878, str. 126) přivádí šest listin z XI. a XII. století, v kterých prý jest v odporu s mým míněním lokál s předložkou *v*. Pan J. Jireček však v diplomatice zcela nezběhlý, jak to osvědčil také ve svém článku o literách *h* a *g* v staré češtině v Jagićově Archivu slov. filologie (1877, II, 2, 333), nemá ani tušení, že pět těch listů od něho uvedených sepsáno jest teprv v XIII. století, šestý list pak z r. 1107 že jest falsifikát, a že tedy všechno jeho popírání mého výroku jest ničímž. Že list Břevnovský z r. 1045 a Vyšehradský z r. 1088 zdělány jsou v 2. polovici XIII. věku, dokázal Palacký (Geschichte von Böhmen, II, 1, 36), a že list Litomyšlský z r. 1167 a dva listy knížete Fridricha z r. 1183 a 1185 složeny jsou též později, patrno jest z formy jmen místních v nich uvedených a z pravopisu; podvrženost pak listu z r. 1107 pozná každý znalec historie z obsahu. První místní jména s předložkou *v* v lokálu v původních listech jsou v nedatovaném listě Svatojiřském asi z r. 1228 (Ergen Reg. I, 336): Wlaze a Vhorcah (v Laze a v Horkách, jsou to však jména apelativní) a jména „Wkutich“ a „Wprerove“ v listě Hradišťském z r. 1249, kterýž však sepsán jest o 20 let potom. Pan J. Jireček, chtěje mermomocí mínění své doložiti lokálem vlastního jména z první polovice téhož století, přivádí jméno „Vcistimira wesci“ v listě Svatojiřském z r. 1228 výše dotčeném a totéž jméno, psané v confirmaci toho listu z r. 1233 (Erben Reg. I, 380) „Vstimira esci“, z kterých dvou jmen vykroutil lokál „V Čestimíravesi“,

což jest názvisko nějaké vesnice, která nepochybně leží někde v měsíci.

Ku konci toho svého klasického výkladu diplomatického praví p. J. Jireček „že se mne může tuším směle ptáti, co tou svou námitkou vlastně chci?“ Snad chtěl p. J. Jireček říci, čeho chci dovésti tou námitkou, že se nikdy nepsalo a nemluvilo „v Vyšehradě“ místo „na Vyšehradě?“ Chci tím dovésti velmi mnoho, že totiž Libušin Soud, v němž se tento lokál nachází, ať s předložkou *v* nebo bez předložky (Vyšegradě), jest falsifikát, a poněvadž se tentýž lokál (ve Vyšehradě) nalezá také v Záři nad pohanstvem Lindou sepsané, že Linda jest zhotovitelem toho falsifikátu.

Přes všechnu mou vysvědčenou znalost starého lokálu bez preposice, které mi nikdo nebude upírati, radí mi p. J. Jireček, abych studoval „pěkné pojednání ostražitého p. Miklošiče o lokálu bezpředložkovém, který (ten lokál?) prý o takové mé bezvýminečnosti ničeho neví, a tutéž radu uděluje mi velmi důtklivě také tu, kde prohlašuji užívání negativního časoslova s akkusativem, poznačování měkkých souhlásek (ň, ď, č) a staroslovenské příslovce „u“ v českém spise za známku podvrženosti Libušina Soudu. Jest to v skutku velice podivné, že mi p. J. Jireček prof. Miklošiče usilovně schvaluje, abych šel k němu pro češtinu do školy, kdežto mu na jiném místě (ve Světozoru na r. 1860, str. 135) vytýká, že neumí dostatečně česky a že se zanedbáním této řeči sám velmi citedlně trestá; též to jest velice podivné, že mi právě při Libušině Soudu jednak k Miklošičovi, jednak k Dobrovskému ukazuje, ježto prof. Miklošič od dávných let Libušin Soud za falsifikát zavrhuje a Dobrovský jej jinak nejmenoval než mazanicí nebo slátaninou! Jak pak může p. J. Jireček Miklošiče, co odpůrce Libušina Soudu a nedospělce v češtině zde s pravou dotíravostí ustavičně jmenovati slavným mužem, proslaveným učencem a Dobrovského mužem ctihodným, kdežto mne, kterýž jsem teprv od listopadu 1877 jejich přívržencem, jinak nejmenuje než nedoukem, nedbalcem, lehkomyslníkem a falšovatelem. Není nad logickou důslednost, pravdomluvnost a ušlechtilost pana J. Jirečka!

Proti mému výroku, že vazba „zprosí kněžnu“, tedy zprositi s akkusativem jest v staré češtině hrubá chyba syntaktická, obrací se p. J. Jireček, řka, že v Katonových Dystiších váže se totéž časoslovo s akkusativem, ježto tam psáno: „Přítel zprosí-li co tebe“. Ale akkusativ co jest tu odchylka od pravidla právě taková, jako při časoslově prositi v přísloví: „Co pán prosí, sluha musí“. Chtěl-li by tedy p. J. Jireček můj výrok vyvrátiti, náleželo by naň, aby přivedl akkusativ osoby, na př.: zprosí matku neb sestru, a takového příkladu jistě nepřivede. Vůbec jest sloveso zprositi, jak jinde již připomenuto, ruské a nachází se v češtině jen v řečených Katonových Dystiších Hankou r. 1818 vydaných, pročež by bylo potřebí ohledati originál toho spisu, zdali tam skutečně tak psáno.

Pan J. Jireček praví, „že pravda v Libušině Soudu znamená tolik co právo a že jest (s mé strany) liché mluvení, že by básník tím slovem byl chtěl označiti soud, že se tedy tomu diví, jak někdo, kdo o takových věcech se odvažuje mluviti, toho i jen nemůže nevěděti“. Na tuto jízlivou narážku táži se p. J. Jirečka, kde pak jsem já pravil, že pravda v Libušině Soudu neznamená práva? Na str. 150 Dějin literatury staročeské, rozbíraje verš „na popravu ustaviti pravdu“, řekl jsem, že ten verš jest tak temný a mlhovitý, že skladatel jeho snad sám nevěděl, co chtěl říci, pročež i sebe bystřejší překladatelé a vykladači Libušina Soudu nebyli s to, aby se v něm jasného smyslu domyslili, i podotkl jsem ku konci, že tu chtěl básník slovem pravda, nepochybně po staročesku poznačiti soud (srovn. právo = soud), jakož Hanka „básníkův důvěrník“, vyložil ten verš novočesky skutečně slovy: „na popraží ustanoviti soud“ (Krok 1822, I, 3, 53) a V. Svoboda po německu: zur Entscheidung ein Gericht zu halten; doložil jsem pak, že básník osvědčil tu neznalost synonymiky, neboť by dle něho kmeti místo na soudě byli „seděli na pravdě“. Není tuto zřetedlně řečeno, že padělatel jenom v tomto verši slovem pravda rozuměl soud, a není tím zároveň vysloveno, že na šesti jiných místech Libušina Soudu, kde se slovo „pravda“ opakuje, znamená se jím právo? Jen vášnivost p. J. Jirečka a nedostatek kritické rozvahy při něm jest příčinou, že mým jasným slovům podložil smysl,

jehož naprosto nemají. Co p. J. Jireček o slovech „pravda“ a „poprava“ dále v Časopise Musejním (str. 127) rozkládá, není hodno odpovědi.

Jméno Dobroslavsk Chlmec, které já nazývám nestvůrou gramatickou, přirovnává p. J. Jireček k ruským jménům Minsk, Spask, Vitebsk, Kovarsk a p. To se panu J. Jirečkovi podařilo. Kdyby byli tvůrcové Libušina Soudu, rusofilové Linda a Hanka, posud na živě, ti by se tomuto přirovnání upřímně zasmáli, jakož i tomu, co o tom p. J. Jireček v Časopise Musejním (str. 133) halabala vykládá.

Předložku po místo pro (vypraviti posly po Ratibor, po Střezibor atd.) prohlašuji prý za ruskou, nevěda, že jest v tom smyslu také česká, což prý věru jest neslýchané. Ano jest to neslýchané, podezřívati před obecenstvem spisovatele, jenž 40 let řeči české vyučuje, že nezná preposice „po“ s akkusativem; ale u p. J. Jirečka jest všechno možné, i to neslýchané. Již na několika místech ukázal jsem, jak nedbale p. J. Jireček četl moje Dodavky k literatuře české, Libušina Soudu se týkající, a tak to učinil i tuto. Já jsem při verších: „Po Lutobor s Dobroslavska Chlmca, ideže Orlicu Labe pije“, podotkl, že padělatel, aby těm veršům dodal podoby starožitné, a nyní dokládám, i neobyčejné, vložil do nich předložku „po“ s akkusativem nominativu rovným (po Lutobor), která se tu až ku protivení desetkrát opakuje a nazval jsem tuto předložku ruskou, poněvadž se v tomto spojení a v původní formě akkusativní kromě Královdvorského Rukopisu v básni Jahody (po konieček bielý) v češtině nikde nenalezá, v ruštině však hojně. I k tomu jsem ukázal, že falsátor užil tétéž preposice v padělané od něho Písni pod Vyšehradem ve verších: vsiem cuziem po (pro) strach a po (pro) chládeček mil (viz původní Hankovo vydání té písně s touto preposicí v Starob. Sklád. I, 200), kde ta předložka také není česká. A p. J. Jireček strhl si tu posměch ze mne, že prý neznám preposice „po“ s akkusativem! Připomínám p. J. Jirečkovi, že tuto preposici znám od více než 50 let, shledav ji již r. 1827 v novočeském výkladu Libušina Soudu v časopise Kroku (1822, I, 3, 53) od té doby mezi mými knihami ch vaném, kdež jí vykladači Jungmann a Hanka ponecha

položivše: káže kněžna vypraviti posly po Svatoslava, po Litobora, po Ratibora atd. Ale což ví p. J. Jireček o tomto novočeském výkladě!

Ve verších 44. a 45. „Po ratibor ot gor creconosi, idese trut pogubi san lutu“ ukázal jsem k tomu, že od Truta nelze odváděti jména Trutnov, ježto by musilo to město slouti Trutov, načež mi odpovídá p. J. Jireček ve Světozoru a zase v Časopise Musejním (1878, str. 133), že prý o takovém odvozování v Libušině Soudu nikde řeči není. Ovšem že není, ale Šafařík, Palacký a jiní odváděli nicméně dle Hanky Trutnov od Truta, poněvadž všechny okolnosti v Libušině Soudu připomínané, blízké Krkonoše, lítá saň či drak co erb města Trutnova a pověsť tamější o usmrcení draka Trutnovského zřejmě ukazují k Trutnovu. Či měl snad Linda pro lepší víru vložiti k tomu ke všemu do Libušina Soudu ještě nějaký etymologický rozbor slov Trut a Trutnov, jako to učinil p. J. Jireček? Přes všechno to, že jméno Trutnov v Libušině Soudu se nepřivádí, dal se p. J. Jireček v Časopise Musejním (str. 134) do etymologického výkladu toho jména, tvrdě se vší jistotou, že jest slovanské, a že Němci, založivše Nový Trutnov, který prý se prvé nazýval „Úpa“, udělali z toho jména Trautenau. Důkazem slovanského původu Trutnova jsou prý příbuzné názvy Trętowo, Trąt a Trątowice v Polsku, podobná jména v Rusku a jméno říčky Trotiny v Čechách, důkazem pak slovanskosti Truta jsou prý polská časoslova trącić a trącać, tolik co strkati, dle čehož znamená prý Trut násilníka, třebas i obra (snad Herkulesa!), který saň ljutú pohubiti zdolá. Jaké to etymologické vrtochy! A k tomuto blouznivému výkladu jmen Trutnov a Trut dodává p. J. Jireček: „že prý v Libušině Soudu ještě leccos se skrývá co důkladnějším prohloubáním poskytne nového světla o starobylosti české, a že tato (jaká?) vlastnosť Libuš. Soudu jistě jest spolu jedním důkazem pravosti jeho“. Co toho tu ten p. J. Jireček napověděl! Tedy něco posud ukrytého objasní historii, českou a bude důkazem pohanského původu Libušina Soudu! Pan J. Jireček má zajisté již veliký strach, že s těmi svými důkazy starožitnosti Libušina Soudu špatně pochodí, když pro rozmnožení jich lapá po takových ukrytých argumentech.

Moji výtku, že v Libušině Soudu chybně řečeno „Ot hor Krkonoší“ místo „ot hor Krkonošských“, nazývá p. J. Jireček gramatickou fiksí. To že jest fikce? Nechť p. J. Jireček, kterýž pochází z krajiny, odkudž jest Krkonoše viděti, uvede jediný příklad, že by tam kdo byl řekl: Věje vítr od hor Krkonoší. Co o tom rozkládá p. J. Jireček v Časopise Musejním (str. 135), nenáleží k věci.

Za jeden z důkazů, že Libušin Soud jest r. 1818 udělán, uvádím také, že padělatel vypsal verš: „Prokní stúpi rozenia dle svého“ z Královdvorského Rukopisu i dokládám, že se tu prozradil, napodobiv zde a na jiných místech ortografii z konce XIII. století. A p. J. Jireček na to odpovídá: „Jestliže tento verš jest v Královdvorském Rukopise správný, nenahlížíme, proč by tatáž věta v Libušině Soudu měla býti nesprávnou?“ Toť měl p. J. Jireček nějaké Jiříkovo vidění; vždyť pak jsem já o žádné nesprávnosti nemluvil. Také to, co p. J. Jireček k tomuto vidění v Časopise Musejním (str. 136) doložil, jest bláhové mluvení, a rovněž přirovnání ortografie Libušina Soudu k ortografii Zlomků Frisinských.

Můj výrok, že průpověď: „Výpovědi tvoje rozmysléchom“ jest novověký germanismus, zprovází p. J. Jireček posměšnými, ano lehkomyslnými slovy: „to věru již ať věří Horaciův Judaeus Apella“. Taková odpověď na mou vážnou výtku jest zjevným důkazem, že p. J. Jireček jest ku všeliké soudné kritice nezpůsoben. Germanismus „rozmysliti něco“ (etwas erwägen) v uvedeném verši a gramatická chyba v staročeštině, plurál „výpovědi tvoje“ místo duálu „tvoji“ jest jeden z nejzávažnějších důvodů podvrženosti Libušina Soudu, a pan J. Jireček na to odpovídá: „To nechať věří pověrečný žid, já tomu nevěřím“. Že p. J. Jireček takového makavého germanismu Lindova necítí a mou podstatnou výtku tak lehkovážně odbývá, jest hlavně tím, že jest prosáklý duchem německým.

Jest tu právě příhodné místo, abych tuto p. Jirečkovu prosáklosť cizím živlem stvrdil hojnými doklady z jeho nynější polemiky, v níž germanismy, gramatické poklésky a názviska zcela na způsob Lindových ukovaná svorně se střídají, znalcům k udivení a neznalcům ke zlému následování. Zvláště libovonné

takové kvítky z německé zahrádky p. Jirečkovy jsou kromě mnohých jiných tyto: „Všecky ohledy pustil mimo sebe; přísloví se spravdilo; ještě hůř vypadají ostatní tvrzení; p. P. vystoupil s věcí a p. Š. s kritikou; ta určitosť tím jest podivnější, jelikož; aký interes mohl míti Kovář; p. Š. nevzal si tu práci; nenašli jsme ani stříbrovlasý ani stříbrošedý; ty námítky jsou příliš nepromyšleny; báseň plnoduchá, spisovatel slaboduchý; K. přetrhne vydávání slovníka; aby neopominul prostudovati rozpravu; jiné památky, kteréž nechce položiti pod sekeru mestnou; to jsou meze, které nikomu překročiti nelze; aby se někdo bez prozrazení přetvařoval za učence; při větší ohlídavosti byl by ještě daleko trefnějších dokladův nasbíral; až posud šli jsme z cesty důkazu; bez tajení pravíme, že; ohledání a vyvrácení pochybnosti přispěje jen k poznání památky a k přesvědčení; Zdeslavovi se připisuje vítězství; aby hájil prioritu; těšiti se na dílo velmi zábavné; o nichž přece Slovo tak důrazně mluví; obmezíme se na věci; to pojmenování není žádný anachronismus; jak toho může i jen nevěděti; že by „pro“ bylo zjevným novomluvem; před muži takovými měj každý úctu; mlčení proti vinníkům bylo nehodou; spravdilo se staré přísloví, ledabylé mluvení“ a více jiných. Taková jest čeština p. Jos. Jirečka, který si osobuje právo, rozhodovati o správnosti řeči v Libušině Soudu. Netajím toho, kdyby některý kandidát učitelství češtiny v práci své písemné tak se prohřešil proti přesnosti jazyka, jako tuto p. J. Jireček, že bych ho nepřipustil ke zkoušce ústní, pokud by se nenaučil správněji psáti.

K mému pádnému argumentu, že Hanka své účastenství ve fabrikaci Libušina Soudu výborně osvědčil vysvětlením verše 24. „roda stara Tetvy Popelova“, prohlásiv slovo Tetvy za chybu písařovu místo „ietui“, jak na jiném místě (v. 95.) v Libušině Soudu psáno, a vyloživ řečený verš r. 1819 trefně slovy: „větve starého rodu Popelova“, jak se toho lze dočísti v Kroku (I, sv. 3, str. 55), — odpovídá p. J. Jireček, že v Libušině Soudu není psáno: „roda stara ietui Popelova“, nébrž „Tetvy“. Pravda že tak není psáno ve snímku Libušina Soudu, přiloženém ke spisu Šafaříkovu: Die ältesten Denkmäler, vydaném r. 1840, ale shledává se tak v původním snímku, jejž

udělal r. 1818 Jar. Puchmayer. Kdyby p. J. Jireček byl se podíval do Kroka mnou citovaného a četl tam výčitky Hankovy, jak nedbalý byl písař Libušina Soudu, byl by se dovtípil, že ten nepozorný písař, pominuv slovo „ietui“ po slově Klenové a nemoha škrabati, napsal je před slovo Popelova, i nebyl by p. J. Jireček v Časopise Musejním (str. 148) o Hankově zcela správném výkladu verše 24. řekl, že se hodí jako pěst na oko a mně že spoléhání se na autoritu Hankovu uvedlo v situaci převelice dvojsmyslnou (!).

Při verši 95.: „V národ k rozsúzeniu na sněm sboren“ upírá p. J. Jireček (Časop. Mus. str. 139), že časoslovo „sboriti“ vzal Hanka ze srbštiny, poněvadž v srbštině neznamená, jak Hanka i Šafařík se domýšleli, „shromážditi“, nébrž „rozmlouvati“, a že slova „zbor zboriti“ v písni srbské značí tolik, co české „sněm sněmovati“. A však z toho, že Hanka a Šafařík časoslovo sboriti v srbštině chybně vykládali, nejde, že by nebylo srbské. Potom tvrdí p. J. Jireček, pustiv se do nemístného etymologického rozboru, že prý časoslovo „sboriti“ jest staročeské a že prý zaniklo; to ať p. J. Jireček prvé doklady zjistí, aby mu to kdo věřil.

Jako by toho panu J. Jirečkovi bylo líto, že proti mým výtkám u veršů 112. a 118. učiněným, kde zavrhuji spojování akkusativu s negativními časoslovy (nebudu súditi svády a nechvalno iskati pravdu) ve Světozoru nic moudrého nenamítl, dohání to v Časopise Musejním a nevěda, co by sám ze sebe pověděl, klade tu (str. 143) mně pro naučenou dlouhý výpis z rozpravy Miklošičovy: Der praepositionslose Local (Wien 1868), v kteréžto důkladně a všestranně promyšlené (!) rozpravě slavného učence (tak p. J. Jireček tu rozpravu pochlebně dle svého způsobu nazývá) prý naleznu, že jest drahně (?) odchylek od pravidla, žádajícího, aby se záporné sloveso vázalo s genitivem“. Což pak to p. J. Jirečkovi zase napadlo, že mi v záležitosti Libušina Soudu znovu ukazuje k dokt. Miklošičovi, aby mě poučil a z bludu vyléčil! Uvádí snad Miklošič v dotčené rozpravě verše 112. a 118. z Libušina Soudu za dovolené odchylky od pravidla v příčině genitivu? Divím se tomu velice, že p. J. Jireček nemá tolik vtipu, aby se sám toho domyslil, a že mu to

musím zřetedlně povědíti, že mi prof. Miklošič ve všem, co jsem napsal v Dodavcích ke svým Dějinám literatury staročeské proti Libušinu Soudu, dává za pravdu a že zavrhuje vesměs odpor p. J. Jirečkem proti tomu činěný. Marná jest tedy p. Jirečkova apelace k prof. Miklošičovi a ustavičné jemu lichocení. Pan J. Jireček měl si raději, co se týče genitivu v průpovědech záporných, přečísti, co o tom napsal Dobrovský ve své mluvnici (str. 285 a 288) a Zikmund ve své skladbě (str. 152—158), a byla by ho přešla chuť, vyhledávati pro ochranu pravosti Libušina Soudu výminky z pravidla, které jsou v staré češtině velmi řídké a mají vždy zvláštní příčinu, jakž i z rozpravy Miklošičovy dostatečně zřejmo.

Podivná to věc, že p. J. Jireček, kterýž o věcech dosti nepatrných, jako jsou výminky z pravidla, že časoslova záporná spojují se s genitivem, obšírně se rozepisuje, nikde neupírá té společné dílny falsátorské, o níž pravím, že v ní Linda a Hanka Píseň pod Vyšehradem, Píseň krále Václava a Libušin Soud zhotovili a Hanka kromě toho glosy v sl. Mater Verborum a Evangelium sv. Jana. Snad se p. J. Jireček se mnou v tom snáší, že byla taková dílna a že se v ní pracovalo?

Své rozumování ve Světozoru končí p. J. Jireček, blahořeče Palackému a Šafaříkovi, kteří prohlásivše Libušin Soud za drahý poklad starověkosti české zakládali svůj úsudek na dlouholetém bádání, a nikoli na několikaměsíčním rozjaření jako já. Jim šlo o pravdu a proto má před nimi každý míti úctu, mně však prý nedaly vavříny Paterovy pokoje a marnosť prý mě vedla k vynešení mého úsudku, jak jsem to již výše podotkl. Totéž praví o Kopitarovi a lituje, že se jemu i Dobrovskému za živobytí náležitě neodporovalo, aby se byl zamezil spor, který později mnoho kyselosti přinesl. O Kopitarovi zejména tvrdí, že se ve svém chování k Čechům vždy jen poddával podpalům své uražené marnosti a že se mu mělo mužně říci: „Dokaž nebo mlč“, a taktéž Dobrovskému, který prý by se nebyl dal sváděti předsudky, kdyby se mu bylo přivedlo k vědomí, že jest se mu odpovídati před veřejností a že tu neplatí autorita, nébrž jen průvodný důkaz. V skutku, ten p. J. Jireček jest důmyslný psycholog, ten se umí lidem dívati do duše;

kdo psal podlé jeho chuti, tomu šlo o pravdu a ten jest hoden úcty, a kdo psal, co se p. J. Jirečkovi nelíbí, toho huala marnosť a rozjařená mysl a ten hoden jest pohany a opovržení všech lidí.

Pro štěstí že jsou tu mužové rozvážnější a šlechetnější nežli jest p. J. Jireček, kteří o mém odsouzení Libušina Soudu zcela jináč smýšlejí. Nebožtík slavný Rokytanský, jenž nad jiné pronikal srdce a rozum lidský, čta moje odůvodněné zavržení Libušina Soudu, pronesl se takto: „To jest muž, to jest charakter, který se odváží povědíti svým krajanům trpkou pravdu“. Při čemž připomínám, že Rokytanský, studovav roku 1824 v Praze, byl pamětníkem prudké rozepře mezi Dobrovským a V. Svobodou o pravosť Libušina Soudu tehda vedené a že věděl, jakých jizlivých urážek se Dobrovskému za hájení pravdy dostalo. — Slovútný slavista, profesor V. Jagić v Berlíně, když přečetl mé Dodavky k dějinám literatury české, psal mi dne 21. března t. r. takto: „Klaním se Vaší upřímnosti (iskrenosti), s kterou jste odsoudil Libušin Soud, jejž mám dávno již za podvržený“; a po přečtení mé obrany proti Čechu v Pražských novinách psal mi opět dne 26. března takto: „S velikou lítostí vyrozumívám z Vašeho ohražení, že v národních kruzích v Praze posud neuhostila se klidná mysl. Kterak by jinak bylo možná, aby Vaše poctivé snažení, objeviti pravdu, s takovým pohaněním bylo přijato? Nechť nezapomínají v Praze, že také jinde ve Slovanstvu (pomíjím tu učence německé) mají badatelé již dávno velké pochybnosti o pravosti Libušina Soudu. Nyní nelze se již neustále dokládati Šafaříka, kterýž obral si s Palackým glosy v sl. Mater Verborum za předmět svého zvláštního studium; a co z toho vyšlo? (Viz o tom Archiv, 1878, III, 1.) Nadávkami, posměchem a zprostými vtipy protivníci Vaši málo pořídí“. — Důmyslný historik literární, zemřelý profesor K. Šmídek v Brně, vyslovil se v též příčině v listě, daném mi dne 4. února t. r., v tento smysl: „Buďte tím jist, že zkoumání Vaše dojde obecné pochvaly, jako vše, co se zakládá na pravdě. Důvody Vámi podané jsou takové, že nesrovnalost forem gramatických v Libušině Soudu s věkem, v nějž se ta báseň vůbec klade, jest patrná a zřejmá. Publikace Vaše dotkne se ovšem

nemile milovníků Libuš. Soudu, ale což jsou nám platny básně i sebe zdařilejší, když jsou založeny na šalbě; ta věc musí býti přivedena ku konci. Pročež posiliž Vás pán Bůh v započatém boji". — Dr. K. Jičinský projevil se zase o falsifikaci mnou odhalené v listě, daném dne 21. února t. r., těmito slovy: „Já trnu, když pomním, že také Libuš. Soud má býti nepravý, báseň mně milá, v níž jsem sobě, jako druhdy za mladších let, do dneška liboval. Kéž byste neměl pravdu! Ale tomu odporuje Vaše důkladná znalosť starožitností našich. Při tom všem těším se však, že jste Vy co Čech měl tolik odvahy a vydal jste pravdě svědectví veřejné, nedopouštěje, aby to učinil někdo cizí". — A věrně mi oddaný prof. H. v Olomouci, čta nájezdy na mne činěné poslal mi ke dni 21. března list tohoto znění: „Důvody Vaše, plynoucí z klidné mysli a z upřímného srdce, vítězstvím se neminou. Nermuťte se, že se proti Vám vede polemika způsobem lidí vzdělaných nehodným. Každý zajisté, kdo má zdravý soud, vidí, že by všeliká kritika vědecká byla nemožná, kdyby se kritisovalo tak, jak to činí protivníci Vaši. Tito harcovníci a jiní z nynější mužné generace, kteří dospěli za stálých půtek politických, podobají se hranaté, drsné a vášnivé soldatesce, jenž nemá ani zdání o způsobech vzdělané společnosti. A však většina chová v sobě přes všechno to cit slušnosti a lásku k pravdě, a byť se někdo dal i na chvíli těmi vášnivci unésti, bude zajisté klidností důkazů Vašich přiveden zase na pravou cestu. Za křivdu nyní Vám činěnou dojdete bohda u svých ctitelů tím větší vděčnosti". — A podobných vyjádření mohl bych uvésti ještě několik.[1])

Co se týče propovědění p. Jirečkova, že Kopitara vedla jen uražená marnosť a nechuť k Čechům ke stálé oposici proti Libušinu Soudu a jiným památkám literatury české, jest

---

[1]) Došly mne také hlasy jiné, kde mi raděno, abych svého nálezu neodkrýval, že to učiní veliký hluk, nebo abych rozhodnutí o té věci vznesl na sbor znalců; avšak touto radou nemohl jsem se spravovati, nechtěje jednak, aby zřejmý podvod dále se tajil, jednak předvídaje, jak by rozhodnutí asi vypadlo, kdyby navrhovaný sbor se skládal z takových znalců té věci, jako jsou pp. bratři Jirečkové, p. Brandl a p. Dudík.

opět bezdůvodné osobní osočování. Kopitar odporoval pravosti Libušina Soudu jako důkladný znalec staroslovenčiny a srbských národních písní, jmenovitě písní o Mutném Dunaji a o caru Lazaru, které byly falsátorům hlavním zdrojem poetické části jejich skladby, též jako důvěrník Dobrovského, kterýž mu padělatele Pražské zajisté dle pravdy vylíčil. Co znalci písní srbských pokládali také jiní slovútní Jihoslované: Vuk Št. Karadžić, Miklošič a Jagić Libušin Soud za padělaný, nečiníce toho z uražené marnosti. Co se pak týče nechuti k Čechům p. J. Jirečkem Kopitarovi vytýkané, kde pak má toho důkazy? Znalť jsem Kopitara osobně a neznamenal jsem při něm nižádné nechuti takové, aniž jsem kdy z úst důvěrníků jeho, hudebního umělce E. Doležálka a prof. Fessla cos podobného slyšel. Kopitar byl jen protivníkem oněch Čechů, kteří autority Dobrovského neuznávajíce zdravému jeho úsudku odporovali, jej snižovali a uráželi. Zajisté, že by Kopitar, kdyby byl posud živ, také p. J. Jirečka nenáviděl pro ta nerozvážná slova výše uvedená, kteráž pronesl o Dobrovském, důkazů jeho proti Libušinu Soudu podaných ani neznaje, a pro ten zprostý diktát p. Jirečkův: „Kopitare dokaž nebo mlč“, vyslovený proti jednomu z nejdůmyslnějších kritikův a jazykozpytců slovanských. Takový násilný zákaz hodil by se ovšem velmi dobře nerozmyslnému panu J. Jirečkovi.

Na konci svého popírání mých důvodů podvrženosti Libušina Soudu (i Zlomku evangelium sv. Jana) praví p. J. Jireček (v Časop. Mus. I, 152), „že v mém dovozování opět a opět proniká (snad jeví se) mínění, jako by v přítomné svádě doklady jinoslovanské měly zůstati (!) vyloučeny“ a vytýká mi „zjevnou nedostatečnost mých studií“. Co vše ten p. J. Jireček vymýšlí na mne, aby mě před čtenářstvem zlehčil! Ať uvede v mém dovozování jen jediné místo, kde by proskakovala myšlénka, že se může otázka o pravosti nebo nepravosti Libušina Soudu rozhodnouti bez znalostí jiných řečí slovanských, zvláště staroslovenčiny. Vždyť pak jest Libušin Soud smíšenina ze staré a nové češtiny, ze staré slovenčiny, z ruštiny a srbštiny, jak by tedy bylo možná, bez znalosti jiných řečí slovanských, vše co jest v něm cizího, poznati a z něho vyloučiti? Jen touto znalostí

jiných řečí slovanských vysvětluje se, že Dobrovský a Kopitar Libušin Soud (i Evangelium sv. Jana) ihned za stvůru novověkou zavrhli, a taktéž se tím vysvětluje, že přední nynější znatel staroslovenčiny a řečí slovanských vůbec, prof. Miklošič a proslulí slavisté, kanovník Petruševič ve Lvově a profesoři V. Jagić v Berlíně, A. Leskien v Lipsku, Lamanský v Petrohradě a jiní netoliko Libušin Soud, ale i jiné výrobky Lindovy a Hankovy od mnoha let za falešné odsoudili. Jakož však důkladná znalosť jiných řečí slovanských, tak vede předkem a nejprvé důkladná znalosť správné češtiny čili ducha řeči české i při menší znalosti sester jejích k neklamnému poznání podvrženosti Libušina Soudu a jiných spisů řečených. Kdo sobě osvojil dokonalou znalosť čisté češtiny, tomu protiví se v Libušině Soudu každé nečeské slovo a jeho ucho uráží každá nečeská konstrukce; on má v sobě měřítko neomylné, že báseň česká, v níž jsou slova, konstrukce a fráse: ot, utr, u, pášú, ruby strojá, po zákonu, ide-že, zprosí kněžnu, mútiti vodu, ustaviti nález, rozmysleti výpovědi, národ sboren a p., nemůže býti pravá.

O vytýkané mi nedostatečnosti studií v záležitosti starožitných památek českých a o nedostatku soudnosti, projevené v odporu mém proti Libušinu Soudu, blabotí p. J. Jireček urážlivě takto: „Diktáty p. Šemberovy (tak nazývá mé důkazy) nejsou ani rozmyšleny a uváženy, ani odůvodněny a dotvrzeny, a soudný čtenář (p. J. Jireček) jest na rozpacích, čemu se má více diviti, zdali té nevyrovnané snadnosti, s kterou p. Šembera pronáší výroky míru vědoucnosti svého původce až příliš neopatrně na odiv staví, anebo naivnému domnění, jako by v obecenstvu českém[1]) u věcech literárních vládla taková lehkověr-

[1]) O pravosti nebo nepravosti Libušina Soudu přísluší rozhodovati toliko důkladným učencům, znalým nejen gramatiky, kteráž tu o sobě nestačí, ale i paleografie, historie a právnictví; jen takoví znalci, jichž, jak nynější spor zřejmě ukazuje, jest velmi málo, mohou posouditi, zdali „moje tvrzení jest holé a všeho hlubšího základu prosté“, jak praví p. J. Jireček, nebo má snad základ hlubší. „Obecenstvo vůbec“, teréž oněch vědomostí nemá a míti nemůže, nemůže o podvrženosti bušina Soudu rozhodovati. Pan J. Jireček tedy, který tuto soudnost ičítá každému čtenáři Čecha a Brouska a obecenstvu vesměs, rozvážil, co napsal.

nost, že by již samo holé a všeho hlubšího základu prosté tvrzení mohlo v něm zviklati přesvědčení (to jest čeština!) o památkách národní literatury, které po důkladných a kritických rozborech soudců nejvážnějších uvyklo pokládati za pravé a přesné". Odmítaje přičítanou mi p. J. Jirečkem neumělost a nesoudnost připomínám, aniž mi to budou laskaví čtenáři vykládati na neskromnosť, že jsem byl první, jenž jsem (r. 1858) písně pod Vyšehradem a krále Václava, po onu dobu „po kritickém rozboru soudců nejvážnějších za pravé a přesné pokládané", z příčin jazyka ze staročeské literatury vyloučil, načež nebyly již při Královdvorském Rukopise tištěny; též že jsem nejprvé z povahy jazyka poznal, že přípisek český k listu Třebíčskému z r. 1197 a Zlomky Monseovy v diplomatáři Moravském jsou práce falsátorské; kromě toho že jsem sám jediný určil pravý věk glos v sl. Mater Verborum (ok. r. 1250) a věk Alexandreidy i Legendy o sv. Kateřině (ok. r. 1300, tento věk proti p. J. Jirečkovi, který ty básně postrkoval až k r. 1245—53, Světozor na r. 1859, č. 2.); a nyní jsem opět od časů Dobrovského první ze spisovatelů českých, jenž popírám důvody zvláště filologickými pravosť Libušina Soudu (i Zlomku evangelium sv. Jana), a to v plném souhlasu s předními paleografy a s nejslovútnějšími jazykozpytci slovanskými.

Docela jinak má se však věc při p. J. Jirečkovi. Pan J. Jireček osvojil si ovšem jakous takous znalost jiných řečí slovanských, ale nevnikl v ducha řeči české, trpě, jak jsem na svém místě mnohými příklady stvrdil, na poklésky mluvnické a na zatrhování němčinou, aniž jest konečně obdařen klidnou myslí kritikovi potřebnou. Pan J. Jireček mluví ustavičně s bombastickou pochvalou o Miklošičově porovnavací mluvnici slovanské, o vydobyté nyní převzácné vymoženosti vědecké v nauce slovanské, o vědeckém stanovisku, které výskum mluvnický, mythologický, právnický a kulturní u nás zajímá, a takových holých a nemístných frází rozkládá více, a však co se týče Libušina Soudu, má z příčiny svrchu vyložené mlhu před očima, pro kterou nemůže přijíti k poznání zřejmé šalby a která vrhla do té ošklivé situace, že jsa se svým míněním v odp s nejvýtečnějšími jazykozpytci nynějšími, odevšad jest opušt

nemaje v Čechách mezi znalci jazyka přivržencův žádných a kromě Čech toliko přivržence tři, ve Vídni p. bratra Hermenigilda[1]) a na Moravě p. Brandla a p. Dudíka, kteryžto třetí přivrženec a znalec má však dle svědectví p. Brandlova Libušin Soud za část Královdvorského Rukopisu!

Po tolikerých jízlivých útocích na mne učiněných dokonává p. J. Jireček svou rozpravu slovy: „Pravdu sobě mluvme a dobří spolu buďme!“ Věru, zapomněl bych se sám nad sebou, kdybych na takovou pravdu, kterou p. J. Jireček proti mně ze sebe vychrlel, mohl s ním býti „dobrým“. Za takovou pravdu byl by p. J. Jireček dle obecného hlasu hoden ještě jiné odplaty.

---

[1]) K tomuto přivrženství přiznává se p. Herm. Jireček v Časopise Musejním (1878, str. 322), ježto tam v souhlasu se svým p. bratrem Josefem v pěkné německé češtině praví, „že prý jsem v otázce Libušina Soudu přestal na prostých ničím neodůvodněných tvrzeních“. Načež připomínám, že tato výpověď platí úplně o p. Herm. Jirečkovi, ale nikoli o mně. Pan Herm. Jireček jistí ve svém Slovanském právě (I, 146) kategoricky a beze všech důvodů: „že dobře jest řečeno v Rukopise Zelenohorském: Nebudu vám súditi svády“ a „Suďte sami po zákonu pravdu“. Já ve svých Dodavcích k Dějinám literatury české, str. 150 a 152, odpírám tomu a dovozuji z příčin gramatických a právnických, že jest to chybně a novočesky řečeno, a p. Herm. Jireček jmenuje mé podstatné důvody „ničím neodůvodněným tvrzením“. Pan Herm. Jireček praví v témž svém spise (str. 146), „že také dobře praveno jest: Ustavite nový nález, ký by směril rozvaděna bratry“; já však dokazuji v nynějším spise na náležitých místech, že to není dobře praveno, že tyto průpovědi nejsou hlas právníka z IX. století, za nějž je má p. Herm. Jireček, nébrž Lindovy výmysly z r. 1818. Ale nedojdu též u p. Herm. Jirečka víry. — Kde jest předpojatosť, neustupnosť a nelíbosť ke spisovateli, tu všeliké dovozování a poučování jest marné. Jakož někteří zarytí protivníci jazyka českého, přečetše obranu Královdvorského Rukopisu, sepsanou r. 1862 bratry Jirečky proti J. Fejfalíkovi, přes všechny důvody v ní uvedené vzdorovitě volali a volají posud: „und die Königinhofer Handschrift ist doch falsch“, tak praví p. Herm. Jireček a s ním i jeho p. bratr Josef nyní, a tak učiní oba, až i přečtou tento můj spis a úsudky slovútných paleografů a jazykozpytců za pravdu mi dávajících, tvrdošíjně: „a Zelenohorský Rukopis jest předce pravý“.

Jsa takto s p. J. Jirečkem hotov, rozeberu obranu Libušina Soudu, aneb jak ji nazývá p. J. Jireček, důkladnou učenou rozpravu, kterou od sebe pustil blíženec jeho p. V. Brandl v Mor. Orlici. Neznám skutečně práce v oboru vědeckém tak povrchní a vší kritiky prázdné, jako jest tato rozprava p. Brandlova, neodevzdávajíc sobě téměř v ničem od sepsání p. Jirečkova, ani v nerozvážnosti, a připojíme-li k ní přídavek o Stolném Bělehradě, ani v urážlivosti. Čehož doklady jdou tu hned v zapětí.

Pan Brandl počíná svou polemiku při slovech „sprosi kněžnu“ ve verši 35., kde já pravím, že spojení časoslova zprositi s akkusativem místo genitivu jest znamením falsifikace Libušina Soudu; p. Brandl jistí naproti tomu, že jest to „zcela správná konstrukce“, poněvadž se v národní písni nalezá také prositi s akkusativem: proste chlapci moju mámu; pak praví, že tu není činiti o prosté časoslovo „prositi“, nébrž o složené „sprositi“, a mezi oběma že jest prý takový rozdíl jako mezi hledati (něčeho) a shledati (něco). Tu osvědčil p. Brandl svou důkladnou učenosť filologickou. Sprositi, chybně psáno místo „zprositi“, není nic jiného než perfektivní forma durativního časoslova prositi, jako na př. tratiti a ztratiti, raniti a zraniti, pročež také Jungmann a Hanka r. 1822 onen verš 35. vyložili novočesky takto: „prosila“ kněžnu ve Vyšehradě; zcela rozdílné dle smyslu však jsou od sebe časoslova hledati a shledati, quaerere a conquirere. Analogie p. Brandlova mezi zprositi a shledati hodí se sem tedy (sit venia verbo) jako pěsť na oko, ovšem ne dle mínění p. J. Jirečka, který podivuje se důmyslu p. Brandlovu, jenž vynalezl mezi „prositi“ a zprositi netušeně rozdílnou povahu syntaktickou.

K mému odsouzení infinitivu „ustaviti pravdu i pohnati bratry“ co doplňku k časoslovu prositi, místo imperativu nebo konjunktivu, odpovídá p. Brandl sofisticky, že se k časoslovu slíbiti a říci klade infinitiv, na př.: slíbil zaplatiti, a že se tedy také infinitiv při časoslově prositi (zprosi kněžnu ustaviti pravdu) „nepříčí duchu jazyka a nepáchá se tím hřích proti správnc jazykové“. Tu zase ukázal p. Brandl, jak rozumí duchu i ského jazyka. Zde neplatí liché rozumování, co se příčí neb n

příčí duchu jazyka, nébrž platí doklady ze starých spisů a i tu jeden doklad odchylný proti padesáti pravým nemá platnosti.

Kterak p. Brandl se umí svou dialektikou jako hladký úhoř vymknouti z odpovědi na pravou otázku a zakryti ji povodní slov k věci nenáležejících, zjevno učinil v odporu svém na můj závažný důvod nového původu Libušina Soudu, že v něm na místě obecného „na Vyšehradě“ z příčiny metrum napsáno „v Vyšehradě“ (aneb „Vyšehradě“), jakž nikde se nemluví a kromě Lindy v Záři nad pohanstvem žádný spisovatel posud nenapsal. Pan Brandl, chtěl-li můj důvod odmítnouti, měl uvésti jen jediný příklad z nějakého spisu, na př. z Dalimila, z Legendy o sv. Prokopu, z Palackého Archivu českého, ze Starých Letopisů českých a p., kde Vyšehrad nesčíslněkrát se připomíná, že tam jest psáno „ve Vyšehradě“. Ale tomu se p. Brandl chytře vyhnul a odpověděl, že prý se říká „v hradě“. Ovšem že se říká v hradě, když hrad leží na rovině jako hrad Břetislavský, nebo v bahnách, jako ležel hrad Podivínský, nebo když se někdo do hradu třeba na vrchu ležícího již dostal, jako se čte v Královdvorském Rukopise ve Zbyhoni (verše 40. a 46.): „junoše — vsie v hradě pobi — jako mě zdě věžá, tak ju (věžá) v tvrdě hradě“. Proto se také dobře říká „v Uherském Hradišti“, poněvadž leží v planině, a z též příčiny praví se také dobře v listě kláštera Litomyšlského z r. 1167 (složeném později) „v gradisci“. Ale žádné ucho, ani české, ani, pokud se týče Vyšehradu nad Dunajem, slovenské, neslyšelo, že by kdo řekl „ve Vyšehradě“ místo „na Vyšehradě“. Pokud tedy p. Brandl aneb jeho spojenec p. J. Jireček nestvrdí dokladem z nějakého spisu, že v něm psáno „ve Vyšehradě“, trvám při svém výroku, že lokály „v Vyšehradě“ v Libušině Soudu a „ve Vyšehradě“ v Záři nad pohanstvem jsou neomylným důkazem padělanosti Libušina Soudu a že jeho padělatelem jest J. Linda.

Co rozkládá p. Brandl o slovích „kněžna“ a „knieni“ a o slovích „pravda“ a „soud“, jest totéž, co o tom rozumuje p. J. Jireček, nejináč než jako by se byli oba přátelé o to smluvili. Pročež táhnu se tu k tomu, co jsem na to pověděl p. J. Jirečkovi.

Velmi trefná jest argumentace p. Brandla proti mému výroku, že jméno Dobroslavsk Chlmec neshoduje se s historií a jest nestvůra gramatická a vydává svědectví o jeho soudnosti historické. Pan archivář Brandl má to za přílišnou úzkostlivosť, když přikládám měřítko přesného dějepisu a místopisu k básni, která se dotýká mythických dob našeho národu, a béře předmět z doby předhistorické; na básníkovi z takových dob máme prý žádati jiných věcí než neomylnosti geografické. Pan archivář Brandl má tedy za to, že by spisovatel IX. století, který nepochybně bydlel v Praze, neuměl správně pojmenovati sídel sedmi kmetův či dle p. Brandla županův, jež kněžna Libuše dala svolati k zemskému soudu? Padělatel Linda nemohl ovšem hrad při stoku Labe a Orlice jmenovati Dobroslavovým „Hradcem", poněvadž by se byl prozradil, že to jméno vypsal z kroniky Hájkovy, pročež vymyslil si jméno Chlumec. Vše jiné, co p. Brandl píše o Trojských osadách, o Dunajské voděnce, o Miletínských lesích atd., není hodno odpovědi, tím méně to, že z drsnatosti slov: „s črna lesa, ščít črn" nelze souditi, že spis taková slova obsahující jest podvržen. Toho jsem já nikde neřekl, nébrž jen to, že drsnatá slova „Dobroslavk Chlmec" a „Vyšehrad tvrd" (v Písni pod Vyšehradem) projevují téhož skladatele.

Verš 43. „Ideže Orlicu Labe pije", není prý napodoben dle slov: „země vřelú krev pije" v Královdvorském Rukopise, jak já pravím, nébrž spíše dle Anakreonta. A v tom přisvědčuje p. Brandlovi také p. J. Jireček (v Časopis Mus., str. 132), jenž uvádí z jedné roztomilé písně Anakreontovy podobné myšlénky: „moře pije vzduch, slunce pije moře a luna pije slunce"; proč prý by také nemohlo Labe píti Orlici? Tento verš v Libušině Soudu jest prý spíše důkazem starožitnosti nežli podvrženosti té básně. Pánové Brandl a Jireček mají tedy za to, že v IX. století bylo již na Vyšehradě nějaké Studium generale, kde bylo vyučováno Homeru a Anakreontovi a kde starý básník tomu verši se přiučil. Já však se domýšlím, jest-li domněnka jejich o původu verše 43. pravá, že jej udělal podlé Anakreonta r. 1818 Linda, slovútným profesorem Zaupr v písních Anakreontových vyučený.

Co se dotýče starocírkevní partikule „že“ a ruské předložky „po“ místo „pro“, o které p. Brandl tolik moudrosti z Jungmannova Slovníka vykládá, přestávám na tom, co jsem na toto vychloubání se podobnou učeností odpověděl p. J. Jirečkovi.

Můj důvod podvrženosti Libušina Soudu, že dle něho rytíř Trut z IX. století jest zakladatelem německého města Trutnova pod Krkonoši, odmítá p. Brandl vtipnou otázkou: „Ad quid perditio haec? Vždyť v celé básni nepřivádí se jména místního Trutnov!“ Poněvadž toto řekl také p. J. Jireček, tedy ukazuji p. Brandlovi k odpovědi, kterou jsem dal na to panu J. Jirečkovi.

Proti mému vytknutí, že skladatel Libušina Soudu chybně užil genitivu „ot hor Krkonoší“ místo „ot hor Krkonošských“, klade p. Brandl za obranu, že prý se říká také „na zámku Pardubicích“ a „Jerusalém město“; toť ví každý, ale zámek a město nejsou hory; ať stvrdí p. Brandl nějakým dokladem, že se říká „od hor Palav“ nebo „na horách Palavách“ místo „Palavských“, pak mu dám za pravdu. Hic Rhodus, hic salta; takového dokladu na p. Brandlovi žádám.

Co p. Brandl praví k verši 85., že Libuše vynesla trojí výpověď a že tedy plurál „výpovědi tvoje“ místo duálu „výpovědi tvoji rozmyslěchom“ jest správný, v tom vězí zase kus sofistiky, a p. Brandl tím vysvědčil, že nečetl bedlivě rukopisu, jehož pravosti hájí, ježto ve verši 74. Libuše sama duálem „budetě-li“ (výpovědi) u vás po rozumu potvrdila, že učinila výpovědi jen dvě. Nechť pak se svolá sjezd právníků jazyka znalých a uzná zajisté, že slova Libušina obsahují toliko dva výroky a nikoli tři, a že tedy plurál „tvoje“ jest mluvnický poklesek z r. 1818. To uznává s polovice sám p. J. Jireček a opouští, co se týče plurálu, statečného spojence svého, nechtěje však dopustiti, že by duál „výpovědi tvoje“ byl nesprávný, utíká se ke kulhavé analogii, předstíraje, že prý tento duál povstal tak, jako v Královdvorském Rukopise duál: „svoje křiedle dlúže“. Kdo vidí v slovích „křiedle“ a „výpovědi“ analogii, nechť p. Jirečkovi věří.

Mému výroku, že slova: „výpovědi rozmyslěchom“, v frase „rozmysléti něco“, jest germanismus, totiž překlad ického „etwas erwägen“, z r. 1818, odpírá p. Brandl soli-

dárně s p. J. Jirečkem, tvrdě, že prý vazba časoslova rozmysliti s akkusativem duchu jazyka českého se nepříčí, jako vazba časoslova mysliti (mysliti výpověď?). Tímto upíráním německé povahy fráse řečené osvědčil p. Brandl, jak málo vnikl v ducha českého jazyka, jehož se ve své rozpravě o Libušině Soudu tolikrát dokládá. U p. Brandla všelicos se nepříčí duchu jazyka českého, což se znalci jazyka velice příčí a v čemž znalec spatřuje ducha jazyka německého, ano i poklésky mluvnické. Uvedeme tu některé příklady z dotčené rozpravy pana Brandla a z jeho „Slova o naší literatuře“ v Koledě na rok 1878, aby čtenářové uvážili, jaké víry jest hodna námitka páně Brandlova, že fráse „rozmysliti něco“ není germanismus. Pan Brandl psal zcela v duchu jazyka českého: „spisovatel podléhal vlivu dialektu; umlčovati věc; omluva jest pověděna; spisovatel má spisování nechati; mladému muži (místo mladíkovi) se vytýkalo; okolnosť ta jest svědectvím pro jeho pravosť; zlato hraje v národních pověstech veliký úkol; vše jest jedno, jak píši; romány, jednající o loupežnících; snad naposledy zlatý stůl vzat jest z Iliády; šlo o to, Němcům dokázati; listina píše místo h vesměs g; hodnota spisu neotvírá se na tom; kdo tuto theorii vydává za pravdu, vyvozujíc z ní následky; nebude kárati bratry Jirečkovy; neukrývejme nedostatky; vada, kterou odstraniti nelze; přílišná úzkostlivosť, přikládati k básni měřítko a j. v. Nepříčí se tyto průpovědi p. Brandlovy duchu jazyka českého?

Velmi nešťastně spletl si p. Brandl svůj odpor proti tomu, co já pravím o slově „věčina“, že totiž to slovo ve smyslu „většího počtu“ utvořil teprv Palacký r. 1827 (vlastně před ním A. Marek r. 1820), a že ho tedy padělatelé Libušina Soudu r. 1818 nemohli v tom rozumu užiti, nébrž že si je udělali dle ruského „вѣче“ sami a rozuměli jím „usnešení sněmu“. (Krok 1822, I, 3, 61). Naproti tomu tvrdí p. Brandl, že prý Šafařík r. 1840 ponejprv vyložil slovo „věčina“ za větší počet a podlé toho výkladu že prý Palacký to slovo opět uvedl do nové češtiny a že ho sám neutvořil. Tu p. Brandl lehkovážně odpírá historické pravdě a mate čtenářstvo, nepodívav se ani do Jungmannova Slovníka, ani do Kroka, ani do Časopisu Musejního na r. 1827 mnou citovaného, kde Palacký ve svém pojednání

o krasověd̆e určitě praví, že krom jiných slov tam uvedených utvořil také slova: „většina a menšina“. Kterak pak mohl tedy toto slovo znáti domnělý básník IX. století, když ho nebylo ještě do r. 1827? Toť jest předce hmotným důkazem falsifikace Libušina Soudu a svědectvím neznalosti průběhu té věci se strany p. Brandla.

Fráse „hlasy číslem přehlídati“ není dle p. Brandla novočeský výtvor, poněvadž prý Radovan musil při čítání hlasů (které prý se označovaly dřevcem) také je ohlídati; ale bylo-li tomu tak, tedy je ohlídal okem a ne číslem. Přehlídati hlasy číslem jest nesmysl, jejž Svoboda v německém překladu opatrně zakryl slovy: Radovan begann der Stimmen Zahl zu prüfen.

Mé výtce, že slova „národ k rozsúzeniu sboren“ (t. j. shromážděn) nemohou pocházeti z IX. století, nechce dáti p. Brandl místa, uváděje příklad z knihy Rožmberské: „k svědčení póhona“; ale moje výtka nesměřuje proti verbálnímu substantivu, spojenému s preposicí *k*, ale proti smyslu celé průpovědi a proti časoslovu rozsouditi, které nejde nad XV. století. Vždyť pak jest to nerozum, co tato průpověď v sobě obsahuje, že by národ, t. j. lid byl k tomu ustanoven, aby se sešel, rozhodnout spor u o několik korců pole. K čemu pak by byla Libuše a těch sedm kmetů? Takového něco mohl napsati jen právník a stylista z r. 1818. Další rozumování p. Brandlovo o slovích národ, sboren, jazyk, hlahol atd. pouštím mimo sebe.

Zvláštní chytrosť dialektickou osvědčil p. Brandl při verši 95.: oba bratry — roda stara Tetvy Popelova, kde já sahám Hankovi co spolufalsátorovi do živého. Já pravím, že ani Dobrovský, ani Jungmann, ani Šafařík neuměli slova „Tetvy“ vysvětliti, Hanka však ze všech vykladačův nejméně důmyslný, ale duchem autorovým (totiž Lindovým) osvícený, že již r. 1819 to slovo bez obtíže vyložil, ukázav k tomu, že nepozorný písař (ovšem Hanka sám) zmýliv se napsal a to na pravém místě „tetui“ místo „ietui“, t. j. dialekticky větvi, že tedy ten verš čísti se má novočesky: větve starého rodu Popelova. Výklad to výborný falsátora prozrazující. A co proti tomu napsal p. Brandl? „Poněvadž prý se tu nečiní žádná (!) námitka věcná, necháme také my to (!) při váze své. Jinde při

titěrných věcech má p. Brandl celou halďu slov a frasí a tuto mu nenadále došly, poněvadž prý tu není námitky věcné. Která pak námitka jest tedy věcná, když to není vytknutá tu inspirace Hankova?

S mou výtkou vedlejší, že se nepodobá, že by kněžna Libuše ke shromážděným soudcům byla po zprostu mluvila: „Kmeté, lěši i vládyky“ anebo po německu: „Moji kmeté“ atd., snáší se mimo vše nadání p. Brandl, uváděje slušná slova sv. Prokopa, jimiž mluvil ke svým řeholníkům, řka: Moji milí synové! Kéž by mi byl dal p. Brandl vícekrát za pravdu u věcech důležitějších, byl by se s dobrým potázal.

Co se týče slova „pohanění“, rozkládá p. Brandl totéž, co napsal o tom p. Jireček, tedy ukazuji k tomu, co jsem pověděl o tom p. Jirečkovi.

V obzvláštní ochranu svou béře p. Brandl padělatele z příčiny mluvnických dvou poklesků, že položili akkusativ místo genitivu k negativním časoslovům v průpovědech: nebudu vám súditi svády a nechvalno v Němcích iskati pravdu; učinil to p. Brandl bez pochyby proto, aby zároveň sám své hojné podobné poklesky omluvil. Víť každý dobře, že není pravidla bez výminky, ale takové výminky mívají obyčejně svou příčinu, kteréž při průpovědech výše uvedených není. Zcela bez důvodu při tom p. Brandl také upírá, že časoslovo „iskati“ není ruské, nébrž české, souvisíc s nynějším „získati“. Jungmann o této souvislosti slov dle smyslu docela rozdílných ničeho neví, a nemá ke slovu „iskati“ ani jediného dokladu.

Rozdíl, který činí p. Brandl mezi „klidi ti“ a „souditi“, tvrdě, že svády soukromě se klidily a před soudem že se soudily, jest p. Brandlem vymyšlen. Pan Brandl neuvedl na dovedení tohoto rozdílu ani jediného příkladu ze zápisů právních, a pokud toho neuvede, jest vše, co rozkládá, prázdným mluvením, byť je p. J. Jireček i „velmi důmyslným“ nazval (v Čas. Mus. str. 145).

Nyní objasníme hluboké jazykozpytné umění p. Brandlovo. O všech slovích, o nichž já pravím, že jsou r. 1818 falsátor udělána, jsouce chybně tvořena a nejsouce ničím aneb falešnými glosami doložena, p. Brandl dokazuje, že jsou starožitn

duchu i zákonům jazyka přiměřená, a nejsou-li doložena nyní, že není nemožné, že budou časem doložena. Pěkná to argumentace!

Na prvním místě dává se p. Brandl do vyvracení mé výpovědi, že slovo „ot“ není české, jakož ho není v žádné řeči slovanské, i připouští ovšem, že posud přímo doloženo není, ale dokládá je nepřímo jménem Brněnského měšťana Otnyho, kteréž jméno „jest prý důkazem, že také slovo „ot“ kdysi v národě žilo“. Brněnský studnář Otny jest tedy dle p. Brandla potomek „vsiaka ota“ v Libušině Soudu! — Nedotýkaje toho, že osobní jméno Otny, objevující se v Brně českoněmeckém, jest snad nějak porušeno, poněvadž takového adjektiva není ani v Jungmannově Slovníku, ani v kterém jiném spise českém, nébrž jen otecký a otcovský, neodporuji ani tomu, že slovo „ot“ žilo snad kdysi, totiž v době předpotopné, v národě, jakož přídavné jméno „oteň“ v staroslovenčině a ruštině k tomuto zašlému kmenu ukazuje, ale upírám naprosto, že se toho slova užívalo v IX. století, v době domnělého složení Libušina Soudu, ježto v páteři českém, pocházejícím z IX. století a v páteři krajnskoslovenském o mnoho starším nachází se již slovo „otec“ (otče náš) a taktéž ve Zlomcích Frisinských z X. století, kdež psáno: „otče bože, tebe ispovede ves moj greh“. — Při tomto rozboru slova „ot“ poučuje p. Brandl mne i Jungmanna, že nemáme psáti „oteň“, nébrž „oten“, při čemž p. Brandl nedopatřil k tomu, že verš: „s otna zlata stola“ v Libušině Soudu vzat jest z ruského Igora Svatoslaviče, kdež zní: „s otnia zlata stola“, a že jediný doklad domnělého českého adjektiva „oten“, t. „otne pameti“ v sl. Mater Verborum, jest padělaná glosa.

Proti slovům „družný“ a „rodný“ nelze prý ničeho namítati, ježto jsou správně odvozena od druh a rod; ale o správnosť formy při těchto slovích nejde, nébrž o to, kdy jsou ve smyslu socius a germanus udělána. Pomocník p. Brandlův, p. J. Jireček, přidávaje se jako ve všem jiném, tak i tuto k důslné odmítce p. Brandlově, odpovídá mimo to na mou náku, že tato slova nejsou nikde doložena, slovy: „Co prý na ? (Časop. Mus. 1878, str. 148). Ovšem p. J. Jirečkovi, už jest sofistika nejvyšším pravidlem, na dokladech ničeho áleží. Jemu platí diktáty!

Také prý slova pravdodatný, pravdozvěstný, svatocúdný a věkožizný jsou dle p. Brandla správně utvořena; a však podlé které analogie? podlé kterých pravidel? P. Brandl přirovnává je ke slovům dlúhopustý, jarohlavý, lepotvorný a hlasonosný v Královdvorském Rukopise. To jest pěkná analogie: netvora „pravdodatný“ a zdárné slovo „jarohlavý“, netvora „svatocúdný“ a správné slovo „hlasonosný“! Pan Brandl měl by se ještě trochu přiučiti pravidlům o tvoření slov jako pan J. Jireček, který mou ošklivosť proti slovům výše uvedeným nazývá velikou vrtochou.

Pan Brandl nechce uznati, že slova dúbraviny uné“ jsou výtvor Lindův z r. 1818, třeba že Linda ukoval slova zcela podobná: „rozedraniny“ v Záři nad pohanstvem a „draniny“ v básni Jiří z Poděbrad. Všechna tato slova jsou unica v češtině prvé nevídaná. Lze tedy uvěřiti, že dúbraviny jsou z IX. století a rozedraniny a draniny ze století XIX.? Pan Brandl praví, že se v jakési nové písni čte: Doubravinko, doubravo, ale nedoložil té písně; snad tam psáno: Doubravičko, doubravo. O přídavném jménu „uný“ pak dotýká, že prý možná, že se ho za dávné doby ve formě „un“ užívalo. Nám však neplatí, co jest možná, ale co bylo skutečně.

Jakož p. Brandl ex principio odpírá všemu, co já na důkaz podvrženosti Libušina Soudu přivádím, tak činí to i naproti mému důvodu, že vazba časoslova vlásti s dativem místo instrumentálu, jak se v Libušině Soudu nachází v slovích: „vlásti mužem“ (mužům) a „ký by vládl vám“, jest známkou nového původu toho rukopisu. Chtěje p. Brandl na vyvrácení mého důvodu uvésti příklad, kde spojeno jest časoslovo vládnouti s dativem, z kroniky Dalimilovy, chopí se tu prostředku, jejž bychom přímo nazvali švingulantstvím. V kronice Dalimilově shledává se časoslovo vlásti třikrát s instrumentálem, v kapitolách 8, 10 a 14, a to ve všech vydáních, zejména v Procházkově z r. 1786, v Hankově z r. 1851 (z části vytištěné již ve Výboru z l. č. r. 1845) a v Jirečkově z r. 1877. V Hankově vydání čte se v kap. 8.: „aby dievka zemí vládla“, v kap. 10.: „a samy svú zemiú vládú“ a v kap. 14.: „aby zemí Vlasta vládla“; v Jirečkově vydání pak, učiněném dle staršího rukopisu, znějí

tyto průpovědi v kap. 8.: aby dievka zemiú vládla, v kap. 10.: a samy zemiú vládú a v kap. 14.: by všiú zemiú Vlasta vládla. A p. Brandl odvážil se naproti tomu všemu říci, že Hankovo vydání (ve Výboru) jest nesprávné, že místo instrumentálu: aby zemí vládla, má býti dativ: aby zemi vládla, a že tudíž jest tu přímo doklad před rukama proti mně, že kromě Libušina Soudu i v Dalimilu užito časoslova vlásti s dativem. Není to lehkovážnosť, když se takto překrucují staré památky? Pan J. Jireček pak, který vše toto četl a věděl, jak p. Brandl s pravdou tu zacházel, nazývá spis p. Brandlův důkladnou učenou rozpravou.

Na to, že vylučuji slovo „žirný“ ve smyslu úrodný, jak se ho v Libušině Soudu užívá (žirné vlasti) ze staročeštiny, klada jeho původ k r. 1818, odpovídá p. Brandl, že prý se na Moravě říká: žír tolik co pokrm, a že jest tedy také slovo „žirný“ správné. O tom nepochybuji; tak se mluví i v Čechách, na př.: svině na žir (žaludy) hnáti; ale žirný, tolik co požehnaný, úrodný neříká a nečte se nikde, jen v Libušině Soudu. Totéž buď odpovědí také p. J. Jirečkovi na to, co o tom napsal v Časopise Musejním (str. 147).

Pan Brandl má za to, že jsem neměl vytýkati, že slovo „popražie“ v Libušině Soudu není české, poněvadž Šafařík a Palacký již r. 1840 dokázali, že se nemá čísti „na popražiu“, nébrž „na popravu“. Tuto námitku odvrhl jsem za mylnou a nepodstatnou již na jiném místě.

Připomenutí p. Brandlovo a zároveň i p. Jirečkovo (v Čas. Mus. str. 146), že slovo „prvěnec“ doloženo jest kromě falešné glosy v sl. Mater Verborum také v Hankových Starob. Skladáních a že tudíž jest správné, pozbývá platnosti, ježto slovo „prvěnec“ dostalo se mezi slova nedoložená mnou uvedená nedopatřením místo „ptenec“, kteréž, nemajíc dokladu v žádné řeči slovanské, patrně jest r. 1818 uděláno.

K mému vytknutí, že poslední verše Libušina Soudu: „Přinesechu (pravdu) otci naši v sieže žirné vlasti přes tři řeky“ jsou plodem téhož skladatele, který v Záři nad pohanstvem vypravuje, kterak „vojvoda Čech postavil do našich krain boha Svantovíta — přineseného přes čtyry řeky“,

nahrnuje p. Brandl celé pásmo citátů z národních pověstí a písní, z nichž vychází, že trojka jest číslo Čechům oblíbené, na př. tři dcery, tři zlaté vlasy, tři brány atd. Kdož pak o této oblíbenosti trojky pochybuje? A však charakteristické jest v Libuš. Soudu „nošení desk pravdodatných“ přes „tři“ řeky a v Záři nad pohanstvem „nošení boha Svantovíta“ přes „čtyry“ řeky. Pan Brandl měl tedy takové fantastické nošení přes tři a čtyry řeky z písní národních doložiti, na př. že nesli Svatopluka přes čtyry řeky, a nikoli takové titěrnosti: tři růžičky, tři věnečky, tři housličky a p.

Tu kde já ukazuji k podobnosti verše: „Klaněchu sě (Libuši) lěši i vládyky“ v Libušině Soudu s průpovědí „klanívali se Svantovítovi otcové praotců našich“ v Záři nad pohanstvem, dávaje na srozuměnou, že onen verš napodoben jest od společného skladatele dle této průpovědi, táže se p. Brandl, zdali jsou také padělány verše Královdvorského Rukopisu: „pokloni sě bohóm, poklonichu sě tu knězu“? Tato otázka p. Brandlova jest zcela nevhodná, vždyť pak Královdvorský Rukopis nalezen jest, jakož vůbec známo, r. 1817 a Záře nad pohanstvem vyšla na světlo r. 1818! Jak by tedy byl mohl skladatel Královdvorského Rukopisu vážiti z Lindovy Záře?

K mému přirovnání zlatého a pozlaceného Vyšehradu, jak se líčí v Lindově Záři, ke zlatému otcovskému trůnu kněžny Libuše na témž Vyšehradě, který se v Libušině Soudu čtyřikrát opakuje, a k mé závěrce, že toto třpytící se zlato Vyšehradské, o němž staří kronikáři Kosmas, Hájek a j. ani zdání neměli, jaksi svědčí o jednom a témž původci obojího spisu, klade p. Brandl zase otázku překvapující, zdali se naposledy (!) nedomýšlím, že zlatý stól Libušin vzat jest z Homerovy Iliady, v níž také plýtvá se zlatem, až oči uslnou. I netajím toho panu Brandlovi, co se týče popsání zlatého Vyšehradu v Záři nad pohanstvem, že jsem tím jist, že je Linda Homeru vyučený napodobil podlé Iliady a že by si také zlatý stól Libušin podlé analogie byl dle Iliady vymyslil, kdyby nebyl nalezl „oteň zlat stól“ v ruském Igoru Svatoslaviči již hotový. — Také proti tomu ničeho nenamítám, když Homer nazval řízu ženskou „stříbrobělou“, že básník Libušina Soudu mohl ji také nazvati

„bělostkvúcí“, a taktéž když v Homeru se jmenuje jeskyně „stříbrostkvoucí“, že mohl týž básník jmenovati Vltavu „stříbropěnou“. K obojímu byl Linda velmi způsobilý.

Ku konci rozepisuje se p. Brandl také o pravopise Libušina Soudu, pohnut jsa k tomu mým připomenutím, že falsátor napodoboval nejen verše, ale i pravopis Královdvorského Rukopisu, znamenaje dle něho, což po onu dobu bylo neobyčejno, měkké souhlásky ň, ď, ž. Pan Brandl, upíraje, že by poznačování této měkkosti v Libušině Soudu bylo známkou falsifikace, ježto nepatrné odchylky od obyčejného pravopisu v mnohých listinách se nacházejí (a však změkčování souhlásek není nepatrná odchylka), ukazuje k Olomouckému listu o přenešení biskupské stolice k chrámu sv. Václava r. 1131, v níž souhláska *h* znamená se vesměs literou *g*, aniž prý jest ten list podvržen proto, že jsou tam odchylně psána jména osad: Hizleh a Honovici literou *h* místo *g*. Ale tu osvědčil p. Brandl neznalosť staré topografie moravské, ježto dotčené osady sluly Chyzle a Chonovice (nynější místo Chonůvky blíž Rašovic na Slavkovsku) a jsou dle tehdejšího pravopisu (h místo ch) zcela správně psány.

Z toho všeho, co tuto vyloženo, pozná bohda p. Brandl, jak nemoudře činil, že se pustil do zápasu o pravosť Libušina Soudu, nemaje přípravných a hlubších vědomostí k tomu potřebných, ani klidnosti při soudném kritikovi vyhledávané. Pan Brandl přijde nyní také k poznání, že jsem měl pravdu, když jsem mu v Pražských Novinách vytýkal, že s přítelem svým p. J. Jirečkem nerozvážlivě svádu o Libušin Soud započal, pro kterouž výtku tehda všechen u vytržení v čís. 67. Mor. Orlice na mne se osopoval, dovozuje pro zasmání čtenářů, že prý jsem já jednal nerozvážlivě.

Pan Brandl by vůbec dobře učinil, kdyby svou škorpivosť poněkud mírnil a nedával se každou chvíli s někým v hádku o to neb ono, šermuje tu bez prospěchu nebo s velkou porážkou. Nejprv přel se náruživě s nynějším svým důvěrníkem p. Dudíkem o Velehrad a potom s liberálem Alfonsem Šťastným o náboženské věci, pustiv proti oběma do světa ostré brožurky; r. 1877 dal se do tuhé hádky s Vídenským profesorem Trapplem, autorem zeměvědy Moravské, dovozuje mu v ně-

mecké brožůrce, že on (p. Brandl) co spisovatel „Knihy pro každého Moravana“ té věci lépe rozumí; se mnou pustil se ve spor nejprv o župy moravské ve svém Glosáři německém a dostalo se mu velikého pobití, jak se čte v Časopise Musejním (1878, str. 1—14), z kteréhož se ani pomocí p. Herm. Jirečka v témž časopise mu podávanou nezotaví; nyní dal se opět se mnou do rozepře o Libušin Soud; s jakým prospěchem, patrno z tohoto spisu. Nechť tedy p. Brandl ustane od takové daremné polemiky a obrátí svou hřivnu na práce vážnější a vděčnější.

Zbývá mi ještě, abych od sebe odrazil útok, jejž p. Brandl, dokončiv své nerozvážné potyčky v příčině Libušina Soudu, učinil na mne pro jiné mé propovědění v Dodavcích k Dějinám literatury české. Pan Brandl vyjíždí si na mne v Moravské Orlici (na r. 1878, č. 89), v článku, nadepsaném „Velehrad v Uhrách“, že prý prohlašuji v kartonech (!) ke svému dějepisu literatury české, „že Svatopluk sídlel hlavně ve Stoličním Bělehradě, kdež i sv. Method byl pohřben a že prý chci škrtnutím péra Moravanům vzíti Velehrad, jako to ondy učinil p. Dudík“. Slova moje, která jsem v Dodavcích výše řečených k době Svatoplukově přidal, znějí takto: „Přední sídlo Svatoplukovo byl Stolný Bělehrad, kdež také r. 885 sv. Metoděj zemřel a v hlavním chrámě p. Marie, potomně korunovacím, pochován jest“. Tato výpověď moje, kterou jsem již také pronesl v Časopise Musejním (na r. 1876, str. 682), zakládá se na pilném studium historickém a na cestě za příčinou ohledání města a krajiny schválně do Stolného Bělehradu vykonané. Jméno Stolný (sídelní) Bělehrad, běžné podnes u jižních Slovanů a Stolný i Královský Bělehrad, obecné u Slováků, velikost a starožitnost města, počítajícího výše 20.000 obyvatelů a chovajícího v sobě památky z doby římské, položení jeho téměř uprostřed někdejší říše Velkomoravské (moravsko-slovenské), potomní korunování v něm králův Uherských, někdejší nádherný chrám korunovací Nanebevzetí panny Marie, připomínající jménem svým sv. Metoděje dle legendy v chrámě téhož jména pohřbeného, konečně nedobytnost města, obklíčeného někdy vodou a bahny, ukazuje neomylně k tomu, že byl Bělehrad předním sídlem knížat Velkomoravských (a tedy i Svatoplukovým), skrze něž

nabyv slávy, stal se potom i sídlem králův Uherských. I ptám se soudných čtenářů, když z příčin tu uvedených jmenuji Stolný Bělehrad předním sídlem Svatoplukovým, jde z toho, že Svatopluk, jako panovník rozsáhlé říše, neměl také sídel jiných? není již názvem „přední sídlo“ určitě řečeno, že měl i sídla jiná? a upírám já tedy, že sídlem jeho byl také moravský Velehrad? Přetvrdí hradové: Vyšehrad nad Dunajem, Děvín nad Moravou a hrad Rakouský nad Dyjí chovají ve svých jménech slovanských uprostřed krajiny pomaďarčené a poněmčené a ve svých silných hradbách podnes zřejmé známky někdejších dočasných sídel knížat Velkomoravských. O Velehradě co sídle Svatoplukově vypravuje tradice u Dalimila, a památkou, že sv. Metoděj tam přebýval, jest někdejší kaple sv. Klímenta v blízkých Osvětimanech, jakož velká, podnes zachovaná kaple románská sv. Klímenta na hradě Rakouském svědčí o jeho obývání na tomto hradě. Mohla by tedy vzejíti jen pochybnosť, které z těchto míst sídelních bylo předním? Má-li však p. Brandl posud za to, jak napsal ve své knížce „O poloze Starého Velehradu“ r. 1862 a v Naučném Slovníku r. 1872, nikde nebyv a ničeho neohledav, že nynější Staré Město (Starý Velehrad) blíž Uherského Hradiště, ves ondy nepatrným náspem ohražená, bylo předním sídlem a hlavním městem říše Velkomoravské, rozložené od hranic českých až k Srbsku, a že totéž Staré Město bylo ona „munitio ineffabilis“ analisty Fuldanského[1]), tedy jest pohroužen u velikém bludu historickém.

Pan Brandl ve svém překrouceném citátu mých slov o Stolném Bělehradě praví, obraceje se jako k duchovenstvu moravskému, „že prof. Š. chce nám Moravanům vzíti náš Velehrad“, naráže je tím na to, že jsem rozený Čech, a projevuje tím neopatrně svou známou nechuť k Čechům, již v Knize pro každého Moravana i ve svém Glosáři osvědčenou, v čemž se ne-

---

1) Buď Děvín nebo hrad Rakouský, a nikoli Staré Město, jest dle své neobyčejné polohy a nepřístupnosti, též dle povahy krajiny vedlejší ona ineffabilis Rastizi munitio, omnibus antiquissimis dissimilis, již k r. 869 připomíná letopisec Fuldanský.

velmi chvalitebně rovná jistým protivníkům národnosti české v Brně, jichž netřeba tuto jmenovati. Kdyby p. Brandl měl v sobě opravdovou lásku vlastenskou a byl pamětliv toho, jak jsem já se vždy choval k Moravanům, byl by se zarděl a nevytýkal by mi toho, že kolébka moje nestála na Starém Brně, aniž by mi přičítal úmysl, že chci Moravanům vzíti Velehrad, a to prý škrtnutím péra jako Dudík [1]).

Ještě pak slovíčko, ovšem důležité, promluvím k panu Brandlovi. Pan Brandl ve svém nájezdu, učiněném na mne z příčiny Stolného Bělehradu, chtěje mé práce historické zostuditi, praví, „že prý jsem (v Západních Slovanech) všechny národy podunajské a polabské za časů římských, jména jich všelijak překrucuje, prohlašoval za Slovany, což prý se mi mohlo jakožto hříčka úsměv budící trpěti, ale útoku na Velehrad že se mi trpěti nemůže". Na toto ušklebnutí, spisovatele jen trochu slušnosti v sobě majícího nehodné, vyzývám p. Brandla, kterýž ondy můj spis o Západních Slovanech veřejně i v soukromých listech vychvaloval, aby to, co tu propověděl, vědecky (vší sofistiky se vystříhaje) provedl, aby zejména, co se týče národů podunajských, vyvrátil mé důvody v Západních Slovanech podané a dokázal, že Ptoleméovi Baimoi (Bémi) nejsou Čechové, Markomani Moravané, Rakatae Rakousi a že Slováci nejsou ve své vlasti od pradávna; co se pak týče národů polabských, aby

---

[1]) Ustrnul jsem, vyrozuměv, že také p. Herm. Jireček sympaticky s p. Brandlem přivlastňuje mi úmysl, že chci v příčině Velehradu tropiti takové rozmíšky, jako je ondy tropil p. Dudík; vmísiv p. Herm. Jireček do svého článku „O výrazech župa a župan" v Časop. Mus. (1878, str. 322) zcela nepříslušně, ať nedím pořouchle, slova: „že prý Moravě z čista jasna upírám Velehradu a p ř e k l á d á m j e j d o U h e r". Nechápu toho opravdu, jak mohl p. Herm. Jireček z mých slov o Stolném Bělehradě takový smysl či nesmysl vylouditi, a proč se tak bojí, aby někdo Velehradu z Moravy neodnesl, právě nyní, když dle zprávy jeho p. bratra Josefa v Čechu p. Dudík přivezl z Petrohradu o moravském Velehradě nevyvratná písemná svědectví. — Když však má p. Herm. Jireček takové dobré mínění o mně, mám já je také o [illegible] a věnuji mu za odpověď vše to, co jsem tu v té příčině pověděl [illegible] Brandlovi.

dokázal, že Korkonti nejsou Krkonoši, Mugilones Mohylňané, Lugi Lužané či Lužičané, Varini Vraňané, Rugii Rujané či Raňané a j.; pak-li by p. Brandl mých důvodů vědecky nevyvrátil, a toho, co tuto potupně napsal, neprokázal, tedy bych jej prohlásil za hanobitele mého jména a za něco více, jakož prohlašuji útok jeho pro výrok můj o Stolném Bělehradě na mne učiněný za zelotské osočování.

S tím propouštím p. Brandla i p. J. Jirečka z káry, připomínaje, dají-li oba pánové příčinu k tomu, že do metlice, kterou jsem se jim nyní odměnil, přivázány budou nové proutky, z nichž jim nevzejde ani útěchy ani pocty.

Dodavky a opravy.

Str. 22, ř. 3., po slovích „uodu strebropenu“ vloženo buď toto: Všichni vykladači Libušina Soudu ukazují se zalíbením k tomu, kterak tato báseň počíná obrazem z přírody v slovanském básnictví oblíbeným „Aj Vltavo, proč kalíš vodu?“ a obdivují se pěkné antithesi, ježto Vltava odpovídá, že kalí vodu pro nepřirozenou svádu dvou vlastních bratří. Ano jest to poetický vstup a krásná antithese, pohříchu však že není česká z IX. století, nébrž přenešená ze Srbska r. 1818. V prvním díle srbských národních písní, nyní velmi vzácném, jejž vydal Vuk Štef. Karadžić s nápisem: „Mala prostonarodňa slavenoserbska pesnarica“ ve Vídni r. 1814, a jejž sobě Hanka téhož roku přivezl z Vídně do Prahy, jest na str. 51, č. 45 píseň, nadepsaná „Mutan Dunav“, která zní takto:

Oj Dunave, tia vodo!
Što ti takŏ mutna tečeš?
Il te jelen rogom muti?
Il Mirčeta vojevoda?
Nit me jelen rogom muti,
Nit Mirčeta vojevoda,
Već devojke djavolice
Svako jutro dolazeći,
Peruniku trgajući,
I bjeleći svoje lice.

(t. j. Kalný Dunaj. Aj Dunaji, tichá vodo! Co ty tako kalná tečeš? Zda tě jelen rohem kalí? Či Mirčeta vojevoda? Ni mě jelen rohem kalí, ni Mirčeta vojevoda, ale dívky svévolnice, každé jitro sem chodící, kosatec tu trhající a bělící svoje líce.)

Tato píseň hodila se falsátorům výborně za úvod k jejich skladbě; udělalit z Dunaje Vltavu, z jeleních parohů a z kopyt koňů vojvodových „ljutú buriu“, a z dívek prostopášných svadící se bratry; vlastenci čeští byli uchváceni tímto poetickým vylíčením, velebili dávnověkého básníka a někteří přirovnáv ho k Lumíru. — A však napodobený ten úvod český odch se značně od originálu. Kdežto dle srbského básníka Du

kalně teče, zakalen byv parohy jeleními, nebo kopyty koňů vojska Mirčety vojvody, kalí si v české parodii Vltava svou vodu sama (Aj Vltavo, če mútíši vodu?), což jest porušení přirozené srbské myšlénky, ježto voda sama nemůže se kaliti; mimo to přenesli padělatelé do české básně srbské časoslovo „mútiti“, v Čechách a na Moravě ve smyslu „kaliti“ neznámé. V Jungmannově Slovníku není jediného příkladu, že by se byla kdy voda mútila, jako se nyní „voda nermoutí“. Jen u Srbů, Rusů, Poláků a u východních Slováků se voda mútí (u Poláků mąci), u Čechů, Moravanů, Lužičanů a Slovenců se kalí; u oněch jest voda mutná (mętna), u těchto kalná. V staré češtině znamenalo „mútiti“, jako v nové češtině „moutiti“ tolik co hýbati, míchati něčím, movere, conterere. Tak psáno nalezá se v Žaltáři Klementinském (111, 6) „nezamuti sye“ non commovebitur, v bibli Kralické: „nepohneť se“, a v Žaltáři Pasovském „zamúti hospodin púšči“, commovebit dominus desertum, v bibli Kralické: „pohybuje neb zatřásá hospodin pouští“; pročež dobře připomíná p. J. Truhlář (Časop. Mus. 1878, str. 384), že v Libušině Soudu ve verši výše dotčeném mají se slova „če mútíši vodu“ vyložiti latinsky: quid moves aquam a nikoli: quid turbas aquam. — Že úvod k Libušině Soudu, jak svrchu řečeno, udělán jest dle srbské písně: „Mutan Dunav“, objasnil nejprvé p. A. Petruševič ve svém pojednání o Libušině Soudu ve Lvovském Slově (ve zvláštních výtiscích str. 160).

Str. 43. Ku konci článku: „Verše 106. a 107.“ po slovích „dare jus est“, přidáno buď: Vůbec zřejmo i z jiné příčiny, že verš 107.: „prevencu dědinu dáti pravda“, jest výmyslem Lindovým a není starým pravidlem právním, poněvadž dle historie německého práva za starodávna a tedy i v IX. století měli prvorozenci jen u Normanů přednost v dědictví, u Němců však dědili po smrti otcově všichni synové zároveň, a dědičné právo prvorozených počalo se u nich teprv ve XIV. století. O kterémžto prvorozenství píše zevrubně Šafařík ve Výměscích o dědičném právě (Časop. Mus. 1864, str. 4—8), kde pronáší myšlénku, stane-li se dotčené učení o prvorozenství německém, teréž nebylo po onu dobu ještě všestranně vyšetřeno, nevyvratou pravdou, že bude Rukopis Zelenohorský ve zjevném odporu

s historií a že nebude moci náležeti do staré doby. Mělť tedy i Šafařík (r. 1859) za možné, že bude Libušin Soud uznán za falsifikát.

Str. 86. Dole ku konci po slovích: „práce Hankova z r. 1828“ přidáno buď:

Aby každý viděl, jak snadno Hanka podlé pozdějšího textu evangelium sv. Jana napodobil pomocí staroslovenčiny a jmenovitě partikule „že“ své přeložení, kladené do X. století, podáváme tu výjimek z Evangelium zimního času ze XIV. století a začátek Hankova překladu, jak se čte v Časopise Musejním na r. 1829, II, 36.

Zlomek evangelium zimního času.

Tehdy vecě jeden z učedlníkóv jeho, Judáš Škariotský, jenžto bieše jeho prorádcě. Proč tato masť neprodána jest za tři sta peněz a nedáno jest chudým? Ale to jest pověděl ne proto, by o chudých přislušalo k němu, ale že zloděj bieše a měšcě jmajě, ta, jež sě dávachu, nosieše. Tehdy vecě Jěžíš: Nechaj jie, ať v den pohřebu mého schová ji. Nebo chudé vezdy jmáte s vámi, ale mne nevezdy budete jmieti.

Zlomek evangelium sv. Jana Hankou přeložený.

Vece-že jeden iz učeník jego, Judaš Škariotis, jen-že bieše jej predade. (!) Čemu ta masť neprodade sě za tri sta peňaz, i nenie dána (!) chudým? Reče-že se, ne jako o chudých slušáše jemu, ne-že jako-že zloděj bieše i miešky jmaja, se, je-že sláše sěa, nosáše. Reče-že Jesus: nechajte (!) jeje, ať v deň pogreba mojego schová ju. Chudé-bo (všegda) jmáte s sobú, mene-že nevšegda jmáte. (Poslední verš udělán dle staroslovenského: Ništeję-bo všegda s soboją imate, mene-že nevsegda imate.)

Str. 6, řád. 9. od dûly, místo: „ročepejření“ čti: „rozčepejření“.

„ 13 „ 6 od vrchu, slova „Lindu nebo“ buďte pominuta.

„ 22 „ 16 od vrchu průpověď „a slov mútíši vodu poskytl jim žaltář Klementinský“ budiž pominuta.

Str. 141, ř. 13 od důly, místo dodavku: Str. 43. „Ku konci článku: Verše 106 a 107 — uznán za falsifikát“ na str. 142, položeno buď toto:

Str. 45, ř. 6 od důly, po slově „Frankfurtu“ dolož: Ale ani tam by ho nebyl nalezl.

Str. 45, ř. 5 od důly, po slovích „smyšlénka Lindova“ položeno buď: „Neboť na jisto postaveno jest, že staré německé právo dědičné od slovanského v ničem se nerozeznávalo a že prvorozenec u Němců jako u Slovanů, nepožíval přednosti před mladšími bratry. Podlé německého práva dědili po otci předkem synové a dcery. Bylo-li několik dědiců rovnoprávných, na př. synů, tedy buď vládli dědictvím společně, nebo se oně rozdělili, a to vůbec tím způsobem, že nejstarší syn díly navrhl a nejmladší měl právo voliti, zrovna jako to bylo u Čechů (Die ältesten Denkmäler, str. 100). O onom společném vládnutí dědictvím ustanovuje se v Zrcadle práva saského (Der Sachsenspiegel, herausg. von C. G. Homeyer, Berlin 1861) I, 12: „Svar brudere oder andere lüde ir gut to samene hebbet, verhoget se dat mit irer kost oder mit irme deneste, de vrome is ir aller gemene; dat selve is de scade“ (Když bratři nebo jiní lidé mají své jmění společně, zvýší jeho cenu svými náklady nebo svou prací; užitek jest jim všem společný, též i škoda.) Totéž pravidlo obsahuje Vermehrter Sachsenspiegel I, 42, 1. — Co se pak týče dělení dědictví, nařizuje se v témž Zrcadle práva saského III, 29, §. 2: „Swar to twene man en erve nemen solen, die eldere sal delen unde die jungere sal kiesen (Když dva společně dědí, má starší děliti a mladší voliti.) V právích bavorských: Rechtbuch baierisches von Ruprecht von Freysing, München 1802, I, 122, praví se: „Swo zwen geporen sint zu einer Totleib, da sol der Elter daz swert nemen vor hin dan, daz ander tailent si geleich. swo zwen oder mer ein gut tailent. da sol der Elter tailen, der Junger welen (Když dva zrozeni jsou k dědictví, má starší sobě vzíti meč napřed; to ostatní rozdělí se rovným dílem; když dva nebo více jmění dělí, má starší děliti a mladší voliti). V právích pak Brněnských: Brünner Schöppenbuch E. Rösslerem r. 1852 vydaných, na str. 158 čte se: „Si duo heredes bona predecessorum suorum inter se debe-

ant dividere, tunc ad seniorem sicut ad prudentiorem pertinet dividere et ad minorem spectat, partem, quam voluerit, eligere ipso jure". Viz také o tom Zrcadlo švábské či Schwabenspiegel, vyd. W. Wackernaglem v Curichu r. 1840, c. 26 a Městská práva saská či Sächsisches Weichbild-Recht, vyd. O. A. Waltherem v Lipsku 1871. V, 26, §. 2. Tak to bylo u Němců již za časů franckých a zachovalo se to po všechen středověk. Nelze tedy naprosto říci, že by právo prvorozenství bylo zřízením starogermanským, jak se domýšlel Thierbach ve svém spise: Ueber den germanischen Erbadel (Gotha 1836), a dle něho obrancové Libušina Soudu (Die ältesten Denkmäler, str. 100). Teprv Zlatou bulou císaře Karla IV. z r. 1356 (Aurea Bulla Karoli IV, c. VII., XXV.) ustanoveno jest, že se mají světská kurfiřtství děditi podlé řádu prvorozenství (primogenitury), dle kteréž buly potomně toto pravidlo, pokud se týče posloupnosti v teritorie, přijato jest do domovních zákonů knížecích rodů, načež když vzešly v XVII. století fideikomisy, užili ho také šlechticové, kteří zřizovali fideikomisy, vedlé jiných řádů posloupnosti, na př. seniorátů a minorátů. A však v obecném německém právě dědičném nemělo řečené pravidlo průchodu nikdy.

O těchto jasných pravidlech německého práva dědičného proslulou autoritou stvrzených, jimiž podvrženost Lib. Soudu zřejmě jest prokázána, neměli posavadní vykladači této básně a čeští historikové právní buď žádné vědomosti, nebo jim nedůvěřovali. Palacký a Šafařík, pokládajíce slova Ratiborova o prvorozenství v Němcích za neomylná, pochválili Libuši za její „spravedlivý a moudrý výrok", jímž zůstavila shromážděnému národu, aby, nelíbila-li by se mu její výpověď, zavedl k prospěchu Chrudošovu germanskou primogenituru, ač domácímu právu odporující. (Die ältesten Denkmäler, str. 101.) A však později, když spor, vedený mezi D. Kuhem a Hankou a podezřelé zdráhání se Hankovo, by odvrhl od sebe nařknutí falsifikace Libušina Soudu, k čemuž jej Krolmus vyzýval (Časop. Mus. na r. 1859, str. 48 a 49), daly příčinu k novému přemýšlení o pravosti Libušina Soudu, tu důmyslný Šafařík, obrátiv zřetel svůj ke spisům o německém právu, poznal jest chybu, pochvá-

lením kněžny Libuše r. 1840 učiněnou, i vynesl ve své přednášce „O dědičném právu v Čechách“, kterou měl v české společnosti vědecké 19. prosince 1859 (Časop. Mus. na r. 1864, str. 3—10), za výpadek svého studium, „že dle panujícího ve knihách a na katedrách učení dědili v Němcích od starodávna po otci synové a dcery zároveň a že dědičné právo prvorozenství začalo se teprvé ve XIV. století, a to jen u volenců německých, pročež doložil, že podlé toho báseň Zelenohorská jest ve zjevném odporu s historií, a bylo-li by ono učení pravdou nezvratnou, že nemůže náležeti do staré doby; ale uchlácholil hned sebe i své posluchače útěchou, podotknuv, „že ta věc, jak se zdá, není ještě dostatečně a všestranně vyšetřena“. Dokonal pak přednášku svou vyznáním, že otázka, zdali právo prvorozenství mělo místo u Němců a zejména u těch, o nichž čeští páni mohli v VIII. století míti známost, žádá hlubšího zkoumání, jehož on (jsa tehda již churav) předsevzíti nemůže. Zůstavilť tedy vyšetření této otázky, jakož i reální vysvětlení některých jiných temných věcí v Libušině Soudu, týkajících se „kmetů, lechů a vládyk, dvou věhlasných děv, věšteb vítězových, obřadů soudních a tří řek“ badatelům budoucím. Však tito badatelé, znepokojeni myšlénkou Šafaříkovou, že by mohla podvrženost Libušina Soudu prokázána býti, do hlubšího zkoumání se nepustili, anebo hlasu Šafaříkova zcela nedbali. J. E. Vocel, obíraje se po Šafaříkovi nejprvé tou věcí, ve své rozpravě „O staročeském dědickém právu (v Praze 1861) na místě, aby byl hledal pravidel společného dědění synů po otci u Němců v středověku, dovozoval vší mocí prvorozenství u Tenkterů dle neurčitých slov Tacitových velmi záhadného, též prvorozenství u Skandinavců, domnívaje se, že tím také již stvrzena jest primogenitura u Němců v VIII. století. Za tou příčinou měl Libušin Soud, v němž se prvorozenství německé připomíná, již proto za pravou starožitnost, nazývaje každé slovo v něm „drahou perlou obraz života dávných předků našich zdobící“ (Staroč. dědické právo, str. 7 a 13). Pan Herm. Jireček, na něhož jako na historika právního zvláště náleželo, aby nález Šafaříkův o shodě německého dědičného práva se slovanským v bedlivé uvážení vzal a pochybnosti Šafaříkovy zdvihl, přirovnávaje ve

svém Slovanském právu (1864, I, str. 142 a 159) právní zřízení slovanská k německým, německého práva dědičného ani slovem se nedotkl. Taktéž p. V. Brandl ve svém „Výkladu některých věcí v Libušině Soudu (Časop. Mat. Mor. na r. 1869, str. 97—131), kdež kromě jiných míst temných Šafaříkem vytknutých pokoušel se také vyložiti verš: „Nechvalno nám v Němcích iskati pravdu“, nepodívav se ani do Zrcadla saského ani do švábského, co v nich viděti, jistil beze všeho dokladu, „že učenci vůbec v tom se shodují, že u Germanů již záhy se vyvinulo právo prvorozeného k výlučnému dědění“. Na vybídnutí Šafaříkovo, by se vyzkoumalo, zdali a odkud Čechové za časů Libušiných mohli míti o německém právě prvorozenců vědomosť, projevil p. Brandl své mínění, že prý se mohla známosť o tom od Tenkterů na Rýně skrze Hessko a Durinky asi v sedmém (!) století snadně do Čech dostati, jako se dostala k Tacitovi do Říma. (Výklad některých věcí & str. 128.) Dle p. Brandla vyměnila tedy nevěrná Libuše „zákon věkožizných bogóv“ k vůli divokému Chrudošovi za německý zákon od Dolního Rýna z I. století po Kr.

Když pak zkoumání o dědičném právě Šafaříkem r. 1859 vážně započaté tímto způsobem dále se konalo, není se čemu diviti, že šalba o německém prvorozenství r. 1818 do světa puštěná vlekla se zakuklená až do nynějška, kde konečně kraboška z ní jest stržena.

Opravy,

Str. 27, ř. 4 místo: herzustellen čti: festzustellen.
„ 36, ř. 22 „ časoslovo „ časoslova.
„ 57. ř. 21 a 22 místo: spůsobil a došel čti: spůsobila a došla.
„ 74, ř. 18 místo: vychází čti: vzchází.
„ 82, ř. 16 „ 1818 „ 1828.
„ 93, ř. 9 od dûly místo: to čti: toho.
„ 109, ř. 9 „ „ „ Ergen čti: Erben.
„ 135, ř. 1 „ „ „ Trapplem čti: Tramplerem.

Str. 21, ř. 20., po slovích: „listině srbské“, přidána buď nóta: [1]) Dotýkám, že dativem s předložkou *po* v češtině neslýchaným rozumím jen ty čtyry dativy mnou citované, do Libušina Soudu vpašované: „po zákonu, po rozumu, po národu, po železu“, i ohražuji se proti všelikému jinému sofistickému výkladu mých slov. Pokud tyto čtyry dativy nebudou doloženy, prohlašuji Libušin Soud jediné z příčiny jich za padělaný, a vrhu na toho, kdo by těchto čtyr dativů nedoložil a mou osobu hanobil, všechnu hanu a potupu v dvojnásobné míře nazpět.

Str. 28, řádek 13., po slovích: „v Královdvorském Rukopise“ vloženo buď:

Ještě více bijí v oči předložky *od* a *z* před jmény vod a míst, kde byli domovem kmetové k soudu na Vyšehrad obeslaní, a některá jména míst uvedených. Podivno již, že Libuše vyslala za příčinou svády o několik korců pole posly pro kmety téměř z celých Čech, kdežto vláda její vztahovala se, jak Kosmas praví, jen k Čechám užším, totiž k Vyšehradsku; též podivno, že Libuše svolávala soudce na Vyšehrad vesměs z dalekých krajin, kamž měli poslové kolik dní cesty; tři kmety povolala z východních Čech: od Krkonoš (z Trutnova), z Hradce Králové (z Dobroslavska Chlmca) a od Sázavy (snad z Přibyslavi), čtvrtého ze západních Čech od Stříbra (ze Mže) na hranicích bavorských, pátého ze severu od hranic srbských (od Kamena Mosta), šestého od Poděbrad (od Lubice bělé) a jen jednoho z krajiny bližší: od Brd (někde od Tetína). Mnohem pak podivnější jest poznačení sídel těch kmetů pomocí dotčených předložek *od* a *z*. Preposice *od* klade se vůbec k poznamenání krajiny okolo nějakého místa většího, vesměs známého, z kteréž nějaká osoba neb věc pochází, na př.: jest rodilý od Prahy, od Čáslavi atd., ta píseň jest od Kroměříže, od Hodonína a p. (Sušilovy písně mor.), t. j. z okolí těchto měst; preposice *z* pak značí, že někdo neb něco pochází z místa samého, na př.: jest rodilý z Prahy, z Čáslavi atd., aneb: ta píseň jest z Milotic, z Budíkova a p. (Sušil). A však v nižádném spise, ani starém ani novém, nejmenuje se sídlo nějaké osoby podlé řeky prostředkem preposice *od* neb *z*, jak se čte v Libušině Soudě: „Střezibor od Sázavy ladny“ a

„Samorod ze Mže stříbronosné“, i nemůžeť tedy příznak „od Sázavy“ a „ze Mže“ míti za původce básníka IX. století. Řeka Sázava má od pramenů blíž Žďáru až k Jilovému, kde padá do Vltavy, 20 mil délky a řeka Mže 23; kde pak měl tedy posel Libušin při takovém poznačení sídel hledati Střezibora? u Přibyslavi nebo u Jilového? a Samoroda u Tachova nebo u Zbráslavi? Kromě toho udělali skladatelé Libušina Soudu ze Samoroda, kněžnina rádce z krajiny Stříbrské, kapra nebo raka ve vodě obývajícího, přivlastnivše mu z příčiny metrum predikát „ze Mže“ místo o slabiku delšího „ode Mže“. Hanka, neznamenaje tohoto zřejmého nesmyslu, vloženého do verše o kmetu Samorodu, převedl jej r. 1822 doslovně do novočeštiny (po Samoroda se Mže stříbronosné, Krok, I, 3, 53), však bystří překladatelé němečtí, V. Svoboda a hrabě M. Thun, zakryli ten nerozům čtenářům svým, onen přeloživ dotčený verš slovy: „Samorod zur Mies, der silberström'gen“, tento pak: „Samorod am silberhalt'gen Miesfluss“.

Co uvedeno o předložkách *od* a *z* před jmény řek, platí také o předložce *na* v pojmenování: „Chrudoš na Otavě křivě“ a „Stahlav na Radbuze chladně“. Může se ovšem při osadách nad řekami ležících položení vyznačiti předložkou *na*, ale jen výminkou místo *nad*, na př.: Kostelec na Orlici místo nad Orlicí, Týnec na Vltavě míst o nad Vltavou; ale není příkladu, že by kde bylo psáno neb se mluvilo: hrabě Kynský (seděním) na Orlici, baron Dohalský (seděním) na Vltavě, jak pro zvláštnosť psali skladatelé Libušina Soudu.

Ale nejen k řekám kladli tvůrcové Libušina Soudu nemístně předložku *od*, nébrž, neznalí jsouce topografie historické, také k osadám, k nimž pro jich nepatrnost nepříslušela. Čtěše v Dobrovského Historii liter. české (str. 83) mezi místy v listině Vyšehradské r. 1088 přivedenými „Kamen Most“, a domnívajíce se (viz Krok 1822, I, 3, 60), že se tu rozumí město Most (něm. Brüx) v někdejším kraji Bělinském, od XIII. století Mosteckém, udělali dle toho Radovana kmetem „od Kamena Mosta“. Však město Most slulo dle starých listin „Hněvín Most“ Kamen Most pak v listě Vyšehradském jmenovaný byl a je posud malá vesnička v krajině Slanské, o kteréž se mimo j

pojmenování v listě z r. 1088 nic jiného neví, nežli že se r. 1460 dle ní psal jistý Bartoš Pták (Bartoš Pták z Kamena Mosta, seděním ve Slaném. Archiv Český III, 569). Od takové osádky nemohla však obdržeti jméno krajina okolní, aniž se mohl Radovan nazývati kmetem z té krajiny vyslaným. Básník IX. století, toho okolí znalý, byl by Radovana zajisté pojmenoval „od Slaného vrchu", kde bývalo největší pohanské žaroviště v Čechách a od něhož i kraj tamější nazýval se potom krajem Slanským.

Kromě nenáležitého užívání předložek *od* a *z* před jmény řek a osad vysvědčují nový původ Libušina Soudu i přepodivná epitheta, některým osadám a vodám v něm daná. Ves Lubici blíž Poděbrad, v X. století pověstný tvrdý hrad Slavníkův, nazvali padělatelé „bílou". Ale ani v kronikách Kosmově a Dalimilově, v nichž se Lubice nad Cidlinou dvakrát připomíná, k r. 981 a 1108, ani v pozdějších spisech a listech Libice „bílou" se nenazývá, aniž se mohla tak nazývati, poněvadž jméno Lubice značilo původně les (též v listě Vyšehradském z r. 1088 jmenuje se silva Lubica), a lesy nejsou bílé. Jest tedy toto epitheton zřejmě r. 1818 vymyšleno. Překladatelé Libušina Soudu, V. Svoboda a hrabě M. Thun, nepodívavše se do výkladu Hankova v Kroku (1822, I, 3, 60), že Lubicí bílou se má rozuměti „ves u Poděbrad", měli Lubici za řeku, a přeložili verš, v němž se Lubica jmenuje, takto: „Nach Zutoslaw von der Weisslubice" (Svoboda) a „Nach dem Swatoslaw an weisser Lubitz" (hrabě Thun).

Padělači však nepřestávajíce na tom, že Lubici obílili, přidali k ní ještě pro ozdobu okolní krajiny „dúbraviny uné", t. j. mladé dubiny, kdežto dle zpráv místních na více než $1^1/_4$ míle od Libice žádných dubin není (u Radovesic jest nejbližší dubina); v blízkém lese Libickém k Oseku na pravém břehu Labe rostou jen buky a habry a v lese od Libice ke Klukům, řečeném Bor, borovice. Ovšem namítnou obrancové Libušina Soudu, že tam za doby Libušiny m o h l y býti „dúbraviny uné".

Sázavu pojmenovali důptipní básníci, jak výše již dotčeno, „ladnou", slovem srbským, v češtině k vodě nepříhodným, a řece Mži přezděli pro pozlobení horníků „stříbronosná", jako

by dno její oplývalo pískem stříbrným. Otavě dali příjmení „křivá“, majíce nepochybně před sebou Müllerovu mapu království Českého, na níž spatřili její tok křivolaký od Strakonic na Písek až k ústí pod Zvikovem, o kteréž křivolakosti básník IX. století bez mapy nemohl míti ani zdání. Proč konečně nazvali Radbuzu „chladnou“, toho nemohou se Plzenští posud domysliti, ježto Radbuza, padající v Plzni do Mže, má teplejší vodu nežli Mže. Snad že Linda, koupaje se v ní jako student (1805—1811) a zachladiv se v ní přes všechnu teplotu její, na památku tímto názvem ji obdařil. — Může býti tedy báseň, v níž se shledávají takové hrubé nesprávnosti topografické a taková nemotorná názviska, pravou starožitností, plodem geniálního skladatele IX. století? Jest co podobného v Královdvorském Rukopise nebo v Kronice Dalimilově?

Str. 30, ř. 27., po slově: „odvoditi“ dodáno buď: Takového násilného kroucení dopouštějí se ti, kdož jméno Trutnov přivádějí v etymologický svazek se říčkou českou, u Kosmy chybně Trutina zvanou, kterážto říčka, tekoucí od Miletína na Vřešťov ke Smiřicům (a nikoli na Hořice a Nechanice, jak psáno v Časop. Mus. na r. 1878), slove v lidu i ve spisech „Trotina“, rovněž jako dvě vesnice u jejích pramenů a třetí blíž Hořiněvsi, od kteréž Hanka dal predikát vymyšlenému malíři Zbiškovi. Trotina a Trutnov hodí se však etymologicky k sobě tak, jako trout a Trutnov nebo župa a gôpa.

Str. 35, ř. 1., po slovích: Mater Verborum asi z r. 1250, dodej: Jsouť ovšem dva listy, datované k rokům 1205 a 1210, totiž list krále Přemysla I., daný benediktinskému klášteru Ostrovskému v Praze dne 17. ledna 1205 (Erben Reg. I, 222), a list téhož krále, vztahující se k založení kláštera Zábrdovického, ddo v Brně r. 1210 (Erben Reg. I, 240), v nichž označena jest měkkost souhlásek ň, ť, ž a ř, i také š, na př. v listě, daném r. 1205, ve jménech: Chotyemyr, Bratryenow, Hawranj, Cryssye (Kříže) a v listě, daném r. 1210: Pomegnien (Pomněn), Sebastienic, Malomieritz a j.; a však oba tyto listy jsou falsifikáty, za něž je již Palacký prohlásil (Erben Reg p. 624), a sepsány jsou teprv v druhé polovici XIII. věku.

Str. 35, ř. 6., po slově: „malomocné“ doloz: a kdo by se táhl k listům výše uvedeným z r. 1205 a 1210 jako k listům pravým, dal by si vysvědčení, že jest nezběhlý v diplomatice.

Str. 59, ř. 1., od dúly. Ke slovům „a snad i mnohým veršem“, přidej tuto nótu. *) Roku 1817, tedy rok před objevením Libušina Soudu, složil Hanka báseň „Vděčnost Kralohradečan učeným Čechům“, která se počíná takto:

Z toho pahorečku
od východní strany,
kde Dobroslav rozbil
s čeledí svou stany.

Tam kde z věkosněžných
Krkonošských skalí
bystré Labe v dravou
Orlici se valí atd.

Patrně jsou tyto dvě štrofy zárodek dvou veršů v Libušině Soudu:

Po Lutobor s Dobroslavska Chlmca,
ideže Orlicu Labe pije.

Rovněž jest věkosněžný předchůdce složeniny věkožizný, čeleď připomíná verš: „vsiak ot svej čelědi vojevodí“, slova „Krkonošských skalí“ připomínají verš: „po Ratibor ot hor Krkonoší“, a bystré valící se Labe jest blíženec slov z písně pod Vyšehradem: „pod tobú řeka bystrá valie se“. (Viz A. Vaška Filologický důkaz o podvrženosti Rukopisu Královdvorského a Zelenohorského, str. 61). Z čehož viděti zřejmě, že Hanka nejen Libušin Soud po staročesku vyšperkoval, ale že byl i jeho spoluskladatelem.

Str. 144, ř. 8., po slovích: „po všechen středověk“ vloženo buď: Doklad toho podává německý básník Wolfram z Eschenbachu, Bavořík († ok. r. 1230), který ve své básni epické Parcival naříká na svou chudobu, spůsobenou tím, že nebyl prvorozený, na kteréhož jediného po otci všechno jmění spadlo. Však dokládá výslovně, že se tak dálo dle práva franckého a vlašského tu, kde mělo platnost, a že právo prvorozence dostalo se také v Němcích do jednoho místa (patrně do městečka Eschenbachu, rodiště Wolframova blíž Anšbachu. Auch im deutschen Land — ist ein Ort, wo fränkisch und wälches Recht hat Bestand). Pročež zlořečí Wolfram pánu té krajiny (Anšbašské), jenž se odvážil, zavésti ku zkrácení mladších bratrů cizí nespravedlivý způsob dědění (fremdiu zeche = wunderliches

Wesen. Viz: San Marte Leben und Dichten Wolframs von Eschenbach. Magdeburg 1836, I, 9, II, 303). Kterýmižto slovy stvrdil Wolfram, že za jeho časů a tedy i dříve dědili v Bavořích po otci vůbec všichni synové společně, jak právem bavorským ustanoveno, a že jen v jeho otčině stala se novota jemu škodná a protivná. Při čemž připomenouti sluší, že rodné místo Wolframovo, Eschenbach, leželo v krajině ondy slovanské, jak ukazují jména blízkých řek: Recata a Rednitz na východ a Wörnitz a Dúbrava (Tauber) na západ, též jména měst: Červený Hrádek (Rothenburg) nad Dúbravou, Bělehrad (Weissenburg) nad Recatou a Kolmberg, nepochybně Chlum, blíž Červeného Hrádku, pročež právo bavorské společného dědění jeví se býti původně právem slovanským.

Str. 125, ř. 17., po slovích „hrad Podivínský“ dolož: a Bělehrad v Uhřích.

Str. 125, ř. 26., po slovích „na Vyšehradě“ přidej: Kdo by chtěl v listě císaře Zikmunda, daném „u Vyšehradu (na Slovensku) ve čtvrtek po sv. Antonii l. 1424 (Archiv český I, 18) předložku *u* vykládati za *ve* a čísti „ve Vyšehradu“, osvědčil by, že neumí ani genitivu rozeznávati od lokálu a učinil by se směšným. Císař Zikmund ležel tehda polem u Vyšehradu, jako dne 4. listopadu r. 1420 na útěku od Českého Vyšehradu ležel polem u Kutné Hory, odkudž vydal též list s dátum: Dán u Hory atd. (Archiv český I, 16).

Opravy,

Str.	21, ř. 4.	místo:	rozletnú sě čti:	rozletnu sě.
„	36, ř. 22.	„	časoslovo	„	časoslova.
„	67, ř. 20.	„	nerozeznalí	„	nerozeznali.
„	80, ř. 28.	„	format	„	formát.
„	125, ř. 20.	„	věžá	„	věža.

Od spisovatele této knihy vyšly mimo to a jsou u něho v zásobě níže jmenované spisy:

Mistra Jana Husi Ortografie česká. Latinsky a česky. Ve Vídni 1857. Str. 46. Za 40 kr.

Paměti a znamenitosti města Olomouce. S osmi obrazy. Ve Vídni 1861. Str. X a 148. Za 1 zl. 50 kr.

Základové dialektologie československé. S příklady všech řečí slovanských a různořečí československých. Ve Vídni 1864. Str. X a 180. Za 1 zl. 50 kr.

Západní Slované v pravěku čili rozbor kritický, že Čechové, Moravané a Slováci a vůbec Slované v Germanii a Illyrii bydlí ve své vlasti od doby předhistorické. S mapou Germanie a Illyrie v 2. století po Kristu. Ve Vídni 1868. Str. XVI a 380. Za 3 zl. 50 kr.

Páni z Boskovic a potomní držitelé hradu Boskovického na Moravě. S popsáním hradu, města a soudního okresu Boskovického kromě dvou obrazů. Vydání druhé. Ve Vídni 1870. Str. XII a 208. Za 1 zl. 50 kr.

Obyvatelstvo české a německé na Moravě. Spočteno dle okresů soudních, politických a volebních. Ve Vídni 1873. Str. XII a 42. Za 40 kr.

O úkladném útoku, jejž učinil Kunrat, kníže Znojemský, **na Olomouckého biskupa Jindřicha Zdika** roku 1145. S doklady, že Čechy a Morava nebyly rozděleny na župy. V Praze 1875. Str. 37. Za 30 kr.

Mnoho-li jest Čechů, Moravanů a Slováků a kde obývají. Příspěvek k ethnografii československé. V Praze 1877. Str. 65. Za 40 kr.

Dějiny řeči a literatury české. Věk starý. Vydání čtvrté. Ve Vídni 1878. Str. VI a 155. Za 1 zl. 40 kr.

Mapa země Moravské. Ve Vídni 1878. Čtyři velké listy ve mědi ryté, obsahující kromě Moravy rakouské Slezsko, část pruského Slezska, Čech a Rakous i Povážíslovenské. Na této mapě jsou vyznačeny okresy politické a soudní se všemi změnami až do nynějška učiněnými, rozhraní řeči české, polské a německé, veškeré železnice, pošty atd. Stojí malovaná u vydavatele 4 zl., v knihkupectvích 5 zl.; podlepená plátnem v pouzdře stojí o 1 zl. 50 kr. více a lakovaná s válečky na stěnu o 4 zl. více.

K tisku se chystají:

Obecný zákoník občanský. S přídavkem, obsahujícím nařízení pozdější až do nynější doby. Vydání třetí.

Německočeské názvosloví právnicko-politické.

Kdo pošle spisovateli (bytem ve Vídni, IX., Berggasse, č. 20) poukázkou poštovskou cenu spisu některého, obdrží spis franko po poště.

Tištěno v tiskárně Mechitharistské (V. Heinricha) ve Vídni.

Z tiskárny Mechitharistské (V. Heinricha) ve Vídni.

3 2044 072 051 113

WIDENER
SEP 1 0 2003
BOOK DUE